
CARL GULDSTRANDS · EXLIBRIS

SAMLADE

DIKTER,

AF

K. A. NICANDER.

TREDJE DELEN.

Stockholm,
A. BONNIER,
1841.

NORDSTRÖMSKA BOKTRYCKERIET.

Innehåll:

K. A. NICANDERS

SAMLADE

DIKTER.

TREDJE DELEN.

Beatrice Cenci

eller

Nepotismen.

Sorgspel i Fem Akter.

(Ofulländadt.)

Personer:

CLEMENS VIII, Romersk Påfve.
VITTORIO ALDOBRANDINI, hans nepot.
FABIO GUERRA, Romersk Ädling.

LUCREZIA BEATRICE GIACOMO BERNARDINO	CENCI.

PROSPERO FARINACCI, Advocat.
ULISSE MOSCATI.
PAOLO BORGHESE, Cardinal, Stats-Secreterar.
CLODIO NEGRINI.
MARCIO, en Bandit.
RUFFO, en Bandit.

Vakt. Romerska Folket.

Historiska Drag.

Om Clemens VIII.

Muratori, Annali d'Italia, Milano 1749.
Tom. X. (Biblioteca Barberina.)

Ippolito Aldobrandini föddes i Fano år 1535. Nämnes till Cardinal af Sixtus V 1585. Blef Påfve under namn af Clemens VIII år 1592.

Visiterar de flesta kyrkor och kloster, sänder *Flaminio Delfino* emot Banditerna, hvilkas Chef var *Marco Sciarra*, som sedan flydde till Venedig och till Påfvens förargelse antogs i dess tjenst mot Turkarna.

1593. Turkarna härja kusterna af Neapel och Sicilien.

1594. Konung Henrik IV i Frankrike var illa anskrifven hos Clemens. En dag intränger en yngling, *Giovanni Castello*, i Konungens rum i Paris och sårar honom i ansigtet. Fängslad bekände han att han, uppfostrad af Jesuiterna, från sin barndom blifvit inympad i den läran, att Henrik var en gudlös tyrann. — Jesuiterna fördrefvos.

S. å. *Bassa Sirian*, Calabresisk Renegat lade till vid Reggio, brände och plundrade staden.

1595. Gaf Påfven efter och förlikte sig med Henrik IV. *Francesco Toledo* och *S. Filippo Neri*, som befordrat denna förlikning, dogo båda ej långt derefter. Månne ej genom Jesuiternas hand?

1596. Då Påfven sände Generalen för Minoriter-bröderna till Paris, för att utforska Henriks tänkesätt. I anledning deraf yttrar sig den Commentator, som egenhändigt i brädden af Barberinska exemplaret af Muratori skrifvit sina noter: *Oh! si vede bene che la soldatesca di questo Papa era il Fratismo, come de' più —"*

1597. Påfven var under en resa nära att tillfångatagas af Milanesiska Soldater. Till fröjd öfver hans lyckliga ankomst till Rom reciterade *Martino Bascio da Susa* i Sacro Consistorio en oration, e si profusero *incensi* in lode d'esso Papa. Min Commentator skrifver i kanten: *"Oh incensatori! degni solo del fumo!*

Cesare, som blifvit utnämd till arfving af Hertigdömet *Ferrara* finner ej nåd hos Påfven, som är på honom förbittrad och vill sjelf ha Ferrara. Allt gehör blir Cesare förnekadt. Comment. skrifver: *Che figura quì si fà? Da Vicario di Xsto o da ingordo potentato?*

En Bulla utfärdas med blixt och dunder mot *Cesare*. 25,000 man, anförda af *Gian-Francesco Aldobrandini* kallas från Ungern emot honom.

1598. Sedan *Lucrezia d'Este*, Duchessa d'Urbino uppträdt som medlarinna, gjordes fred. *Cesare* måste till Påfven afstå Hertigdömet *Ferrara* med allt dithörande, samt *Cento*, *Pieve* och besittningarna i *Romagna*.

Samma år förstörde *Clemens* omkring tusen kyrkor, palatser och hus i Ferrara — (Comment. säger: *bella impresa!*) för att kunna uppbygga ett Citadell. Det flygtiga, husvilla och gråtande folket intågade i Rom genom triumfportar den 20 Dec. — *Tibern* gör en gruflig öfversvämning: mer än 1500 personer omkommo då.

1598. Den 12 April höll Påfven sitt intåg i Ferrara. Der förmälde han högtidligen *Philip III* af Spanien med *Margareta* af Österrike, samt Erkehertig *Albert* (sedan Gouverneur i Flandern) med Infantinnan *Isabella*, Philip II:s dotter.

1599. Den 11 September aflifvades *Censiska Slägten* på *Piazza di Ponte* i Rom.

Se *Prosper Farinacci*, Qu. 120 n. 172 *de Homicidio*, och Libr. I. Cons. LXVI.

Då var Clemens 64 år gammal.

Han dog *den* 3 *Mars* 1605, sedan han användt hela sin regeringstid med att plåga folket för att oerhördt rikta sig och sina Nepoter med deras anhang. Märkligt är följande hos Muratori. Sedan han berättat Påfvens lefnadslopp och jemte mycket underdånigt beröm, ej kunnat undgå att nämna denna hans Nepotism, fortfar han:

»Ma parve che Dio, i cui giudirj son troppo occulté, non volesse lasciar prendere le radici alla sua schiatta, perciocchè, siccome scrisse con esclamazione e maraviglia il Cardinal Bentivoglio, *da lì ad alquanti anni:* »*Morì Papa Clemente, morì il Cardinale Aldobrandini: sono morti i cinque Nepoti, che aveano due altri Cardinali fra loro; mancarono tutti i maschi di quella Casa, e mancò finalmente con essi ogni successione ed insieme ogni grandezza del sangue lor proprio.*»

Clemens VIII:s Nepoter och Slägt.

Cinthio Aldobrandini — Cardinal.
Pietro Aldobrandini — Cardinal.
Giovanni Francesco Aldobrandini — Påflig Fältherre.
Margareta Aldobrandini — Gift med *Ranuccio* af Parma år 1600, men olyckligt. Fiendskap mellan makarna. Detta hat och dess följder bidrogo att förkorta Påfvens dagar.

BEATRICE CENCI.

FÖRSTA ACTEN.

Sal i Vaticanen, rikt förgyld och prydd af bildverk och speglar, har en dörr i fonden som leder till Påfvens enskilda Rum. En förgyld stol, klädd med purpursammet står till venster. På ömse sidor äro tvenne andra ingångar midt emot hvarandra. Vittorio står, då Clodio inträder, i salen, försänkt i djupa tankar.

FÖRSTA SCENEN.

VITTORIO, CLODIO.

Vittorio.

Välkommen, Clodio! — Det är tyst i dag
Och stilla inom Vaticanens murar.
Den stumma Schweizervakten ser mig an,
Liksom jag någon opåräknad främling
Och icke mera Prins Vittorio vore:
I salarna är tomt: och slutna äro
De dörrar, som åtminstone för *mig*,
Lik Jani tempelport i gamla Rom,
I fridens tider, alltid öppna stodo.
Frid är dock, hoppas jag, ännu som förr

Emellan Kyrkans Hufvud och dess Arm.
Om Clemens är (som Europas folk
Och Konungar knäfallande bekänna)
Vår kyrkas hufvud, så är jag dess Arm.
Jag för dess svärd: Vittorio är mitt namn,
Det gaf Victorian mig i födselstunden. —
Kan jag ej nalkas Helge Fadren, Clodio?
Är det hans vilja, att Vittorio väntar?
Kan jag ej se hans anlete i dag?

Clodio.

Din häftighet, o Prins, de ord, du talar,
Din stolthet — ja! din blick — allt är förträffligt;
Allt kläder Prins Vittorio väl. Dock nu,
I denna stund — Den helge Fadren skrifver:
Just nu den Helge fadren låter skrifva —
Och Guerra, Monsignoren Fabio Guerra
Är innesluten med Hans Helighet.
Men högstdensamme har befallt mig nämna,
Att när den unge Monsignoren gått,
Och arbetet är slutadt, står hans dörr
Så öppen, som hans hjerta och kärlek,
För hans och kyrkans älskling eller *Arm.*

Vittorio.

O! han är lycklig, denne *Fabio Guerra:*
Ung, rik och vacker, utan far och mor,
Och fri som himlens fågel — han är mäktig,
Och är han ej, så blir han. Furstens nåd.
Är maktens fullmakt. Fabio! du är värd

En blick af Prins Vittorio, ärans gunstling;
Ja! du är värd hans afund och hans hat.

(*efter ett kort uppehåll utbristande i ett hånlöje.*)

Jag må väl le åt mina egna titlar!
Vittorio Kyrkans Arm: — hör, Clodio! *arm:*
Till detta substantiv, som präktigt klingar,
Lägg adjectivet *Arm*, som klingar lika,
Men som betyder något högst gement,
Och du har bilden liksom titeln färdig
Af Prins Vittorio Aldobrandini.

(*han kastar ögonen mot en stor spegel och betraktar der sin bild.*)

Der ser jag dig uti din tomma prakt,
Vittorio! Prins, och Clemens's broderson,
Om icke mer — hans älskling, som det heter,
Anförare för hans och Kyrkans härar:
Der står du i din blanka pansarskrud,
Din gyllne sporre, dina hvita fjädrar,
Ditt hjeltehufvud, fyldt af gyllne drömmar,
Af ärans väder — och din tomma pung.
Emot Banditanförarn *Marco Sciarra*
Du första gången, vid *Flaminios* sida
Drog segrens svärd: Med *Bassa Sirian* sedan,
Calabriens Renegat, som Reggio brände,
Du mätte dina unga, friska krafter
Och jagade den Satan utåt hafvet,
Som stormen jagar ankarlösa skeppet.
Du hjelpte sedan *Franz Aldobrandini*
Att slå den unga *Cesar* af Ferrara,
Och du slog bättre med din starka arm
Än fader Clemens sjelf med bannets stråle.

Och för allt detta vann du — hvad du ser,
En million af — dessa hvita fjädrar,

(*han lösplockar fjädrarna ur sin hjelmbuske.*)

Som flägtas bort af minsta väderpust,
Din gyllne Sporre, som du ej kan sälja,
En lagerkrans, den ingen köpa vill: - - - -
Du hoppas — hvad? Liksom ej plantan lefver
Af solens ljus allena, utan brännes
Till aska af dess strålars heta brand
Om icke jorden ger den *must* och näring:
Så kan ock menniskan ej lefva blott
Af hoppets gyllne, granna strålar;
Hon brännes lefvande af dem till döds,
Om icke *jarden* med sitt skötes skatter
Hugsvalar hennes hunger, hennes törst. —
Se, detta svärd, som klufvit hjelmar, hjessor

(*han drager ut svärdet och betraktar det.*)

Och menskobröst i striden genombårat:
Jag vill förkrossa och förbanna det,
Om det ej mäktar öppna klippans sköte
Och hugga ut det guld, det rena guld,
Som ensamt släcka kan min heta hunger,
Och skyla öfver, plåna ut, förgylla
De fasansfulla afgrundsdunkla fläckar,
Som fräta glansen af min äras sköld.

(*stillare.*)

Kan svärdet icke dessa trolldomskonster,
Förmår din bön ej Clemens hjerta öppna,
Styr då, Vittorio! mot ditt eget bröst,
Om plågan ej din fordna kraft förlamat,
Det svärd, som druckit oväns blod i striden —
Men är du alltför svag, för matt dertill,

Släpp svärdet då, - - - förtvina utaf hunger,
Af sorg, af skam, till dess du blir så tärd,
Så späd och fin som spindelns finsta finger,
Och krymp ihop och dö — dö på din ära,
Din spindelväf, du kyrkans arma arm.

(han släpper svärdet, nedkastar sig på en stol och betäcker med händerna sitt ansigte.)

Clodio.

Min Prins! hvad fattas dig?

Vittorio (samlande sig).

Jag är en narr;
Jag har förrådt mig. Jag mig ensam drömde
Med mina qval, och Clodio! du är här. —
Dock, det är sannt, dig bör jag icke frukta,
Dig, Clodio, ej; du är Hans Helighets
Förtrognaste Rådgifvare och vän.

Clodio.

Ovärdig är jag, Prins! en sådan ära:
Den Helge fadren ser med nådigt öga
Min ringa verksamhet uti dess tjenst
Och med sin ynnest mer än nog den lönat:
Men gifva råd jag ej fördristat mig;
Rådgifvare åt Visheten? förmäten
Den dödlige, som tror sig sådant vara!
Den Högsta Vishet råder bäst sig sjelf,
Liksom den öfver mig och verlden råder.

Vittorio.

Välan! du är den Helge fadrens *vän*,
Och den förtrognaste bland de förtrogna,
Hvi skulle du då ej Vittorios vara?
(*han nalkas Clodio och fattar hans hand.*)
Hör, Clodio! hör och tys; jag är förlorad.

Clodio.

Förlorad? himmel! ah! du skämtar, Herre!
Den, som är ung, förnäm och skön, som du,
Och Påfven Clemens's anförvandt och älskling
Kan, vid Sanct Peter! ej förlorad vara.

Vittorio.

Om du ej räddar mig, jag är förlorad.

Clodio.

Jag — rädda? — Prins! — nej! jag kan ingen rädda.

Vittorio.

(*för sig*) Du endast plundra kan. (*högt*) Din vilja blott,
Ej din förmåga jag betvifla vågar.
Hör mig, ett ögonblick. Du vet, att Clemens,
Mild, som sitt namn, emot sin egen slägt
Frikostigt, ömt och faderligt förfarit.
Med purpurns glans han *Cinthio* och *Pietro*
Och *Ercole* beklädt. På sina Villor
De frossa i en paradisisk frid
Bland Konstens alster: yppighetens frukter

Om Cyperns drufvor kittla deras gom,
Och verldens smicker, deras öron kittlar.
Francesco och *Urbaldo* makligt hvila
På sina lagrar och på mina lagrar,
Och njuta leende de gyllne skatter,
Som flyta ur *Romagnas* paradis.
Det äfven jag med mina sår i striden
Köpt in åt kyrkan: ja! ett rykte hviskar,
Att sedan *Cesar* i en neslig fred
Trädt af Ferraras sköna hertigdöme
Den helge fadren ämnar med dess krona
Den lycklige Urbaldos hjessa smycka.
Min Syster *Margareta* är beskärd
Som brud åt Parmas Hertig: Hon är fager,
Och *Clemens's* hulda, faderliga hand,
Som lyftes upp att detta band välsigna,
Strör öfver hennes skönhet med juveler,
Att mer förförisk än den glänsa må.
Hon får åtminstone en stad i hemgift. —
Mig ensam bland de trogna anförvandter,
Som sluta sig kring Clemens's höga thron,
Har Lyckan glömt — och Äran, stackars tärna!
Är fattig, som de hjeltar, hon bekröner.
Mig trycka grofva, centnertunga skulder,
Dem jag för statens heder, slägtens glans,
Och för att värdigt lefva, mig förvärfvat.
Borghese vill ej längre låna mig,
Mig hotar *Ruspoli*, och Ghettos Judar,
Dem länge nog med mutor och med list
Jag hållit tysta, redan högljudt mumla:
»Prins! mina tiotusen Scudi!» »Herre!
»Var nådig och betala mina perlor:»

Jag kan ej — vänta, jude! svarar jag
Och kastar åt den satan hundra scudi,
Då ler han falskt och suckar: »Arme Prins!» —
Och mina vagnar, mina granna drängar,
(*suckande.*)
Mitt olycksaliga, fördömda spel,
Och mina midnattsfester, mina tärnor,
Och alla dessa bottenlösa svalg,
Som dräggen af min tömda kassa sluka,
Hvart föra de mig hän? hvart skall jag fly
För mina borgenärers plågoandar?
Till Clemens's hjerta — eller ock i grafven;
Men på min graf Vanäran sitta skall
Och hemskt bespotta mina segertecken,
Och bränna in Aldobrandinis namn
I sina dystra, nesliga annaler —
O Gud!

Clodio.

Så är då redan allt förstördt:
Och äfven denna sista, starka summa,
Som jag dref in, uti Velletris nejder,
För dig, o Prins! med fara för mitt lif —

Vittorio (*hemligt*).

Och hvaraf du behållit brodershälften — —

Clodio.

Som samlat på mitt hufvud folkets hat,
Förbannelser af näringslösa fäder,
Och söners hämderop och enkors tårar —

Vittorio (*hemligt*).

Gif mig ditt guld och jag vill dessa bära.
(*högt.*)
Allt, Clodio! är förbi — och jag förlorad.
Det var en fest i natt, vid månens sken,
På *Clelio Pamfilis* sköna Villa:
Man drack och söng i kronbelysta salen:
Man dansade med himmelskt sköna tärnor,
Med *Almerinda Doria*, *Flavia Neri*,
Adelaïde Rospigliosi — — Eldad
Af vinets glöd och af den morgonrodnad
Som blommade på Almerindas kinder,
Och af de strålar, hvarmed Amor sköt
Ur hennes ögas himmel mot mitt hjerta,
Jag lyfte upp pokalen högt och svor,
»Om uti Roms, om i Neapels riken
En flicka fins, så skön, så englaskön,
Som *Almerinda Doria* — dyrt jag svär
Att nästa år i denna midnattstimma
Undfägna Eder alla, alla, alla
Med härligare vin än det som glöder
I denna granna gyllene pokal,
Uppå min egen Villa, mera präktig
Än den, hvars lagrar här oss öfverskygga.»
Då skallade ett skratt i salens rund:
Men *Carlo Ruspoli* hof upp sin röst:
Och skrek: »Jag svär: om ej förrn solen rullat
Tre hvarf kring jorden, du din skuld betalar,
Så ser du ej din fjerde morgonrodnad.»
Då blef det vildt i salen: det blef svart
För mina ögon: natt uti mitt hjerta:
Jag stormade (jag tror) med draget svärd

Igenom dörren ut: och stjernehimlen
Omslöt så svalkande min heta tinning
Och »frid! försoning!» ropades: och frid
Det blef, jag vet ej hur: blef stilla
Och arm i arm vi vandrade, en skara
Af tio unga, vilda furstesöner
Vid fackelsken, tillbaka hem till Rom. —
Mot Cenciska Palatsets port vi gingo:
Der ljöd utur det skimrande Capellet,
En himmelsk, stilla, tjusande musik:
Hvar ton föll ned, så mild, elysiskt sval,
I våra rusiga och heta sinnen.
Lucrezia Cenci ur Capellet trädde,
Följd af sin dotter *Beatrice.*

Clodio.

Cenci?

Vid detta namn jag ryser. Grofva brott
Omhölja tungt *Francesco Cencis* minne:
Han dog, hans maka och hans dotter,
Den unga *Beatrice* bära blod
Uppå sitt rykte; så man hemligt hviskar;
Och när *Lucrezia* går förbi, man hviskar:
»Se, der går hon, som mördade sin man!»
Och *Beatrice* man med rysning nämner:
»Den sköna Fadermörderskan.» Så tror man:
Fast lagens arm dem icke hinna kan.

Vittorio.

Hvad bryr jag mig derom? — Utur Capellet
Nu *Beatrice* kom, bredvid Lucrezia,

Hon bar ett gyllne bildkors i sin hand,
Slog ögats himmel opp: — hon var så skön,
Så skön, som Guido målat Aftonrodnan
I Rospigliosis sal: det rika håret,
Mer ljust än mörkt, af dunkel, gyllne färg,
Nedsvallade i sirligt lösta böljor
Kring hennes alabasterhvita hals:
En krans af klara perlor låg på håret,
Som daggens droppar på ett solskensfält.
Och *Fabio Guerra* gick vid hennes sida.
De vandrade — två tjenare framföre,
Och tvenne bakom buro tända facklor —
Utur Capellet stilla öfver gården
Och uppför trappan in i sitt palats.
Jag brann af häpnad, rasande beundran,
Och utur skaran hörde jag en stämma:
»Vittorio! mins din ed: du har förlorat:
Så skön blef ännu ingen qvinna född
Som Beatrice Cenci: Hör Vittorio
Vi tänka gästa furstligt nästa år
I denna midnattsstund uppå din Villa.» —
Och så ett skratt igen, ett rysligt skratt,
Som likt en frost, sig vid mitt hjerta hängde.
Jag sönk förvirrad ned; hvad sedan hände,
Hur jag kom hem, — mig än en gåta är:
Men ännu rasar vildt i mina ådror
Den vilda nattens feber: ännu ljuda
De sista ordens hån i mina öron,
Och evig skymf är fästad vid mitt namn,
Om jag ej Ruspoli betala mäktar,
Och jag blir skymfad, gäckad, djupt föraktad
Om jag min svurna ed ej hålla kan.

Clodio.

Och detta raseri, och dessa febrar,
Och denna ed — kan *jag* då lösa den?

Vittorio.

Du, Clodio! du — Guld löser mina skulder,
Guld helar mina febrars afgrundsmärta:
Och guldet hvilar i din högra hand.
Du är min Crœsus, du är Plutus, Clodio!
Du är den Gud, som lösa kan min ed.

(man hör en klocka ringa.)

Clodio.

Den helge fadren kallar mig. *(han vill gå.)* Jag går.

Vittorio *(håller honom fast — med dämpad röst).*

Sanct Petri nyckel håller Clemens's hand;
Och den är stor, och den är tung och vigtig:
Jag äger nyckeln sjelf till Clemens hjerta,
Den helga nyckeln till min längtans himmel —
Den Apostoliska Skattkammarnyckeln —
Jag öppnar Clemens hjerta — öppna du
Den dörr, som sluten är för mina böner,
Men som förvarar min lycksalighet.

Clodio.

Skattkammaren är tom.

Vittorio.

Fyll den i hast:
Finns ingen rik och trotsig Romersk ädling
Som på S:t Angelo kan muras in,
Och ärfvas af den helga Modren, Kyrkan?
Vet du ej någon from och rik Matrona,
Som syndat mycket, då hon tänder hade,
Som skrämas kan med purgatorii plågor
Att göra oss och kyrkan testamente?
Tänk, grubbla, verka, lyssna, spana flitigt,
Bed, svär, bedyra, gråt; begagna stunden,
Och fall på knä med mig för Petri thron;
Du räddar mig ifrån min äras bödlar:
Du frälsar mig från döden tusen gånger,
Du föder mig på nytt. - - - Förskjut mig icke!
(han trycker Clodio hårdt till sitt bröst och sjunker ned liksom för att omfamna hans knän).

Clodio.

Prins! Sansa dig!

Vittorio.

Du vet, jag tacksam är:

Clodio.

Guld kan jag icke skapa; Gud kan skapa!
Men jag vill skaffa, allt hvad skaffas kan.
(det ringer ånyo.)
Farväl! Min Prins! Var lugn! jag vill bereda

Den jord, der du skall dina böner så,
Och gifve himlen se'n och dina tårar
God fruktsamhet och växt, och ymnig skörd!

(han går in genom hufvuddörren i fonden.)

ANDRA SCENEN.

VITTORIO *ensam.*

(med en hånande blick efter den bortgående Clodio).

Och när du mogen är, jag dig vill skörda.
Du suger honung än ur statens blommor,
Du suger märgen utur statens ben,
Och slumrar fruktsam, liksom Sagans drake,
I nattens hemska, olycksdigra timmar,
Uppå det guld, du slug om dagen stal.
Du fruktar mig, och derför du mig tjenar;
Jag smickrar dig; ty jag behöfver dig.
Jag herrskar öfver helga Fadrens *hjerta*,
Men hans *förstånd*, ty värr! beherrskar *du*,
Och liksom menskans hjerta ofta hatar
Det ledande förståndet; men likväl
Med ödmjukhet dess lagar lyda måste
För att ej af sin lidelse förgås;
Så, Clodio! jag din sjerna villigt följer
Och lyder bäst, då jag dig bittrast hatar. —
Vi dela statens rof, tills stunden kommer,
Som gör mig fri. Se'n delar jag med ingen.

(han står ett ögonblick tyst och tankfull).

En Villa först med höga marmortrappor
Med marmorstoder i förgyllda salar
Och hvalfvet måladt af Zampinis hand,
En damm, der gyllne fiskar lustigt hoppa,
Med lagrar och cypresser rundt omkring —
En Villa först — och se'n ett Hertigdöme.
Då, Romare! J usle, lumpna Prinsar!
J Furstar utan land! jag vill er gästa
Så präktigt, så förskräckligt — att ert hår
Skall resa sig af fasa. På min Villa
J skolen gästa, (ty min ed jag minnes)
J skolen dricka vin som elden hastigt,
Och bada er i vin så rödt som blod.
Måhända re'n har han begynt bereda
Den jord, der jag skall mina böner så - - -
Och hvarför skälfver jag? — hvi slår mitt hjerta
Liksom af bäfvan, då jag träda skall
Inför den milda fadrens herrskarblickar!
Jag redan ser ett majestätiskt alfvar,
En helig Mosis-vrede samla sig
Som moln omkring hans höga domarpanna.
Hvi flyger jag ej sjelf att kasta mig
Inför hans fot? - - -

(*han lyssnar.*)

Jag hörer ljuden redan
Af menskosteg - - - o himmel! det är han:
Hans gång är häftig, liksom stormens gång: —
Ve mig! — hans ord — hans blick —

(*han trycker händerna mot sitt ansigte, och då dörren uppslås, vill han nedfalla på knä*).

TREDJE SCENEN.

VITTORIO. FABIO GUERRA.

Fabio (*som blir varse Vittorio, går honom kallt förbi, men*

Vittorio (*fattar hastigt hans mantel*).

En kyss, o Fader! låt din son få trycka
Uppå din milda hand — —

Fabio.

En sällsam ställning —
Vill Prins Vittorio öfva sig i rollen
Af en Förlorad Son?

Vittorio (*uppreser sig*).

Hvad? Fabio! du? —
(*med förnäm stolthet*).
Jag drömde, att jag nalkades högtidligt
En majestätisk, glänsande gestalt,
Med trenne gyllne kronor på sin hjessa.
Gestalten log så faderligt, så mildt —
Mig tycktes att hans mantel re'n jag rörde —
Då sticker mig en fluga — och jag vaknar.

Fabio.

Det var en ädel fluga. Vore jag
En Prins, som du, och du den flugan vore,
Jag byggde upp åt dig ett marmortempel.

Vittorio.

Ett tempel åt en fluga: Det var präktigt!
Låt höra mer om den förnäma flugan!

Fabio.

Ty då hon stack dig, menade hon så:
»Låt icke blända dig af drömgestalter;
Med eller utan kronor: var ej feg,
Och aldrig kryp, om du ej vill förtrampas.»

Vittorio.

Skönt! — Var den helge fadren nådig, Fabio!

Fabio.

Hans nåd är stor mot dem, som nåd behöfva.

Vittorio.

Hur mår den sköna *Beatrice?* Gudar!
O hvilken läcker, bländande gestalt!
Hvad du är lycklig, Fabio! himmelskt lycklig! —
Men strafflös ej man en gudinna nalkas;
Mig äfven hennes fägring kostat dyrt
I den förflutna natten. Tio tusen
Ja tjugu tusen Scudi och en Villa.

Fabio.

Jag märker, att du drömmer ofta, Prins!
När nästa gång du drömmer, kommer flugan

Igen och sticker: hennes styng betyder:
»Var icke öfvermodig; icke nedrig:
Men är du det; haf akt uppå din tunga
Att hon i sömnen ej förråder dig.»
Så sticker flugan nästa gång du drömmer;
Men dröm ej, vakta dig! ty denna gång
Hon torde sticka djupare kanhända.

Vittorio.

Ha, Fabio! Bor en orm uti ditt hjerta? —
Var varsam, äfven du, med dina ord: —
Dock — nu farväl! Mig kalla högre pligter —
Men snart, rätt snart vi se hvarannan åter.
(*Vittorio går in genom dörren i fonden.*)

FJERDE SCENEN.

FABIO *allena.*

Här, inom dessa vördnadsvärda murar,
Här skulle *Frid* och *Rätt* och *Andakt* bo
Som Englarna i Patriarkens hydda.
De skulle stå treeniga kring thronen,
Kring Petri herde-stol och sträcka ut
Snöhvita, ljusa vingar, öfver jorden;
Men *Våld* och *Mannamån* och *Gudlöshet*,
Tre svarta Andar, äro heders-vakten
I Vaticanens heliga palats.
Hvad *Våldet* röfvat har med fräcka händer
Fördelar *Mannamån* bland sina många

Och usla kreatur, och *Gudlösheten*
Ser glad derpå och ler och ropar: Mer!

Ja! Clemens! Clemens! jag dig genomskådat.
Väl är du djup och lugn och kall, som hafvet,
Och syns så majestätisk, ren och from;
Men genom ytans lugn min blick trängt neder,
Och sett de odjur, som på djupet kräla.
Du strider tyst, men blodigt. Dina härar,
Dem du besoldar, bära Jesu namn
På sina sköldar: under dessa sköldar
De öfva allt hvad Jesus har förbudit.
Var ej *Castello*, som mot Galliens Konung,
Den ädle Henrik, Christenhetens ära
Drog mordets dolk, af Jesuiter ammad
Och fostrad upp till mord? Och flyter icke
Allt guld, som svärdet eller listen röfvat,
I deras öppna, aldrig mätta svalg,
Och öses det ej slösande i famnen
På dina stolta, vilda Anförvandter,
En gammal, hemlig vällusts snöda barn,
Roms gräsliga Harpyer, som förtära
Med hisklig hunger hvad de roffa hunnit
Ifrån de rikas och de armas bord? —

Re'n har du rasat nog, nog har du plundrat
På *utländsk* jord. Den ädle, unge *Cesar*
Föll till din fot. *Ferrara*, *Cento*, *Pieve*,
Romagnas sköna land du kräktat in.
Ferraras folk, som badande i tårar,
Drogs ut ur sin förstörda fosterstad,

Och tågade med högljudd, bitter klagan
Igenom en *triumfport* in i Rom,
Att öka der de usla slafvars skara. —
Ur *Galliens* grufvor har du pumpat guld:
Neapels paradis har offrat redan
Inför din fot sin närings skönsta blommor:
Men är du mätt ändå?

Du synes hvila;
Men såsom skogens Lejonkung du hvilar,
Liksom Egyptens Sfinx, du ligger lugn
Med sträckta ramar, blundande, och lurar
På nya rof. De *främmande* du plundrat:
Den yttre randen af ditt väldes cirkel
Är vittjad re'n. Nu gäller det de *inre:*
Tills intet i ditt sköna, arma rike
Oplundradt återstår mer än du sjelf
Du sjelf, ditt eget bo, och dina ungar.
I Rom du ser förnäma, rika Slägter,
Som stolta än af höga anors ära
Och mäktiga af stora fäders arf
Ej höja sig så villigt, som du ville,
Och trotsa, såsom ekar, dina blixtar.
Ditt stilla, dofva lugn bebådar storm;
Det bor ett laddadt åskmoln på din panna —
Men hvar din blixt slår ned, är än en gåta.

O! fruktansvärda Aning! du, som hviskar,
Att *Cenci* kunde vara denna slägt,
På hvilken först den helge fadren lurar! —
Bort! tomma aning! bort — långt bort från mig!

Men — deras rikedomar, deras Villor,
Och detta *brott* — brott? Nej, vid Gud! ej brott:
Om det är brott att döda hydror, tjurar,
Då äro Hercules och Simson sjelf
De största brottslingar, som jorden burit.

Jag känner i min själ, att stora ting
Och oerhörda ting på jorden stunda:
Naturens elementer det förkunna.
Vesuvius sprutar lågor: jordens inre
Uti Calabrien öppnar sig och slukar
Berg, dalar, hyddor, menniskor och städer.
Se, Tibern svallar öfver sina bräddar
Och undergräfver tempel och palatser
Och sköljer tusental af menskor bort.

Hvad än må ske, med örnblick vill jag följa
Den stumma tidens gång! O *Beatrice!*
Om än en syndaflod med blod och tårar
Skall dränka Rom och öfversvämma jorden,
Må jag blott kunna föra dig
Liksom Deucalion fordom Pyrrha förde,
Till räddningens och fridens höga tempel,
Och lefva med dig eller dö för dig.

(*han går hastigt bort.*)

FEMTE SCENEN.

CLEMENS, VITTORIO, CLODIO.

(träda ut genom dörren i fonden.)

Clemens.

Ditt fel, Vittorio! vare dig förlåtet.
Ditt varma blod, din eldiga natur
Hör slägten till: dem har du ärft i födseln;
Men vara herre öfver sig och dem,
Det är en Furstes pligt och mannens ära.

Att du frikostig är och älskar prakt
Är ock en egenskap, som tydligt röjer
Din furstliga, Aldobrandinska börd.
Din stolthet är en dygd; men icke orden,
Blott handlingen kan adla den till dygd.
Sjelfständig vare den, som stolt vill vara;
Om du vill vara mer än Roms förnäma,
Om deras högfärd du vill förödmjuka,
Bjud dem, beskänk dem, öfverträffa dem
I glans, i prakt, liksom i börd och ära;
Men låna aldrig, aldrig deras guld!
Blif aldrig deras gäldenär, Vittorio!

Var väl min hand så karg, var väl mitt hjerta
Så kallt och slutet för mitt blods förvandter,
Att jag ej äger rätt att *först* få veta
Hvad min Vittorio önskar och behöfver?
Dock nog derom — du har förstått mig redan,
Clodio!

Clodio.

Din tjenare befall, o Herre!

Clemens.

Se till, att Prins Vittorios skuld i dag
Till Carlo Ruspoli betalad blifver:
Så är vår vilja; Clodio!

Clodio.

Helge Fader!
Min lag är Eder vilja.

Vittorio (*under det Clemens räcker honom sin hand, den han kysser med häftighet*).

O! min Fader!
Mer än min fader, tusen gånger mer.
O att jag kunde med en flod af tårar
Två af, försona, bättra mina fel,
Och att min makt att tacksamt vedergälla
Din hulda kärlek utan gränser vore,
Liksom min kärlek utan gränser är.

Clemens (*mycket mildt*).

Jag står ännu i skuld hos dig, Vittorio! —
För Kyrkans rätt med ridderliga vapen
Du stridt och segrat re'n från barnaåren:
Emellan krigarns hjelm och kyrkans mitra
Du välja fick: då valde du den förra.

Du sett, hur jag med purpurns helga ära
Tre våra anförvandter re'n beklädt:
Du sett mig dela städer, dela länder
Åt andra af min slägt — och du kan klaga,
Att du, som yngst, dock handlat mest, blir glömd.
Du är ej glömd: du är mitt hjerta närmast,
Och hvad jag gör för *Dig*, skall tiden visa.

Vittorio.

Du gjort mig mer än jag förtjenat har.

Clemens (*med en alfvarsam blick*).

Hör mig, Vittorio! Du har öppet skilldrat
Ditt äfventyr i den förflutna natten;
Din tvist med Carlo Ruspoli, din ed,
Och hvad du såg vid Cenciska Capellet.
Godt! det förtroende, du lade ned
Uti mitt bröst, jag tacksamt vill besvara,
Och med ett annat jag det löna vill:
Mig tycktes, då du nämnde *Beatrice*,
Då du beskref dess drägt och gång och fägring,
Att dina ögon blixtrade och brunno,
Liksom de velat med sitt ljus förklara
Den bild, du målade med blotta ord,
Men hvartill känslan granna färger lånte. —
Du liflig är: hvarhelst det sköna blommar,
Du hyllar det, du brinner, du beundrar,
Och svär derpå att det gudomligt är.
Men sjelfva Lyckan är ej så bedräglig,
Så rysligt falsk som Skönhetens Gudinna. —

Hon pryder, putsar, kläder och förgyller
Det *yttre* blott. Hon vet ej af det *inre*.
Hon nyckfullt slösar ytliga behag
På blommans krona eller tärnans kinder,
Men blommans frö kan innesluta gift
Och tärnans hjerta känner Gud allena.
Nämn icke *Beatrice Cencis* namn:
Att ej din tunga må ditt hjerta smitta!
Sky denna ros: det bor en mask derinne;
Fly hennes atmosfer: hon doftar blod.

Vittorio.

Jag känner henne föga. Tvenne gånger
Med hennes broder Giacomo jag talat,
Af Cencis slägt jag ingen annan känner,
Och inom dess palats jag aldrig var.

Clemens.

Det är en adlig, Romersk slägt, som fordom
Var lysande, och aktningsvärd och mäktig —
Och den är rik ännu — blott alltför rik.
Dess oerhörda rikedom är källan
Till dess förfall och oerhörda brott.

Clodio.

Och oerhörda brott bli källan åter
Till kanske sen, men säker undergång.

Clemens.

Min vilja du förnummit har, Vittorio!
Hvarföre så jag vill, du äfven höre!

Francesco Cenci — Rom är full ännu
Med fasan af hans namn — af sina fäder
En gränslös rikedom i arf bekom.
I Rom han ägde glänsande palatser,
Besittningar vid Tivoli, Frascati,
Och i Neapels rike land och gårdar.
Men gudlös var han äfven, hård och girig.
Det fanns ej last, som ej Francesco öfvat,
Det fanns ej brott, som icke han begått:
Så talte man, och öfverdref kanhända.
Två gånger kom han under lagens aga,
Blef så till böter dömd — och åter fri.
Inför min thron hans äldsta dotter trädde
Med klagan. Hennes ord mitt hjerta rörde:
Jag med ett skyndsamt, lyckligt giftermål
Från fadrens hus och grannar henne frälste.
Då kom en böneskrift — o rysligt! — Än
Jag denna blodskrift gömmer — den var skrifven
Af Cencis trenne söner, och den lydde:
»Vi bedje, Helge Fader! af din nåd,
»Att du Francesco må till döden dömma!
»Han är ej mer vår far: han oss förföljer,
»Vår syster *Beatrice* grymt han plågar;
»Sin ädla maka grymt han förolämpar;
»Sin egen dotter söker han förföra:
»Han är vårt plågoris och slägtens nesa;
»Han fläckar våra anor och vårt namn.»

Vittorio.

Men Beatrice hade dock ej tecknat
Sitt namn på denna afskyvärda skrift?

Clemens.

Snart tvenne af Francescos söner dogo,
Lönnmördade — af hvem? må himlen veta.
Förliden vår, i mycken prakt och ståt,
Francesco Cenci reste med sin maka
Lucrezia, med sin dotter *Beatrice*
Och sina båda söner bort från Rom
Till *Marzio Colonnas* sköna Villa
Vid *Rocca di Petrella:* Der förflöt
En del af sommar'n. Cenci fanns en morgon
Död, sargad, hängande uti ett träd,
Med blodigt hår och rifna kläder. Trädet
Står under den altan, der ofta Cenci
Tillbringat sommarns ljusa nätter
Att svalka själens brand och fåviskt läsa
I stjernsystemets gång sitt dystra öde;
Det troddes att han fallit från altanen
Och hjessan krossat emot trädets grenar:
Lucretia, Beatrice luften fyllde
Med sina jämmerskri: Som källan flyter,
Så flödade af tårar deras ögon.
Så gråta Crocodilerna på Nilens
Solbrända stränder, härma barnens tårar
För att bedraga menniskorna, som söka.
Men Lejonet, som hör dem, der det ligger
Och hvilar tyst i sina palmers skugga,
Kan skilja Crocodilers gråt från barnens,
Och då de minst det tro, sin ram det sträcker
Och krossar dem. Det är ett gammalt Lejon,
Af stark natur, och räknar höga anor:
Det är ett Lejon utaf Juda stam.

Vittorio (efter ett ögonblicks tystnad).

Ännu är ej den dunkla slöjan fallen,
Som höljer Cencis död.

Clemens.

Neapels Konung,
(Ty Rocca di Petrella, fastän nära
Till Rom, dock hörer till Neapels rike)
Utsände lagens tjenare att forska,
Att undersöka, gripa, strängt ransaka;
Men allt hvad dessa med sin forskning funno
En qvinna var, som gråtande bekände,
Att samma morgon, som Francescos lik
Blef funnet, har Signora Beatrice
Till tvätt ett blodigt lakan lemnat henne.
Men Beatrice, utan att förfäras,
Så lugn, att himlens Englar skulle svurit
Att ingen kan så mycken oskuld visa,
Som ej oskyldig är, — förklara visste
Hvar blodet kom ifrån. Och lagen teg —
En enda qvinnas ord är intet vittne.
Snart sågos Cenci åter här i Rom:
De bo i sitt palats. Med blomsterfester,
Med hycklad sorg och tårar synas de
Förblinda folket: och med lästa messor
Besvärja de Francescos vreda ande,
Som under deras slutna glädjefester
Går spökande omkring och kräfver hämd.
En tanklös ynglings-skara ännu sväfvar
Kring Beatrice, som en krans af fjärlar
Kring vårens första öppna blomma fladdrar —

Palatsets fönster glimma hvarje natt,
Dess salars prakt af tusen ljus bestrålas,
Och af musikens toner återklingar;
Men de besinna ej, som bo deri,
Att dock palatset ligger alltför nära
Intill den *Gråtande Madonnans* Tempel.

Vittorio.

Jag vågar ej med en förmäten blick
Se in i dessa djupa hemligheter:
Hvi skulle jag min hjerna sönderbråka
Med så bedröfliga och dystra värf?
Jag hinner knappt att sköta mina glada.
Men mången tror, att Cenci dog af våda,
Att slägten i hans död oskyldig är:
Och jag har hört, hur mången ädel yngling
I sin beundrans rus utropat har:
»Se, Beatrice! se dess englafägring!
»Jag manar ut till kamp på lif och död
»Den nedrige, som tänker hon är brottslig.»
Jag hört — jag tror —

Clemens.

Du *tror*, och mängden tror,
Jag vet: och hvad jag vet är ej detsamma
Som några heta, öfverspända hjernor
I sin förtjusning och sin blindhet tro.
Mitt hjerta smälter ej för falska tårar,
Och ingen ytas glans besticker mig.
Jag lärt att skåda in i menniskolifvet
Med skarpa blickar. Jag har lärt att höra,

Ej huru gräset växer, men hur tanken
Till handling växer i ett menskohjerta.
Rom är för mig som Dionysii öra:
Der klart men tyst och stilla återhviskas
Hvad verldens tungor tala. Ingen suck
Så hemlig är, att den ej återljuder
I detta öra. Ingen tår så lönlig
Att jag ej hör, hur den på jorden faller.
Jag vet, att *Beatrice Cenci* bär
Ett fadermord uppå sitt unga hjerta:
Och hvad jag vet, skall Rom och verlden veta
När stunden kommer: och hon kommer snart.
Osynligt mellertid Rättvisans öga
Bevakar dem. De äro fångna redan
Då de sig fria tro.

Vittorio.

Men som det brott,
Som fläckar dem, blir blottadt inför lagen,
Hvad öde, helge Fader! väntar dem? —
Du är den högste Domar'n — du är mild —

Clemens.

Ja! jag är mild: Rättvisans hand är mild;
Hon skyddar oskuld, statens sår hon läker,
Och straffar våld.

SJETTE SCENEN.

CLEMENS. VITTORIO. CLODIO. EN KAMMARHERRE.

Kammarherren.

I salen, Helge Fader!
I Sixti sal din höga vink förbidar
Stats-Secreterar'n, Cardinal *Borghese*.

Clemens.

Han komme!

(*Kammarherren afträder. Clemens sätter sig på den förgylda purpurstolen.*)

Vittorio (*hemligt till Clodio*).

Glöm ej, Clodio! hvad du hörde:
»Se till att Prins Vittorios skuld i dag
»Till Carlo Ruspoli betalad blifver.»
Min skuld är tiotusen Scudi, *tio*;
Men tag din bok och skrif tolf tusen, Clodio!
Ty Clemens tror, att jag tolf tusen skyller: —
De tvenne tusen dela vi som bröder.

Clodio (*till Clemens*).

Tillåt, o Herre! att jag lemnar dig,
Då statens värf din dyra tid begära.

Clemens.

Följ Prins Vittorio! Ställ i ordning, Clodio!
Hans lilla hederssak. Farväl Vittorio!

Men lemnen icke Vaticanens murar:
Jag vill ej länge eder åsyn sakna:
Och när jag ledig är, jag kallar er.

(De gå under djupa vördnadsbetygelser.)

SJUNDE SCENEN.

CLEMENS. CARDINAL BORGHESE.

Clemens.

Hvad nytt, min frände Cardinal?

Borghese.

Jag bringar
Till Eders Helighet, bland andra papper,
Stor-Elemosinierens skrift.

Clemens.

Hvad vill
Stor-Elemosinieren?

Borghese.

För de arma
Han beder om den summa, Helge Fader!
Som i en längd af år, på denna dag,
Liksom de höga, hädangångna Påfvar,
Välgörande din hand har delat ut. *(han ser i skriften)*

»Rom,» säger han, »är dina städers krona,
Rom hyser mycken prakt och många rika,
Men flera arma bo inom dess murar.
Armodets tacksamhet och glädjetårar,
Dig voro alltid kärare, o Herre!
Än rikedomens gyllne offer var.»

Clemens.

Hvar armod är, är ödmjukhet tillika:
Gudsfruktan är de armas rikedom;
Och då de rika fly den Högstes tempel,
Och bönens tröst uti sin flärd förakta,
Plär dock den arme söka framför allt
I Himlens nåd den hjelp, som jorden nekar.
Då vi i dag uppå altanen stodo
Af Christenhetens helga moderkyrka,
Att vår välsignelse åt folket ge:
Vi sågo platsen nästan tom. Oss tycktes,
Då vi vår hand mot höjden lyfte opp,
Att vi välsignelsen i luften strödde. —
De arma likna nu de rika. Alla
Behöfva intet: ingen mer är arm: —
När vår välsignelse de ej behöfva,
De hafva ej behof utaf vårt guld.
Så denna gång vi finna godt besvara
Stor-Elemosinierens skrift.

Borghese.

Nu följa
Tre andra böneskrifter, och ett bref
Ifrån Neapels Vice-Konung.

Clemens.

Godt!
Vi böneskrifterna till sido lemna,
Och läsa brefvet från Neapel *först.*
Gif det; jag sjelf vill dess insegel bryta!

(han tager brefvet i handen.)

Från dina myrtenstränder, o Neapel!
Har intet kommit än, och kan ej komma,
Som icke fröjdefullt och ljufligt är.
Det doftar detta bref, liksom det legat
Uti en korg bland rosor och oranger.

(under det han läser)

»Den hvita gångar'n och den gyllne skatten,
»Som årligen Neapels Konung offrar,
»Till tecken af sin vördnad och sin tro,
»Åt Kyrkans ofelbara Öfverhufvud
»Dig sändas, Helge Fader! innan kort.
»Nu skickas en ej mindre vigtig gåfva:
»Banditen Marcio, smidd i tunga fjettrar.
»För mord han gripen blef af lagens arm,
»Och bäfvande för pinobänkens plågor
»Inför Inqvisitionen han bekännt
»Och under bön och ånger — — —»

(han genomögnar det öfriga, uppreser sig hastigt och går framåt salen med stolta steg och lågande blickar.)

Är det så?
Ha! är då molnet skingradt? har en blixt
Den tjocka slöjan mäktigt sönderslitit?
Ja! hon är splittrad, fallen: Brottet står,
Ohjelpligt blottadt inför dagens blickar,
I all sin fasansfulla nakenhet.

Om mina ögons ljus mig ej bedrager,
Om ej min tanke och min syn mig gäcka,
Så står det tydligt — här på detta blad —
Läs, Cardinal! läs här! »han gripen blef —»

Borghese (*läser*).

»Af lagens arm» —

Clemens.

Det är Banditen *Marcio*.

Borghese.

»Och bäfvande för pinobänkens plågor
»Inför Inqvisitionen han bekännt,
»Och under bön och ånger fritt förklarat,
»Att han den åttonde Septembernatten
»År femtonhundra nittio och åtta
»På Rocca di Petrella, med *Olimpio*,
»Sin vän, nu död, *Francesco Cenci* mördat,
»Af dottrens och af makans guld och löften
»Förförd. Nu sändes han till Rom att höras,
»Att sprida ljus i brottets dunkla gåta,
»Och dömmas af din vishet och af lagen —»

Clemens.

Ja! detta ljus behöfde icke *jag*:
Mig var den dunkla gåtan klar som dagen;
Men för att handla — att min handling helga,
Jag denna usling och hans ljus behöfver —
Säg, Cardinal! är han ock redan här?

Säg, har du mördar'n sett? Är han förvarad?
Har du förvissat dig?

Borghese.

Ja, Helge Fader!
Ej har jag honom sett; men han är kommen:
Castellets murar honom innesluta.

Clemens.

Ej Mitran, som mitt vigda hufvud pryder,
Med sina trenne kronors gyllne prakt
Och österländska perlor och juveler
Förvaras mera strängt och omsorgsfullt
Än detta dyra fynd förvaras må.
Den *Marcio* är mig dyrbar. Hör mig, frände.
Haf akt! Låt vänligt Castellanen hälsa,
Att med sitt lif han mig för Marcios svarar. —
O djupa, outgrundliga försyn!
Hvad dina vägar äro underbara!
Hur undransvärda äro dina råd,
Så enkla, när de fram i dagen komma,
Att hvarje dödlig tror sig mäktig nog,
Att finna dem. Men Du dem fann allena.
All vishets fader! gif mig Petri ljus
Att klart och oförvillad genomskåda,
Hvad du beslutat, hvad du funnit har:
Att föra ut det, gif mig Pauli svärd!

(han hopviker brefvet åter, och närmar sig Borghese).

Hör nu vår vilja, ädle Cardinal!
När solen bakom Monte Mario sjunkit,

Och jorden suckat sitt Ave Maria,
Och Tystnaden och Skymningen från himlen
Högtidligt nalkas, att bebåda Natten,
Då samlar sig omkring Palatset Cenci
En stark och trogen Vakt. *Lucrezia Cenci*
Och *Beatrice, Giacomo, Bernardo*
I vårt och lagens namn tillfångatagas,
Och till Castellet föras. Skilda rum,
Men starka riglar väl förvare dem!
Palatset slutes till: dess nycklar bringas
Till Oss: Vi ämna nu deröfver vaka:
Ransaka vilje vi i brottets boning
Med kyrkans fackla och med lagens svärd.
Har Du förstått mig, Paolo?

Borghese.

Helge Fader!
Tillåt — Den skyndsamhet —

Clemens.

Har du förstått mig?

Borghese.

Ja! Herre! jag din vilja väl förstått.
Det höga kall, hvarmed du mig beklädde,
Min pligt som ett af dina Råd, mig bjuda
Att ock min stämma höja vid din thron.
Den skyndsamhet, hvarmed Du handlar, Herre!
Förskräcker mig. — Det är en mäktig slägt —
Låt Marcio höras först: låt tidens hand

Utveckla knuten af den mörka gåtan
Och hugg den ej med våldets svärd itu.

Clemens.

Din trohet och ditt nit, jag känner dem.
Ditt råd är godt, när jag ditt råd behöfver.
När jag en gång beslutat och befallt,
Då är din pligt att handla och att lyda.
Gå, frände! Gud med dig! Nu har jag talat
Du har förstått mig: gör som du förstått.

(Cardinalen går tyst bort, efter en djup vördnadsbetygelse).

ÅTTONDE SCENEN.

CLEMENS.

Jag har dem. Förrän midnattsklockan slår,
Skall detta hjerta mera roligt klappa,
Ty jag har lagt en ny, en väldig klippa,
Åt Petri gyllne stol att hvila på.
Besinning, lugn att tänka, kraft att handla
En jemn, orubblig gång mot gifna målet,
Se der den trolldomskonst, som Kyrkan grundat
Och ensam mäktar henne upprätthålla.
Har jag, som Michael, med gyllne lansen,
Förtrampat, dödat Aristokratiens
Månghöfdade och trotsigt vilda Hydra,
Då först är Rom min verld — och verlden min.

NIONDE SCENEN.

CLEMENS, VITTORIO (*häftigt instörtande*).

Vittorio.

Nej! Fader! säg — så var väl ej din mening —
Jag hörde nyss —

Clemens.

Hvad har du hört, min Son?

Vittorio.

Nyss jag befann mig der i Cabinettet,
Dit, som du vet, så många språkrör leda,
Att derifrån man nästan allt kan höra
Som talas inom Vaticanens murar.
Der hörde jag, hur Cardinal Borghese
Gaf sin befallning, att i denna natt
De arma Cenci fängsla — denna natt?
Förskona — dröj! jag vill för dig bekänna —
Jag älskar Beatrice, dyrkar henne:
Jag vill förmäla mig med henne, fader!
Så kommer Slägtens rikedom till oss,
Din makt, min sällhet grundas — allt är stilla,
Och intet blod skall öfversvämma Rom.
Nåd blott för Beatrice!

Clemens.

Son! du yrar.
Du vet då ej, hur djupt hon hatar oss,
Hur hon föraktar dig: och att du måste

Förakta henne *mer*. Du vill förblanda
Vårt rena blod med blodet af en ätt,
Som räknar seklers brott som sina anor:
Och — på en gång du vill
En gudlöshet och en omöjlighet.
Gå bort och sansa dig: var man, Vittorio!

Vittorio.

Jag går ej bort: jag skall ej släppa dig
Förrän ett ord jag hört ifrån ditt hjerta,
Som återkallar hvad din mun befallt!
Ej fängelse, ej död för Beatrice!

Clemens.

Vittorio, gå! jag känner dig ej mera.

Vittorio.

Du törstar efter blod: Välan, se här! —
Det flyter mycket blod i mina ådror,
Ja! alltför mycket! tag — det är ditt eget:
Det kännes nog uppå dess vilda brand:
Gjut det — och sälj för detta pris en timma
(han fattar Påfvens händer.)
En dag af frihet än åt Beatrice,
Hon är ej brottslig: hon är skön allena
Och hon är renare än du och jag.
Mitt hjerta blöder och du blidkas icke
Min tår — du ser det — dina händer fuktar;
Men såsom morgondagg på marmorklippan,
Så faller tåren på din kalla hand. —

En andedrägt af mildhet sväfve neder
Ifrån din mun: en enda stråle blott
Af hopp låt randa sig uti ditt öga: —
Du heter Clemens — Namnet af *den Milde*
Med grymma handlingar du ej befläcke!
Var icke liten, då du stor kan vara:
Ej låg, då du gudomlig vara kan!

(*han trycker sig häftigt intill Clemens, under det han håller dess båda händer slutna i sina.*)

Clemens.

Folk här! Vakt! Clodio! — Jag har medel, yngling!
Att vara mild mot dig emot din vilja,
Då du dig sjelf och mig och allt förgäter —
Vakt, Clodio!

(*Clodio med trenne Schweitzer-Vakter.*)

Clodio.

Herre! hvad befaller du?

Clemens.

Till sina rum man före Prins Vittorio!
Sen! han är sjuk. En häftig feber rasar
Uti hans blod. Tills morgondagen gryr
Förvaren, vården, sköten honom troget:
Han lemne ej sitt rum — vid edra lif!
Ty nattens luft är för den kranke farlig.
Med ingen, som ej sänds från oss, han tale!
Vi vilje snart besöka honom sjelf!
Till dess förbiden troget vår befallning.

(*Clemens går ut genom en sidodörr. Vittorio står orörlig, blek, med nedsänkt hufvud, omgifven af Clodio och Vakten.*)

Täckelset faller.

ANDRA ACTEN.

Trädgård vid Cenciska Palatset.

FÖRSTA SCENEN.

LUCREZIA, GIACOMO, BERNARDO (*slumrar vid en rosenhäck*).

Giacomo.

På Vesterns guldbeprydda purpurskyar
Den heta Dagen lägger sig att hvila,
Och Skymningen med en balsamisk vinge
Sin milda svalka flägtar öfver jorden.
Det är en härlig aftonstund, min Moder!
Allt manar dig till lugn, till fröjd. Se upp!
Njut af naturens frid och gråt ej mera.

Lucrezia.

Ett sorgbetyngdt och dystert menskosinne
Är som det tunga molnet, dyre Son!
Det kan ej lösa sig, om ej i tårar.
Hvar stund, då jag kan gråta, är mig ljuf;
Den kommer ock så sällan. Låt mig gråta!
Var glad deråt, att mina tårar rinna!
Tro mig, min Giacomo! den sorg, som synes,
Är icke sorgen sjelf, men sorgens lindring.

Giacomo.

Är detta tröst, som läses i din blick,
Hur grym skall då ej sjelfva smärtan vara!

Lucrezia.

Det är ej tröst: det är en mildring blott,
En eftergift, blott en minut af hvila
Som mina trötta Furier mig förunna.
Tröst finnes ej för den som brottslig är:
Ty blott för den oskyldige, som lider,
Blef tröstens Engel ned till jorden sänd.

Giacomo.

Du är i dag bedröfvad mer än förr,
Ditt anlet mer och mer af moln förmörkas,
Då det af hoppets glädje ljusna borde.
Vi äre fria. Himlen och vårt mod
Oss frälsat från den blodiga tyrannen,
Som inför Gud och allt hvad heligt är,
Ej mera var min far, ej mer din make. —
Francesco Cenci är ej till. Han hvilar
På sina brott. Besmitta ej din själ
Med minnet af hans bild: låt ej hans skugga
Bland underjordens qval en himmel njuta
Vid synen af din ånger, dina tårar.
Vänd dig från dödens skräckgestalter bort:
Skänk dig åt lifvet, Moder! Se omkring dig,
Betrakta oss: vi älska dig som barn,
Fastän du oss ej födde: oss förenar
Om icke blodets, hjertats ljufva band.
För mig står lifvet nu så ljust och härligt,
Som Morgonrodnaden, och rosor bjuder,
Mig vinkar Äran med sin lagerkrans;
Bernardo växer upp, en hoppfull telning
Af Cencis fordom ärofulla stam,

Och *Beatrice*, Romas skönsta jungfru,
Snart fäster myrtenkronan i sitt hår
Och leende sin hand, sitt hjerta skänker
Åt *Fabio Guerra*, Romas skönsta yngling.
Du sjelf, Lucrezia! går med trygga steg
En skön och lycklig ålderdom till möte.
Du delat har med oss förtryckets plågor,
Njut nu med oss vår frihet och vårt hopp.

Lucrezia.

O ja! så länge menniskan är ung,
Hon dyrkar Hoppets leende Gudinna.
På sin triumfvagn öfver lifvets bana
Så rastlös och så skyndande hon ilar,
Att det Förflutnas bleknade gestalter
Ej mäkta följa henne på sin färd.
När hon banans gräns omsider nalkas,
Och långsamt tågar genom åldrens öknar,
Och af erfarenhetens grymma visdom
Förföljd, ej mera tror på Hoppets lögner,
Då hinna Minnets andar henne opp,
Omhvärfva henne, och så tätt sig sluta
Till hennes sida, att hon ej kan fly:
Och hviska sakta eller högljudt språka
Om hvad hon varit, hvad hon tänkt och gjort.
Ve menskan då, om dessa Minnets andar,
Med vilda blickar, blod på sina kläder,
Blott ropa *mord* och *mord* i hennes öra!
Ve mig! en enda, dyster hämdens ande,
En enda Minnets furie mig förföljer,
Fördunklar solens ljus för mig om dagen,

Min spis förgiftar och sin galla blandar
Uti min dryck. Den sitter vid min säng,
Om natten och fördrifver Sömnens Engel
Med sina blodiga och kalla händer
Och med sitt vilda, fasansfulla skrän:
»*Jag är Francesco Cenci — Se, Lucrezia!*
»*Jag är din make, den du mördat, qvinna!*
»*Du får ej sofva — du skall se på mig.*» —
Och då — o Gud! — Skall jag då ensam lida?
O Giacomo! du äfven brottslig var;
Har du ej stundom sett, då du vill sofva,
En reslig skugga nalkas till din bädd
Med brustna ögon och med blod i pannan
Och med en eldröd mantel? Har du ej
Hans dofva stämma hört i natten ropa:
»*Jag är Francesco Cenci — Se, min Son!*
»*Jag är din fader, som du —*»

Giacomo (*står häftigt upp och blickar omkring sig*).

Håll, Lucrezia!
Din vilda målning mig förskräcker — Nej!
Vid Gud! jag aldrig något sådant sett - -
Och icke heller du. Tro mig, min Moder!
Inbillningen har skapat denna bild
Och målat den med alla fasans färger
I molnet, af ditt eget ögas tårar.
Nu lugna dig! Ser du — Bernardo slumrar —
Så bör du icke honom väcka. Ljufva
Hans drömmar äro. För hans slutna öga,
Hvars strålar riktas inåt, då han sofver,
Oskyldighetens Engel står och målar

Mot Minnets blåa himmel drömmens glada
Och rika bilder, och som ram kring dem,
Han hoppets friska blomsterkransar lindar. —
Låt oss ej störa honom! Ej en flägt,
Som oren är, från våra läppar andad,
Må stjäla in sig i hans paradis
Och doftet af dess blommor grymt förgifta!
Han vet ju ej hvad *brott* och *smärta* är:
O blanda ej, min mor, de grymma namnen
Uti hans unga, rika lefnadsdröm!
Kom närmare och se, hur sött han sofver!
Läs i hans anlet, huru skönt det är
Att lefva och att hoppas.
Så mycken frid på denna panna strålar,
På läppen bor så mycken salighet,
Att blott dess åsyn bör din smärta lugna,
Försona dig med lifvet och dig sjelf.
Och när du tror, att du din frid förlorat,
Att hoppets sol i dina skulders moln
Gått ned för evigt: hvila dina blickar
På löftets son, din älskling och min broder:
Han är vår frid; tryck honom till ditt hjerta —
Gläd dig åt honom; han vår Oskuld är.

Lucrezia.

Han är hvad vi en gång kanhända varit;
Men ack! så djupt vi äro fallna redan,
Att nu vi dyrka måste i hans bild
Vår forna bättre Varelse, och frukta
Att blotta oss inför vår egen själ.
Vet, Giacomo! jag hade längesedan
Höljt doket af mitt brott för verldens ögon —

Ja! än i denna stund jag färdig vore
Att uti säck och aska kläda mig,
Framsläpa mig till Vaticanens portar
Igenom folkets sorl och smäderop,
Och kasta mig för Helge fadrens fötter
Och för hans öra högt bekänna allt —
Om jag ej blygdes vid att synas mindre,
Att synas svagare än Beatrice,
Som jag dock är; ty hvem kan likna henne?
I hvilket bröst har himlen väl förenat
Så mycken ömhet med så mycken styrka?
Och om jag icke fruktade, att stå
Som brottsling inför *denna* Engels ögon;
Och mörda med det rysningsfulla ordet
Den bättre afbild af mig sjelf, som han
I barnsligt hjerta älskande förvarar.

(hon lutar sig ned öfver den slumrande Bernardo.)

Allt rent och ädelt, älskade Bernardo!
Som af din arma moder återstår,
Det är *din tro* om henne. Allt det andra
Besmittadt, orent och förkrossadt är.
O! att med denna varma kyss jag kunde
Tillegna mig en droppe af det ljus,
Som inom denna öppna, rena panna
Omstrålar oförtjent min bild, jag skänkte
För denna droppe bort, liksom ett intet,
All Orientens klaraste juveler,
De kostligaste perlor, hafvet gömmer,
Och himlens stjernor, om jag ägde dem.

(hon stryker sakta undan Bernardos lockar och kysser hans panna, så att han vaknar).

Bernardo.

Ah! hvem är der? — min far —

Lucrezia.

Har äfven du,
Oskyldige! hans vreda vålnad skådat?

Bernardo.

Ach! är det du, min moder? Jag har slumrat —
Utur en ljuflig dröm du väckte mig.

Lucrezia.

Allt hvad du drömmer, liksom hvad du tänker,
Är ljuft, min Son! förtälj oss, hvad du drömde!

Bernardo.

Om du vill lofva mig, att icke mer
Så sorgsen vara, vill jag strax berätta
Min sköna dröm.

Lucrezia.

Då jag dig ser, Bernardo!
När du är glad, är äfven jag så glad.
Liksom på jorden inga sorger funnos.

Bernardo.

Kom, Giacomo! och sätt dig här hos oss;
Den sköna rosenbusken ljufligt doftar,

Och qvällens lugn till stilla samtal manar: —
Men Beatrice, broder! hvar är hon?
Dock, vänta! jag vill söka Beatrice; —
Hon mycket ofta har för mig förtäljt
Så sköna Sagor från de gamla tider,
Nu är jag stolt, att kunna säga henne!
»Kom, Beatrice, kom min Syster! Skynda!
Jag något skönt för dig berätta vill.»

Giacomo.

Bernardo! dröj hos oss — Vår Syster kommer,
När hon sitt arbet slutat; och när klockan
Ave Maria i Kapellet slår,
Och aftonen är skön, hon alltid njuter
I lagergången här en lycklig timma.
Hon kommer snart: och kanske Fabio äfven
I afton oss besöker: hör, Bernardo!
Då kan du för dem båda här berätta
Din dröm ännu en gång.

Bernardo.

Välan! så lyssnen:
Min dröm är ej så lång, som den är skön.

(Medan Bernardo talar, nedkommer Beatrice sakta från terrassen, som leder upp till palatset, och stannar stundom lyssnande, i det hon då och då afbryter en blomma.)

Jag drömde, att det var en Söndagsafton,
Och att jag satt uppå en grönklädd kulle.
Mig tycktes, att det vid Frascati var.

Jag satt och såg på solen, som i hafvet
Sönk ned: jag hörde tusen klockor ringa
Långt bort i Rom. Men se, då tycktes mig,
Att jag blef sömnig. Jag mitt öga slöt,
Men väcktes åter af en stilla susning,
Liksom då Vestan öfver gräset går.
Jag såg en stor och skön gestalt mig nalkas;
Den var så lik min far, jag honom kände;
Men han såg ej så sträng och dyster ut,
Som då han lefde: han var helt förvandlad;
Han var ej mer så blek, men mycket mild.
Han fattade min hand och log och sade:
»Jag är Francesco Cenci! Se din fader!
»Jag är ej död; men jag har flyttat blott.
»Ett annat land är nu mitt hem. Der brinna
»Så många klara solar, käre Son!
»Jag kommer snart att hämta eder alla;
»Ty der jag är, der skolen J ock vara.
»Dock kanske sjelf jag icke komma kan:
»Ty jag den Helge fadrens vrede fruktar;
»Men trogna tjenare jag vill sända
»Att hämta eder till min nya boning.
»Dig släppa de väl ej så lätt, Bernardo!
»Men äfven du bör öfvergifva Rom,
»Och följa. Kom, kom snart! ty tiden lider.
»Min Son! fastän så tros, jag är ej död.»
Så for han bort igen: han for som blixten
Uppå en gyllne vagn, som sken af lågor,
Och kring hans vagn det red en reslig tropp
Af sköna män med hjelmar och med lansar.
Men då de redo, sågo de tillbaka,
Och sjelf min fader såg sig ofta om,

Och vinkade mig till sig. Då försmälte
Den hela slätten i ett haf af eld — — —
Och med en kyss du väckte mig, min Moder!

Lucrezia (*fattar Bernardos hand*).

Det är förskräckligt. — *Så* han nalkas dig,
Så mild och vänlig som en himlens engel;
Han stirrar icke kallt, med djupa ögon,
Med stelnade och vilda anletsdrag,
Som sjelfva Fasan uti marmor huggen?
O nej! för dig han så ej synas kan —
Bernardo! o min son! din dröm är skön;
Men den är ryslig ock. Hvad den betyder,
Jag vet ej, icke jag — Blott himlen vet;
Det arma menskohjertat klappar blott
Och fruktar — slår och fruktar — kom, Bernardo!
Gif mig en kyss, känn hur mitt hjerta slår!
Hah! hvad är det? hvem kommer? Ve oss arma —
Jag hör ju tysta menskosteg — o flyn!
Fly Giacomo! Bernardo fly — o Gud! —
(*hon betäcker sitt ansigte och gråter.*)

ANDRA SCENEN.

LUCREZIA, GIACOMO, BEATRICE, BERNARDO.

Beatrice.

Förskräcks du, Moder! när jag kommer? Tror du,
Att sveket bor i mina tysta fjät?
Du känner då ej mer din Beatrice?

Lucrezia (*räcker henne stillatigande sin hand, utan att upplyfta hufvudet*).

Bernardo.

Min Syster! banna mig; ty det är jag,
Som vållat obetänkt vår moders tårar,
Och gjort dess kind så blek. Nu nyss min dröm
Smög sig ifrån min mun, jag vet ej huru —
Mig syntes sjelf, den drömmen var så skön,
Att jag i sjelfva drömmen brann af längtan,
Att vakna och att få berätta den
För hela verlden. — Hvarför teg jag icke
Och bar dess bilder tyst inom mitt bröst? —
Nu, se'n jag sagt den, vill jag endast gråta.
Nu synes mig, det var en ledsam dröm,
Och aldrig mer den kommer från min tunga. —

Beatrice.

En dröm är lik en dimma, som om natten
Nedsjunker i den stilla blomsterdalen.
Nattfjärlar, tusen glimmande små väsen
I lustigt hvimmel svinga sig deri;
När det blir dag, och solens första stråle
På dimman faller, finnes hon ej mer,
Och alla dessa tusen irrgestalter
Sitt sken förlora inför solens sken,
Och intet öga ser dem. Solens flamma,
Allena hon det sanna uppenbarar:
Så kan ock menskan, med sin tankes sol
Det sjuka hjertats drömmar lätt förjaga:
Vill blott ej drömma, och du drömmer ej. —

Lucrezia.

Betydningsfull är ofta drömmens gåta,
Om menskan blott förmådde henne tyda,
Om hon ej fruktade att tyda den.

Giacomo.

Du talade ju nyss med mig, min Moder!
Om dina sorger, om vår döda far:
Du nämde ju *Francesco Cenci* ofta:
Det namnet ljöd uti Bernardos öron,
Som slumrade, och blandadt i hans dröm —

Lucrezia.

Men denna milda, vänliga gestalten,
Som kom och log — och när jag tänker mig,
Hur *jag* hans vålnad ser —

Bernardo.

Men hvarför frukta?
Du är så god, så mild: dig älskar himlen,
Så högt som jag: den som är ond, bör frukta;
Men icke den, som intet ondt begått.

Lucrezia.

Nej! nej! jag har ej ondt begått, Bernardo!
Var lugn — min Son! var trygg —

Beatrice.

Du mins, min Moder!
Torquato Tasso, Skalden!

Lucrezia.

Hvem i Rom
Mins honom ej? hvem dyrkar ej hans minne?

Beatrice.

En afton, på en fest hos Bevilacqua
(Då var jag sexton år)
Då högtidssalen skimrade af lampor
Och unga tärnor, perlor och juveler
Och guld — han kom uti sin svarta skrud,
Och satte sig bredvid mig. Mången tärna
Blef afundsjuk på mig för denna ära.
Han lade sina händer i sitt sköte,
Såg upp mot himlen, som hans vana var,
Då han på något öfverjordiskt tänkte.
Han sade: »Beatrice! mig beklaga.
Jag har en ande, som förföljer mig,
En ryslig plågoande. Han om natten
Med onda drömmar jemt förföljer mig;
Om dagen han bland mina böcker rasar;
Han mina arma dikters blad förströr:
Och när jag vandrar djupt i lagerlunden
Vid Dorias Villa, träden han förtrollar,
Och blommorna och gräsen kläda sig
Uti hans leda, vidriga gestalt. —
Säg, Beatrice! är det ej förfärligt?
Lär mig en konst, att drifva honom bort!»
Och derpå fattar han min hand, och trycker
Den hårdt i sin: och i hans milda öga
Jag glänsa såg en tår.

Bernardo.

Och du — min Syster!
Hvad svarte du?

Beatrice.

Med tvenne stanser endast
Ur hans Befriade Jerusalem;
Der skönt han målar Riddaren Rinaldo
I kamp med luftgestalterna i skogen:

»Den mulna himlen kring hans hjessa dånar;
Det blixtrar: jorden bäfvar vid hans fot:
Och Fasan stormens vilda vingar lånar,
Och susar honom, hvar han går, emot.
Men intet Riddar'ns lugna mod förvånar:
Han rädes ingen storm och intet hot.
Han fäller trädet: det sin skepnad byter;
Och lundens trolldom som en dröm förflyter.

Och himlen klarnar: vinden susar stilla:
Sin sanna skapnad lunden återtar.
Och i dess djup, der glada fåglar drilla,
Är ej mer skugga, än der alltid var.
Han frestar än en gång. Allt var en villa,
Och intet gyckel mer hans syn bedrar.
»O tomma spöken!» tappre Riddar'n tänker,
En dåre den, som fruktar edra ränker.»

Lucrezia.

»O tomma spöken!» — Men hvad sade Skalden,
Då du hans egna stanser läste opp?

Beatrice.

Ett ögonblick han satt med nedsänkt hufvud:
Så stod han hastigt upp, och sade
I det han gick: »God natt, min goda Engel!» —
En tid förflöt: den sköna våren kom:
Jag Skalden återfann hos Prins Colonna:
Då var han mycket blekare än fordom;
En himmelsk stillhet log utur hans öga,
Och ett gudomligt löje på hans mun.
Då nalkades han åter mig och sade:
»Tack för den femtonde December! — Anden
»Förföljer mig ej mer. Allt var en villa,
»Och intet gyckel mer min syn bedrar.»

Lucrezia.

Och det betydde, att hans sista timma
Var nära; ty då Döden nalkas sjelf,
Till menskans boning med den sista plågan
Ha alla andra plågor tjenat ut.
Måhända när jag nalkas grafvens portar,
Med långsam, stilla gång, vid Dödens hand,
Skall också jag bli lugnare och frälsas
Från dessa skräckgestalter — dock o nej!
Nej! lugn, befrielse och hopp för mig
Ej Lifvet har — och icke heller Döden.

Beatrice.

Ja! du har rätt. Ej lifvet och ej döden
Förmå i menskans hjerta skapa frid.
Blott själens kraft, den höga, ljufva Styrka,

Som sväfvar ned ur ljusets fosterland,
Med Tålamodets kalk i ena handen
Och i den andra Segerns blanka Svärd: —
Allena hon kan kallas fridens moder
Vår sällhets ursprung, källan till vår tröst.
O! Moder! den är alla Englars Engel,
Som *Michael* mot afgrundsdraken stred,
Så kämpar hon mot lifvets onda makter:
Hon menskan på sin pilgrimsfärd ledsagar
Som *Raphael* den vandrande Tobias,
Och från dess vingar flödar ut en glam,
Som lifvets tafla himmelskt skön förklarar;
»Var ej förfärad!» klingar hennes röst
Liksom till Daniel profeten fordom
Den ljuse *Gabriel* sin stämma höjde:
Ja! Sinnesstyrkan är vår Engel: hon
Gör Lifvet skönt som paradisets förgård
Och sjelfva Döden gör hon skön som lifvet.
Hon flägtar dimman bort från själens spegel:
Och Österns moln med morgonrodnans färger
Hon rosenströr och purprar. — Hon är din —
Hon var det ju, i dessa dystra dagar,
Då Lifvet var ett fängelse för oss;
Och då vi icke lefde, endast ledo
Och täljde dagens liksom nattens timmar
Med smärtor blott.

Lucrezia.

Det var en lycklig tid.
Hvar en af dessa smärtor, Beatrice!
Nu synes mig en salighet. Ach! säg,

Hur kan jag återköpa dessa stunder
Mot alla dem, jag kallar ljufvast nu? —

Beatrice.

O nej! Lucrezia! så är ej din mening.
Så tänker ej din ädla, fria själ.
Förnedring blott är lifvets onda ande.
Det gifs i lifvet ej ett stormigt haf,
Som ej en ö i sina armar sluter,
Invid hvars stränder, i hvars tysta vik
Ej vågen mildt i stilla lugn sig hvälfver:
Det finns ej natt, som ej sin stjerna har,
Och intet gift, som ej sin sötma hyser,
Och ingen brand, som icke släckas kan,
Af himlens, jordens eller menskans tårar,
Det finns ej qval, som ej sin himmel har,
Förutan själens slafviska Förnedring —
Den är min skräck, min tankes enda fasa:
Den rostfläck, som från lifvets klara sköld
Stjäl glansen bort. Allt annat kan jag bära,
Och hvarje annan kalk, som lifvet räcker,
Om den af galla är till randen full,
Jag tömmer liksom fraggades den redan
Af en olympisk nektar: — allt jag lider —
Allt som är fritt och som en gnista hyser
Af ljus — jag kallar lif, och utan knot
Med himlens hjelp jag vill det genomlefva:
Förnedring blott är andens vissa död.
Den tid, hvars smärtor du vill återköpa,
För oss en enda, lång förnedring var.
För hvarje länk i denna tunga kedja

Af år och dagar, timmar och minuter,
Ett blad slets bort af lifvets skönsta ros,
En gnista dog af andens rena låga.
Väl oss, att kedjan bröts! för evigt bröts!
Tänk icke mer på dessa dystra tider,
Med glömskans flor hölj öfver deras minne,
Du kan, du bör, du får ej sakna dem.

Bernardo.

O, tala mer, min Syster! Ljufligt klinga
Från mina öron dina milda ord,
Väl fattar jag ej alla — men jag läser
Uti vår moders anlet, att de trösta.
Ditt tal är skönt, min Syster! tala mer!

Beatrice.

Och *nu?* är du ej fri? är ej hvar droppe,
Hvar stråle af din varelse din egen?
Och sjunger ej ditt hjerta, om du lyssnar,
En frihetshymn hvar morgon, då du vaknar?
Och fäster dig ej hvarje verksam dag,
Den du med ädla verk och tankar firar,
Allt närmare vid lifvet och vid himlen?
Säg, lägger ej, hvar molnfri aftonstund,
För dina fötter Kärleken sitt offer,
Och bjuder dig ej Natten hvila ljuft
Uppå sin bädd af minnets blomsterkransar? —

Se, Moder! se, der glänser vårt palats: —
Af festliga och friska kransar smyckadt.

Se hur dess höga fönster rosenfärgas
Af solens sista varma andedrägt!
O! om det vore än den lägsta hydda,
En koja, byggd af rör, på enslig strand:
Om alla näktergalars jubelsånger,
Som så harmoniskt hälsa qvällens hvila,
Blott vore tonen af en ensam vaktel,
En bruten suck af skogens turturdufva,
Om Rom med sina kullars tempelprakt
En öken vore — och den öknen hade
Två palmer blott, som hyddan öfverskyggde,
Säg — vore dock ej dessa fyra hjertan,
Tillsamman klappande, och för hvarann,
En verld för sig, ett paradis af kärlek,
Och du — du sjelf den lyckligaste der?

(De falla alla fyra, liksom medvetslöst i hvarandras armar, och under denna långa, tysta omfamning, ringa klockorna i Rom Ave Maria.)

Lucrezia.

Nu är jag lycklig, *nu* i denna stund,
Då himlen lyser frid utöfver jorden,
Och då mitt hjerta slår vid dessa hjertan,
Hvi skulle jag ej äfven vara säll?
Förlåten mig: jag ofta Er bedröfvat,
Och med min suck förbittrat eder fröjd;
Men allt är nu förbi. O Beatrice;
Du mig af himlen sända tröstarinna,
Min Giacomo, — min älskade Bernardo! —
Om lifvet icke mer mig värma kan
Så ljuft som fordom i de unga dagar,

I eder njuter jag det än en gång:
Er ungdom blir i åldrens natt, som nalkas,
Min morgonrodnad, och min morgonstjerna.
Och du har rätt, min dotter! — *så* jag blir
Den sällaste uti vår kärleks Eden:
J njuten glädjen, men jag njuter Er.

Giacomo.

— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —

Planen till Sorgespelet Beatrice Cenci.

FÖRSTA ACTEN.

Sal i Vaticanen.

1.

Vittorio Aldobrandini och *Fumaroli.* Han lofvar Fumaroli guld och präktiga ting, om han kan af Påfven utverka honom ett stort palats och ett indrägtigt gods, för att betala hedersskulder och föra furstelig stat. *Fumaroli* tvekar. Vittorio förebrår honom hans snålhet och smädar hans ringa börd, och träffar honom sluteligen med ett bevekande skäl. *Fumaroli,* en ur stoftet uppkommen gunstling, som lätt kan störtas, bör begagna den kanske korta tiden att rikta sig. — *Fumaroli* lofvar, att hos Påfven använda sitt inflytande. (Går för att möta Påfven.)

2.

Kort Monolog af *Vittorio.* Hans hat till gunstlingen och hans behof af hjelp och hans stolthet. Hans kärlek till *Beatrice.*

3.

Påfven *Clemens;* omgifven af svit. Hans blick förråder oro och bekymmer. *Vittorio* nalkas honom med smilande vördnad, kysser hans hand och drager sig tyst tillbaka. *Fumaroni* visar han ett papper, som han håller i handen. (Förut-Scenen med General-Elemosineren). Det är ett bref från Neapel, hvari till-

kännagifves, att Francesco blifvit af sin familj mördad, och *Marcio* öfversändes i bojor. Påfven bortskickar alla utom

4.

Vittorio och *Fumaroni.* Den senare läser, under det Påfven vänligt och smekande tilltalar *Vittorio*, och begår förtroende af hans synbara oro. Vinkar om stora planer för framtiden, som hota att stranda; klagan öfver hans ringa tillgångar, jemförda med hans höga rang: hans förtviflade tillstånd, hans ruinerade förmögenhet, alla hans förhoppningar mördade: detta allt skildras af honom med liflig och listig vältalighet. Han störtar ut.

5.

Nu begynner *Fumaroni* stilla och lugnt att yttra sig öfver brefvet. Öfver Romrarnas vilda lynne, tidens förderf och behofvet af exemplariska bestraffningar. Hela den mäktiga, otyglade slägten har nu Påfven i sina händer. Den är för rik, för mägtig. Petri nycklar kunna läsa upp alla skattuppfyllda skrin. Han framställer *Vittorios* angelägenheter, liksom i förbigående, för att göra Clemens uppmärksam på det sköna tillfället att på en gång fälla en stolt och mäktig familj och rikta sig sjelf och sitt hus. *Påfven*, öfversvämmad af tusende skäl och sväfvande mellan stridande känslor, ger slutligen befallning att fängsla familjen *Cenci.* *Fumaroni* går.

6.

Den helige fadrens Monolog. Det heliga raseriet ger sig luft. Hatet mot det folk, han beherrskar, glädjen öfver det härliga tillfället att hämnas lånar i hans själ bilden af ett rättvist hat mot ett afskyvärdt brott. Han har svurit Cencis undergång, och likväl är han rädd för sin egen tanke. Han vill stundom återkalla det stränga budskapet; men han hejdar sig, och samvetet nedtystas af hämdens och girighetens triumfsång.

ANDRA ACTEN.

Trädgård vid Palatset Cenci.

1.

Lucrezia, Giacomo och *Bernardino.* Det är afton. *Lucrezia* och *Giacomo* i samtal. *Bernardino* slumrar.

Lucrezia skildrar sin belägenhet. Det qval hon led af sin mördade make kan endast jemföras med den förfärliga fruktan, hvari hon sväfvar och den bittra känsla af ånger, som henne förtär. *Giacomo* söker skingra den förra och mildra den senare genom öfvertygande skäl. Han tror på *Beatrice;* hvad hon ej ångrar, måste vara en ostrafflig handling. Han afmålar deras rysliga tillstånd under tyrannens jernspira, gläder sig åt den frihet, han nu njuter, och en lång, ädel lefnad må vara tillräcklig att försona ett ögonblicks våld emot ett olidligt förtryck. Han tröstar med en leende framtid; men *Lucrezia* ser endast mörker och skuggor.

Bernardino uppvaknar häftigt och förtäljer sin dröm. Han har i drömmen sett sin far *Francesco.*

2.

Beatrice till de förra. Hon inträder med en mild glädje i sina anletsdrag. Hon nalkas Lucrezia med en krans af friska blommor. Hon har till en fest smyckat palatset, säger hon. Denna afton skall *Fabio Guerra* inträffa för att med dem tillbringa någon tid tillsamman. Med en eldig kraft, liksom vore den blomman af den lugnaste och gladaste själ, förjagar hon molnen på Lucrezias panna. De sluta sig tillsamman med kärlek och frid. *Beatrice* är deras styrka och deras fröjd. *Bernardino,* som

3.

ankommer och sluter sig i sin älskade Systers famn, fulländar gruppen. *Beatrice* påminner dem om nattens början och att

hvilans timma nalkas. Hon ensam vill ännu några ögonblick vaka för att samla friska blommor till morgondagens festlighet. De gå.

4.

Beatrice allena. Nu, utan vittnen, utbrister hon i tårar och framsuckar i nattens sköte, en elegie af omätlig smärta. Det qval, som hon ensam vill bära, döljer hon under skenet af den mildaste, renaste glädje endast för att upprätthålla friden bland sina olyckliga närmaste. Hon tror sig sjelf ensam brottslig. Hon nedstörtar på knä inför sin faders skugga, hvilken, så grym han än var, hon dock anser som ett helgon emot sig. Och om den hämdkräfvande skuggan hvarken *vill* eller *kan* nalkas med en förbön för sin brottsliga dotter det högsta väsendet, så må den dock ej som en molnstod stå hotande emellan den Evige och den bedjande dottern. Hon beder, att ej den verldsliga orättvisan med sin bödelsyxa må bloda, vanära och utrota hennes olyckliga familj. Endast inför Lifvets stjerna vill hon blotta sitt hjerta, och hon vill sjelf hämna sin faders ande på sig sjelf. Men åt verldsliga Styrkans arm vill hon ej frivilligt öfverlemna sig. Den eviges öga allena har sett hvad hon lidit, sett hvad hon brutit. Den ende Domaren må låta sin eviga rättvisa hvila tungt öfver hennes hufvud, och låta sin mildhet nedgjuta sig öfver dem, som delat hennes brott men icke hennes brottslighet:

»Mitt bröst är likt en djup Avernersjö.
O! må hvar droppe utaf frid och lugn
Som strömmar bort ur Beatrices hjerta,
Igenom ögats port, i heta tårar,
Som balsam gjutas i Lucrezias hjerta.
Och må hvar ros, som dör på mina kinder,
Slå ut med prakt på Bernardinos kind!
Och må den glans, den ära jag försakar
Min äldre Broders hjeltepanna smycka!
Så må *jag* dö, förvandlas och förglömmas;
Och Fadermörderskan med hennes minne,
Af qvalen och af menskotungor mördas!
Det finns ej död, så grym, som den jag lider

I hvar minut. Mitt namn kan så ej fläckas
Af tidens dom, som jag det fläckat sjelf.
Förtär det, Tid! liksom Du tär mitt stoft:
Men öfver glömskans djup, der Beatrice
Begrafven är med sina brott och smärtor,
Framstråle obefläckade och klara
Lik ett oskyldigt ljus af morgonstjernan
Den friska glansen utaf Cencis namn &c.»

Så beder Beatrice.

5.

Beatrice och *Guerra*. Han instörtar med häftighet. Stum omfamning. Han har skyndat, för att ankomma till den lofvade tiden; men den oro, som flammar i hans blick, den vilda häftighet, hvarmed han talar, förråder för Beatrice någon oväntad händelse. Hon besvär honom att upptäcka allt. Han samlar sig, beder henne vara lugn, men följa hans råd. Denna afton vid sin ankomst till Rom hade han på bron S. Angelo mött en vagn med fängslade brottslingar. Han har sett *Marcio* ibland dem. En fara kan förestå. Han besvär Beatrice att fly med sig. Hon sväfvar mellan fruktan och tillförsigt. Utan Lucrezia och sina bröder kan hon intet och vill hon intet företaga. *Guerra* vill äfven bereda dem en tillflygt. Han beger sig bort, för att genast återkomma och afhämta dem alla, för att ledsaga dem till en säkrare vistelseort. I samma ögonblick som han vill gå,

6.

komma *Lucrezia* och *Giacomo*. Strax derefter *Bernardino*, som förtäljer sin dröm. Han har sett i drömmen sin far *Francesco* med en mild uppsyn nalkas, fatta hans hand och hört honom säga: »Innan kort skola vi förenas.» Och pekande på några mörka, väpnade gestalter, säga: »Dessa mina trogna tjenare skola föra Eder till mig, i min rymliga boning.»

7.

Och då vänder sig *Bernardino* om, och i det halfdunkla ljuset blir han varse väpnade män, ger ett anskri och störtar till jorden.

Guerras aning har alltför tidigt gått i fullbordan. Det är Vakten, som på den helige fadrens befallning och i rättvisans namn äro komna att fängsla den olyckliga familjen.

Beatrices stolta, oförfärade lugn. *Lucrezias* stumma förtviflan: *Giacomos* häftighet och *Bernardinos* tårar. Man vill åtskilja dem. De sluta sig tillsamman. Grupp.

Lucrezia och *Beatrice* skola föras, men skilda från Bröderna, till Castellet *S. Angelo*. *Guerra* vill följa dem. Han vill ej skiljas från Beatrices sida. Ursinnig, då det nekas, ser han de olyckliga ryckas ur sina armar.

8.

Guerra allena. Han gifver luft åt sitt raseri. En liflig skildring af den Romerska rättvisan. Han vill befria och hämnas. O! de dårarna, säger han, hvarför läto de ej Lejonet frivilligt gå i deras band? Hädanefter fånga de det icke.»

TREDJE ACTEN.

Fängelserum på S. Angelo.

1.

Beatrice och *Ulysses Moskatin*, Tribunalets President och Stor-Inquisitor, samt en annan *Domare*.

Beatrice har undergått torture med största ståndaktighet. *Ulysses*, som bäfvar för hennes lif, och för Påfvens vrede, använder alla sin mildhets medel för att beveka henne till bekännelse. Men ännu skälfvande af torturens rysvärda smärtor, blek af kroppslig svaghet, behåller hon hela sin Romerska själsstyrka,

hon skämtar öfver hans fåviskhet, som tror sig med söta ord kunna fånga sin fånge. »Jag är väl din fånge; men fångad är jag icke. Min själ sitter så högt öfver din pinbänk och dina plågor, med hvilka du vill beveka min kropp, som Gud är öfver din herre, som på jorden kallar sig Helig fader. Tror du att min kropp vet hvad själen icke vet: eller att den döda delen af min varelse kan omtala hvad den lefvande vill förtiga?

Förgäfves invänder *Moskatin*, att *Lucrezia* och *Giacomo* redan erkännt allt. *Beatrice* tror honom icke. Förgäfves förkunnar han henne *Marcios* bekännelse. Hon vill se den fege.

2.

Marcio införes: Med en Romersk blick mäter hon hans gestalt: hon skakar sitt hufvud: hon känner honom ej. »Hvad ondt har jag gjort dig, att du vill vittna ondt emot mig? Ser du dessa händer sargade, ser du dessa af qvalen bleknade kinder; Du är man född, och du kan ej lida så mycket som en qvinna, men din tunga är dock lösare än en qvinnas tunga och dina ord äro såsom furier, utsända ur ditt hjertas afgrund för att bringa en ädel slägt till förtviflan och död, om de kunde. Gå — jag känner dig ej — *Marcio*, hänförd af beundran, nedstörtar på sitt knä inför den hjeltemodiga Beatrice: han afbeder under tårar sin svaghet: uppmuntrad af hennes öfvermenskliga efterdöme, vill han trotsa alla qval och döden. Han återkallar med hög röst inför Inqvisitoren hela sin förra bekännelse. Denne låter utföra *Marcio* och befaller en ny tortur. Äfven *Beatrice* utföres för att ånyo plågas.

3.

Ulysses Moskatin i sin Monolog, förbannar sitt öde, att vara verktyg för en nedrig despotism. Och likväl kan han hellre låna sig åt brottet, än med ett kraftigt steg skilja sig derifrån.

4.

En Secreterare vid Inqvisitionen berättar *Marcios* död under plågorna och att han endast och i yttersta ögonblicket äfven, in-

tygat Cenciska familjens oskuld. *Moskatin* i en stor ångest och förlägenhet låter slutligen torturen upphöra och Beatrice låter han ännu en gång förekalla.

5.

Beatrice, ännu mera plågad, men med sin hela oförkrossade själsstyrka, framträder inför sin bödel, som ej uthärdar hennes anblick. Ännu en gång förkunnar han henne den skriftliga bekännelsen, som redan *Lucrezia* och *Giacomo* aflaggt. Tillika ger *Moskatin* befallning att afskära Beatrices långa, rika hår, såsom vore hon ovärdig att bära en så skön krona, då hon icke vill tala sanning.

Och genom en af dessa nästan oförklarliga anomalier i menniskonaturen, beder Beatrice under tårar att man måtte skona hennes hår. Den nesa, dess förlust skulle innebära, kan hon ej fördraga. Hon anhåller, att *Lucrezia* och *Giacomo* måtte till henne införas. Sjelf förmår hon ej gå till dem.

6.

Mildt förebrår hon sin bror och *Lucrezia* att de ej visat nog ståndaktighet och att de mera fruktat plågorna än vanäran. *Lucrezia* bedyrar att den ånger, som förtärt hennes inre, nödgat henne att genom en oförställd bekännelse söka frid. Både *Lucrezia* och *Giacomo* besvärja den älskade *Beatrice* att förlåta dem, om de ej varit så starka som hon. De endast vilja lida: hon vore oskyldig: ung och eldig hade hon ej kunnat så inse rysligheten af deras brott. De endast borde lida brottets straff, och måhända kunde de af den helige fadrens mildhet och i anseende till det rysliga förtryck, hvari de lefde, hoppas förlåtelse eller mildring i domen.

Då gripes Beatrice af en djup rörelse: hon vänder sig till *Moskatin*. Hon hoppas intet af menniskors nåd; men hon vill tala hvad hon bör tala och tiga hvad hon bör förtiga.

Nu skildrar *Beatrice*, i klara, kraftiga och målande drag *anledningen* till det mord de begått, och *sättet*.

Scenen förändras.

7.

Sal i Vaticanen.

Clemens och *Vittorio*. Påfven ger tillkänna sin oro öfver utgången af Cenciska processen. Allt hopp om Beatrices bekännelse är förloradt; ty hon dör hellre än hon aflägger den. *Marcio* har aflidit under torturen, ihärdigt bedyrande familjens oskuld. Med utsigten att få bestraffadt ett afskyvärdt brott är äfven hoppet om deras omätliga besittningar nästan försvunnet. Och denne *Guerra*, som man ej kan finna, är för Påfven och hans slägt nu mera dödligt farlig. Vore han blott död, så kunde man mot Cenci förfara med all lagens (olagliga) stränghet. — Dessa ord lägger *Vittorio* på sitt hjerta. Påfven går, efter många ömhetsbetygelser, och *Vittorio* söker under samtalet att beveka Påfven att tillåta honom ett besök i Beatrices fängelse; men Påfven nekar det mildt. Vittorio säger för sig sjelf: »Du nekar. Välan jag vill vinna min önskan genom den, som mäktigare är än Du.»

8.

Vittorio ensam, uttänker hvad han vill utföra. Han inkallar nemligen

9.

Ruffo, — Ja! ej allenast Ruffo, men äfven *Fumaroni*, som har Ruffo i sin sold — och lofvar honom mer än han gifver, om han kan innan aftonen finna *Guerra* och döda honom. Denne antager uppdraget, och svär vid corpo del diavolo, att mannen skall finnas och stupa för hans dolk eller kula. Han begifver sig genast bort för att utföra sitt hvärf.

10.

Vittorio och *Fumaroni*. Kort Scen, hvari *Vittorio* anhåller att *Fumaroni* måtte bereda honom tillfälle att nalkas Beatrice

och inkomma i hennes fängelse. Han vill förmå henne till en bekännelse och han vill rädda henne, om hon öfverlemnar sig åt honom. *Fumaroni* bifaller, ehuru emot Påfvens vilja.

Scenen förändras.

11.

Vid Collosseen.

Fabio Guerra ensam. Hans tankar sväfva från läpparna klagande och dystra. Han äger ej hopp att se Beatrice mer: att frälsa henne ges för honom ingen väg. Han måste fly sin bostad, han är öfverallt och ingenstädes: han *bör* frukta allt; men fruktar intet för sig, allt för Beatrice, den älskade, för hvilken han allena andas. Ännu i detta ögonblick kan han frukta en mördare — och i samma stund blir han varse

12.

Ruffo, som i en arcad lurar efter hans lif. Han gör intet steg för att frälsa sig. Skottet faller och *Fabio* störtar som död till jorden, och ligger orörlig. Mördaren nalkas, ser blod, ser hans dödsbleka ansigte, hans liksom brustna ögon, kastar den aflossade pistolen bredvid, för att uppväcka en säker förmodan att *Guerra* mördat sig sjelf: och aflägsnar sig, då han tror sig höra menniskosteg. Men då han är borta,

13.

reser sig *Fabio* upp. Genom denna *död* har han blifvit uppväckt till ett nytt lif. Nu vill han under en annan skrud uppträda såsom en räddningens eller hämdens ande.

14.

En *Pilgrim* anländer och nedfaller bedjande framför korset i Colosséens medelpunkt. Guerra lyssnar till hans bön. Det är

en grof brottslings bön om förlåtelse och om skyndsam död. *Guerra* beder honom om hans drägt. Han får den emot en börs, och *Pilgrimen* ikläder sig *Guerras*.

15.

Då lossas ännu ett skott och Pilgrimen, som redan besinnat sig på någon ny våldsgerning, störtar med ett anskri död till jorden. Mördaren skymtar i månskenet förbi, under ett vildt leende.

FJERDE ACTEN.

Sal i Vaticanen.

1.

Clemens synes försänkt i djup begrundning. Tribunalet är församladt för att dömma. Dess dom skall utan tvifvel blifva döden för Cenciska familjen. Men sedan hvilar nåden i Regentens hand. Ännu nästan slites han mellan stridiga känslor: fruktan för *Guerras* hämd, hans mod och hans vältalighet och en viss rysning för några vissa svarta fläckar, som skola vidlåda hans namn i den omutliga historien, afhålla honom från ett fast beslut. Men nu

2.

inträder *Vittorio* och förkunnar *Guerras* död. Han har sjelf i Colosséen (säger han) afhändt sig lifvet, der hans lik blifvit funnet, och till styrka för sin uppgift framvisar han en portefeuille med Guerras vapen, ännu blodig. Ej döljer *Clemens* sin glädje öfver denna oförväntade lycka. Nu kan han oinskränkt handla, och utan fruktan. Han omfamnar *Vittorio*. Nu är segern vunnen och en lysande framtid beredd för ätten *Aldobrandini*. Glänsande Villor skola uppresa sig på de nya besittningarna, och från led till led genom århundraden skola Vittorios efterkommande njuta frukterna af denna kostliga vinning.

3.

Tribunalets President, nemligen *Moskatin*, samt *Farinacci* och *Nicola d'Angeli* inträda. De förkunna Tribunalets dom och underställa den hans Helighet. *Angeli* i det han öfverlemnar domen, talar knäfallande några ord till de anklagades och dömdas försvar.

Påfven, upptänd af vrede, svarar hårdt, kallar dem gudlösa och oförskämda, som inför hans ansigte våga försvara ett afskyvärdt brott, som af Tribunalet ansetts värdt vanäran och döden. Alla tiga förskräckta; endast *Farinacci* tiger ej. Med en ädel djerfhet yttrar han sin höga själs oföränderliga tänkesätt, försvarar den förledda oskuldens heliga sak och med sanningens tordönsstämma uppskakar han den nedriga Påfvens varelse. Denne hör honom nästan som en missdådare hör sin domare: han reser sig upp, befaller dem afträda; han vill i lugn och allena betänka saken. De gå.

4.

Clemens inkallar Secreteraren och underskrifver dödsdomen, efter en kort Monolog. Han befaller dess skyndsamma verkställande.

5.

Knappt har Secreteraren gått förrän furier öfverfalla Clemens. Men han fördrifver dem: de återkomma, jaga honom till gränsen af förtviflan; men han bemannar sig åter med ståndaktighet. Han söker någon lefvande varelse, med hvilken han kan tala.

6.

Fumaroni inträder; men han drifver honom ut.

7.

En tjenare anmäler en Pilgrim från heliga landet, som i vigtiga värf vill nalkas hans person. *Clemens* ger befallning att föra honom in och lemna dem allena.

8.

Clemens och *Pilgrimen.* Det är sent. Månen glänser in genom Vaticanens fönster. Pilgrimen knäfaller och *Clemens*, hvars fot han kysser, begär hans namn och vill veta hvarföre och hvarifrån han kommit. Då reser Pilgrimen sig upp, blottar sig. *Clemens* förfärad, mållös igenkänner *Guerra*, den han trott vara död. Är det hans vålnad? Påfven vill ropa hjelp — — han förmår ej — han vill ringa i klockan. *Guerra* framtager en pistol, den han rigtar mot Påfvens bröst. Han vill endast *tystnad.* — Nu framställer han för den andliga tyrannens ögon hela bilden af hans själ, hela kedjan af de ränker, som han begagnat för att fälla Cencis familj: visar, huru han sjelf, (*Guerra*) af Påfven blifvit begagnad som ett verktyg för afskyvärda planer, utan att han, förrän då allt var för sent, kunnat inse deras mening. Men nu är han kommen för att upprätta hvad han brutit: för att uppoffra sig sjelf eller rädda de förföljda. »Du kan måhända undgå min hand, men du kan ej, om du smider mig i bojor, undgå den vanära, som jag vill häfta vid ditt namn, och den inga verldens plågor skola kunna förmå mig att återkalla.»

Guerra begär nåd för de olyckliga *Cenci.*

Påfven kan ej dölja, att han redan undertecknat domen och att den redan är till verkställighet utlemnad; men endast småningom kan *Guerra* ur den upprörda och förskräckta Påfvens mun utlocka denna upplysning. Han rasar — nå! välan! »så må denna vara din sista nedrighet, och må min kropp sönderslitas för ett Påfveligt mord och min aska strös i luften och förskingras af vinden; Efterverlden skall välsigna mig — — —»

Clemens är utom sig. »Ja! säger *Guerra!* Du plågas nu; men allt hvad du nu lider är en salighet mot de känslor, som skola hemsöka och förtära dig efter det *brott*, som du vill begå. Tro mig: jag vet, hvad *mord* betyder, och det mord *jag* bedrifvit, förförd af kärlek, af medlidande, af en synbar rättvisa, är en *dygd*, som kan glänsa i englaskrud inför den Eviges åsyn i jemförelse med den afgrundshandling du här vill utöfva i den heliga Rättvisans namn.» —

Clemens besvär honom att upphöra. Men han upphör ej förr än *Clemens* högtidligen svurit, att på den plats, der de olyckliga skola aflifvas, gifva *nåd* åtminstone åt *Beatrice* och *Bernardino*. Och *Clemens* svär det vid de helgonben, dem *Guerra* för honom framräcker, i den tysta, högtidliga midnattsstunden. Och sedan går han tyst, som han kommit.

9.

Clemens ensam. En mimisk Scen.

Han uppreser sig, ser sig vildt omkring, och andas hårdt: han vill utblåsa den fruktan, som uppfyllt hans hjerta. Han vänder sig mot relikskrinet, som ännu står på bordet, skakar sitt hufvud och ler, liksom för att gifva tillkänna sitt tvifvel öfver deras äkthet och sitt förakt för deras kraft.

Han tvår sina händer. Så —

»Dig gifven är all makt i himlen och på jorden. Hvilken du &c.

»Jag drömde att jag svor en ed — jag drömde
Att jag var bäfvande för menskovåld:
Jag drömde, att jag utan krona var,
Och kall och hopplös, hjelplös, öfvergifven —
Jag vaknar: Petri nycklar återfinner:
De äro mäktiga: förmå ännu
Att lösa andras eder — och min egen.

Han tvår åter sina händer: och går.

Scenen förändras.

10.

Fängelset.

Lucrezia, *Beatrice*, *Giacomo* och *Bernardino*, inträda för att afhöra Påfvens dom, som föreläses dem af *Ulysses Moskatin*. Domen innehåller *döden* för dem alla.

Beatrice intages af ett stormande raseri vid afhörandet af denna blodiga dom. Lik en annan Cussandra, eller lik en inspererad Sibylla förbannar hon sin födelsestund, sina domare, sina bödlar, Påfven. Hon rifver sitt hår, lyfter sina armar mot himlen och nedkallar dess förkrossande hämdblixtar öfver dem, som störtat i elände och nesa en af Roms ädlaste slägter.

Men hon lugnar sig småningom. Hon omfamnar Lucrezia och sina bröder, som förtvifla men tyst: hon uppmanar dem till ståndaktighet och förkunnar sin sista vilja, med klarhet, lugn och mild försakelse.

Domaren förkunnar dem, att de nu måste åtskiljas. Han utförer Lucrezia och hennes söner.

11.

Beatrice ensam. Tanken på den unga, oskyldiga och blomstrande Bernardino, som skall uppoffras för hennes brott, försätter henne åter i raseri. Den själsstyrka, som är henne egen, öfverger henne dock icke.

Hon står nu ren och förklarad. Hon har med verlden intet oafgjordt: och den Evige Domaren är mild.

12.

Vittorio Aldobrandini inträder. Nu begynner Beatrices sista strid; men det är ingen strid: hon segrar, och är mäktigare i sina bojor än tyrannen. Han föreslår henne frihet genom flygt. Han vill bereda henne lugna, lyckliga dagar; obekant kan hon ännu njuta af lifvet och hans kärlek. Men stunderna äro dyrbara.

Förgäfves. Hon föraktar hans nåd och den frihet han bjuder. Hon vill dö obefläckad af hans välgerningar: de skulle smitta henne med förbannelse. Hon flyr hans blick: han är en djefvul, som vill stänga henne vägen till Paradiset. Och hon fördrifver honom med sin guda-vrede, och vanmäktigt hotande störtar han ut, och lemnar Beatrice ensam med sin smärta, sin ståndaktighet och sin seger.

FEMTE ACTEN.

Piazza di Ponte.

1.

Guerra i Pilgrimsdrägten. Platsen är höljd af folk. Hans oro yttrar sig i en afbruten Monolog; hans ovisshet om han nu för sista gången skall skåda *Beatrice*, hans misströstan till Påfvens ed. Han anklagar sig sjelf, att han kunnat upplefva denna stund, grufligare än döden.

2.

Cenci ankomma, omgifna af Vakt. De nedfalla bedjande framför kyrkan *S. Celso* och *Beatrice* beder med hög röst. Hennes ord andas undergifvenhet och förlåtelse. Hon beder och för Guerra, utan att nämna hans namn. Han hör det: vill framstörta, men hindras af folket och vakten.

I den heliga fadrens namn förkunnar *Moskatin* nåd för *Bernardino*. Han skall ej dö, men vara vittne till sina anhörigas död. *Beatrices* afsked och *Giacomos* ömma, men manliga uttryck till sin i tårar smältande Broder. Nu fortsättes tåget till den del af platsen, som ej är synlig för åskådaren. *Guerra* försöker åter att nalkas den älskade Beatrice, men förgäfves. Hon försvinner, folket sluter sig efter tåget.

3.

Guerra är åter ensam. Darrande af fasa och harm kan han knappt fråga en nära stående *klosterbroder*, om ej den heliga fadren nalkas. Munken, som från en hög punkt kan öfverse platsen, gör honom bekant med hvad han sjelf ser. Nu frågar han åter, om ej Påfven synes. Munken svarar, att det säges, att Påfven tillbringar hela dagen i S. Peters Kyrka, för att bedja för de olyckliga Cenci, ehuru man utspridt att han lemnat staden. Ännu tror *Guerra* att han skall komma i pomp och ståt, med nådens ord på sina läppar.

Nu höras tre skott från Castellet, och i samma ögonblick begynnes executionen. Munken förtäljer, huru *Lucrezia* dör och huru Beatrice — — — Ännu synes ej Påfven. — Beatrices hufvud är redan under bilan. Munken nedfaller af fasa. *Guerra* hör ett sorl af gråt och fasa bland folket. Utan sansning, nästan galen och förvirrad svläfvar han fram som en skugga. Han vill gå till S. Peter. Han vill bada sig i den nedriga Tyrannens blod inför altaret. Han tycker sig se Beatrices ande kringsväfva sig med en blodig helgonkrona på sitt hår och med ett hämdesvärd i sin hand. Han vandrar bort öfver bron, stapplande och med döden i sin blick. — Många af folket gå bort. Munken bortföres.

Scenen förändras.

4.

Piazza di S. Pietro.

Guerra sitter på trappan till *S. Peters Basihia.* Ännu brännes hans inre af inbillningens fantastiska drömmar. Han har nu endast ett hopp: det att få dö. Men en osynlig röst hviskar ännu i hans öra att stunden ej är inne. Han vill se Tyrannen och hämnas, om ej med brännande svärd, dock med glödande ord.

5.

Nu nalkas under sång Processionen af Nunnor som med tända facklor beledsaga *Beatrices* stoft till *S. Pietro in Montorio,* sedan de, efter hennes egen önskan framför S. Petri Tempel bedit för hennes själs ro. De nedsätta den dyra bördan och sjunga en stilla hymn. *Guerra* nedstörtar vildt, knäfaller inför den älskades bår och med brinnande, ännu i döden oförkolnad kärlek viger han sitt stoft vid hennes och hennes själ vid sin. Den oupplösliga föreningen nalkas.

6.

Då utträder Clemens i sin skrud ur S. Peters Tempel. Häpen vid åsynen af båren vill han vända om. Han liksom förstenas, fjettras af en osynlig makt. Han upplyfter sina händer liksom för att välsigna, men de nedfalla igen kraftlösa. Hans läppar darra.

Bernardino, som i hvit skrud åtföljt sin Systers lik, förvirrad, blek, vansinnig, nedsjunker och dör vid åsynen af Påfven.

Men *Guerra,* som ännu lefver, reser sig upp och en prophetisk eld strålar ur hans bleka, men manliga anlete. Han utsänder sina sista ord såsom ljungeldar: *han* förbannar icke; ty, säger han: jag, en brottsling som du, kan icke mer förbanna än Du kan välsigna. *Så* som dina upplyftade armar nedfalla, förvissnade och förlamade af den Evige, som endast kan dömma och benåda, lika så skall hela din talrika ätt, för hvilken du ville inkräkta jorden, för hvilken du ej som Pelekanen öppnar ditt eget bröst, utan genomborrar de oskyldigas hjertan för att nära din slägt och din afföda med deras blod — Se så skola dessa Arfvingar till ditt plundrade gods förtvina, förgås, dö; inom tvenne lustar skall ej mera finnas en på jorden, som kan vittna om din skamliga kärlek och dina ärelösa bragder.

(Påfven ger en vink att gripa den vansinnige). Men *Guerra* fortfar: O! att Du kunde *så* undfly för de furier, som från denna stund skola sarga ditt innersta och följa dig in i en rättvisare verld, som jag är mäktig att undfly din vanmäktiga vrede. Farväl! Du återser mig en gång vid Beatrices och Bernardinos sida.

(Han dödar sig och nedfaller öfver båren. Påfven stapplar fram några steg och afsvimmar i Cardinalernas armar. Grupp).

Slut.

Prins Magnus,

Konung Birgers Son.

Sorgspel i Fem Akter.

(Ofulländadt.)

Personer:

MAGNUS, Svea Rikes Konung — ett barn om 4 år.
HEDVIG, Enke-Drottning.
MAGNUS, Konung Birgers Son.
INGEBORG, Regerande Hertiginna — Hertig Eriks Enka.
MATTHIAS KETTILMUNDSON, Riksföreståndare.

OLOF DEN VISE, Erke-Biskop.	Riks-Råd.
BIRGER PEDERSON BRAHE	
BO NILSSON NATT OCH DAG	
STEPHAN RÖREKSON	

KNUT POSSE, Riddare.
ARVID DAGSON.
ELIS, en Page.
EN MUNK.

Riddare, Svenner, Tärnor, Vakt, Folket.

Skådeplatsen i Stockholm, tiden 1321.

FÖRSTA ACTEN.

Ett rum hos Prinsessan Ingeborg.

FÖRSTA SCENEN.

HEDVIG, INGEBORG, TVENNE TÄRNOR.

Ingeborg (*till Cecilia*).

Tag diademet bort utur mitt hår!
Prins Magnus kommer snart. I denna prydnad,
I denna prakt jag vill ej visa mig
Inför en fången Kungason.

Hedvig.

Prinsessa!
Du äfven detta gör för Birgers Son —
Och Birger är — Kung Birger var min Son —
Och Hertig Erik, som Kung Birger mördat,
Var din gemål; och han var ock min Son.
Din mildhet känner jag: den liknar solen,
Som speglar sig i daggens minsta droppe,
Ej mindre klar än i ett gränslöst haf.
I djupet af den natt som dystert höljer
Ej mina ögon blott, men ock mitt hjerta,
Är du den sol, som med ett högre ljus
Uppvärmer åldrens köld, uppklarnar sorgen,

Och mina dagars långa år förljufvar.
Min Ingeborg! o säg hvem lärde dig
Att åt din mildhet ge en himmelsk styrka,
Och åt din styrka mildhetens behag?

Ingeborg.

När re'n i Opslo, Norriges hufvudstad,
Förmälningens och riddarspelens prakt
Liksom en dröm, en ljuflig dröm förflutit,
Och när min unga, ridderliga make
Prins Erik tog sin Ingeborg vid hand,
Och förde mig till afsked inför thronen,
Der då min fader, Konung Håkan satt:
Då sönk jag till min faders bröst och sade:
»Gif åt din unga dotter än ett råd,
Hur i ett okändt land, af stormar skakadt,
Och i en glänsande, förförisk verld,
Sitt hjertas oskuld hon bevara må,
Och menskans och furstinnans dubbla dygder
Uti sitt oerfarna bröst förena.»
Han svarade: »Lär det af Drottning Hedvig!
Blif henne lik. Jag önskar dig ej mer.»
Och detta råd var mer än tusen andra.
För Eriks kärlek, för min högsta lycka,
Min gyllne ålders afundsvärda stunder,
Och för det ljus af tålamod och frid
Som under bittra, fruktansvärda år
På Eriks graf min djupa sorg förklarat,
Jag tackar dig, min Drottning och min mor.

Hedvig.

Hvad det är bittert och hvad det är ljuft
Att vara mor. För mig har modersnamnet

En outtömlig tårekälla varit;
Men nämndt af dig det klingar i mitt öra,
Liksom en osedd Engels blida röst.
O fordna dar jag äfven Drottning var,
När Magnus Ladulås var Sverges konung,
Och jag som maka delade hans thron;
Men då hans öga slöts och kronans glans,
Omstrålade den dystra Birgers hjessa,
Blef jag vid Sorgen vigd, som varit mig
Till denna stund en rysligt trogen make.
Min krönte son blef icke mer min son,
Och hvad som värre var, ej heller konung.
Förnedrande sin ätt, han svärdet hvässte
Emot sitt eget blod. Mitt öga såg
Tre söner väpnade emot hvarannan,
Och hvarje spjut, som flög emellan dem,
Gick alltid först igenom modrens hjerta. —
Sist kom den grufliga Decembernatten
Och ändade i Nyköping med mord
Det långa Sorgespelet. Birger! Birger!
Anropat har jag himlen mången gång
Om styrka nog att kunna dig förlåta,
Då du förnekat mig att älska dig.
Men mellan himlens port och mina böner
Uppresa sig högtidligt dina bröders
Ohämnade och mörka skugg-gestalter: —
Jag vågar nu för dig ej bedja mer!

Ingeborg.

En större hämd än deras skuggor kräfva
I Birgers bröst sin låga redan tändt.

De se med mildhet på en brottslig broder
Förlåtande, ur högre verldar ned: — — —
Han, ångrens rof, föraktad och förföljd,
Har ingen frid på jorden mer att hoppas;
Det enda ljus, som flammar i hans själ,
Är qvalets eld, som icke slockna kan,
Och hvar minut, liksom en plågoande,
Med nya smärtor, på hans klagan svarar.
Mig rörer djupt hans öde.
(*till Tärnorna.*)
Lämnen mig;
Jag kallar er, då jag er tjenst behöfver.
(*de gå.*)
I många dagar har jag tyst förvarat
Det sorgsna bref, som med ett troget bud
Mig Birger sändt ifrån sin tillflyktsort
På Danska jorden. — Rörande det målar
Hans bittra sorg. Det borde skrifvet vara
Till en, som mera mäktig är än jag;
Och lika mäktigt ock dess hjerta röra.

Hedvig.

Läs det, min dotter! Kanske unnas mig
Den tröst ännu, att öfver honom gråta,
Då jag hans klagan hör ifrån din mun.

Ingeborg (*läser*).

»Stormäktiga och mildaste Furstinna,
»Och Svea konungs moder Ingeborg!
»Dig önskas nåd och frid och fröjd af höjden!
»För mig är hvarje dag en stjernlös natt,

»Och hvarje natt en evighet af nätter:
»Det kommer sig deraf, att i den tid,
»Då maktens spira låg i mina händer,
»Jag svårt och ofta mig förbrutit har.
»Men tänk ej på hvad emot dig jag brutit,
»Låt en förkrossad faders ömma bön
»Inför ditt hjertas domstol mera gälla,
»Än Minnets klagorop ur Eriks graf!

»Min ende son, Prins Magnus, utan skuld
»I mina brott, i Stockholm sitter fången
»Och bär den tyngd, som tillhör mig allen.
»Gif honom lös! du kan det; du är mild,
»Och du har makten, som din konungs moder.
»Lös honom snart, att jag ännu en gång
»Må under tårar till mitt bröst få trycka
»Det enda hopp, som jorden har för mig:
»Att af hans rena själ och hand jag måtte
»Förrän jag dör, förlåtas och välsignas;
»Han må ej lida; han oskyldig är:
»Men hvad jag lider det är allt med rätta.
»Så skrifver dig, från slottet Spikaborg
»Den arme och beklagansvärde
Birger.»

Hedvig.

Beklagansvärd han är, och mina ögon
Som tvinande af sorg, ej njuta kunna
En enda droppe utaf ljusets flod,
Beklaga honom med en flod af tårar.
Men all den kärlek, som var honom ämnad,

Och som hans hjerta känslolöst förskjutit,
Jag egna vill hans älskansvärde Son:
Ty han är ren och ädel. Store Gud!
Hur kunde en så härlig lifvets ström,
Som uti Magni ädla ådror svallar
Ur en så grumlig källa flyta fram?
Och hvarför dömde han, en konglig yngling,
Som barnets första tanke oskuldsfull
Att inom häktets portar innesluten,
Till själen fri, men slafviskt fjettrad se
En skön och kraftfull ungdomsblomma vissna?
Säg, Ingeborg! Du, som förunnat honom,
Att någon gång ur fängslets kalla hvalf
Förlossad, störta i min öppna famn,
Och värma sig ett flyktigt ögonblick
Af dina blickar och min moderskärlek —
Du som förunnar mig i denna stund
Den glada tröst, att här hans möte vänta —
Hvad har du svarat på hans faders bref?
Hvad fruktar du, hvad hoppas du, min dotter!
Hvad tänker du för Magni räddning våga?

Ingeborg.

Om af den ljusa ärans glans, som mig omger,
En enda stråle vore mäktig nog
Att smälta isen i ett mannahjerta,
Om hälften blott af viljan i mitt bröst
I makt förvandlad blef, ej skulle längre
En enda dag i fängelsets förtryck
Den unge *Magnus* räkna qvalens timmar.
Men ack! mitt välde är ett skimmer blott.

Om dock en mild försyn, som ofta väljer
För stora verk de svaga såsom medel,
Vill för min blick en hoppets stjerna tända,
Som visar vägen, och uti min själ
En lycklig tanke gjuta: hoppas då
Att snart Prins Magnus, hjeltelifvets hopp,
Får solen se och Friheten och Dig:
Med dessa ord jag Birger svarat har.
Du vet, o Drottning, att när Rikets ständer
Åt min och Hertig Eriks späda son
Den krona gaf, som Birger nyss förlorat,
Och han vid Mora kungastenar höjdes
Inför allt folk på blanka skölden opp —
Bands af de jublande omkring min panna
En präktig krans af perlor och juveler,
Och folket sade: Hel dig, Regentinna!
Jag fick en krans — en krans — den må nu vara
Af perlor eller blommor eller törnen,
Är en belöning, hvilans sinnebild,
Ett tecken att det hufvud som bekransas,
I tankens eller verksamhetens verld
Har nått sitt mål och viges in åt hvilan.
Men Svärdet heter handlingens symbol.
Det fick jag ej. Ty handlingen för qvinnan
För rik och stor och för gudomlig är.
Riksföreståndaren Matthias sjelf
Bär Rikets svärd i hand och han är herre.
Hans öga följer alla mina steg:
Den yttre vördnad som han egnar mig
Är blott hans eget herrskarväldes mantel.
Jag mången gång med mina tårars dagg
Förgäfves fuktat mina trägna böner

Att utan frukt de ej förvissna måtte
Invid hans bröst som blommorna på heden,
Förrän hans stränga vishet blef bevekt
Att låta ur sitt hvalf den fångne Prinsen
Af lansars mur och glafvar omkringhvärfd
Blott öfver borgens gård till Dig ledsagas.

Hedvig.

Jag vet, han hatar Birger och dess ätt.

Ingeborg.

Han älskar lagen mer än menskligheten. —
Hans hjerta likt en koppartafla är
Der lagens stadgar, ord vid ord stå skrifna:
Och intet rum för nådens ord är qvar.

Hedvig.

Nåd kan han ej bevisa. Blott en konung
Kan göra nåd. O gaf han endast rätt!

Ingeborg.

Snart sin rättvisa vill han uppenbara,
Snart inför stränga Domare han kallar
Den stolta Magnus fram. Det anar mig
Att denna qväll kanske för sista gången —

Hedvig.

För sista gången, Ingeborg! o nej!
Skall jemt af hvarje öfverblifven fröjd

Som lifvet njuggt och sniket än mig unnat,
Den *sista* droppen på min tunga dö.
Skall af min hela ätt jag sjelfva den sista
Sist vandra få den sista dunkla väg
Som leder till den första rena fröjden.
Gud! vågar han — ett mord kanske:

Ingeborg.

Nej! moder.
Hård är han väl: en niding är han ej,
Och dömmas skall det hufvud han vill fälla.
Han hatar brottets mörka, lömska vägar:
Ett lagligt våld han endast vill begå.
Han vågar mycket för sin rätt, sin lag:
Jag äfven något våga vill en gång
För dig, o himmelska och dyra lag
Som skrefs af Kärleken med ljusa strålar
Och ej med ord i djupet af mitt bröst.
(*hon uppreser sig.*)
I afton kommer han. Hör mig, min Drottning!
Bakom den blomstrande tapeten här
En lönndörr leder till fördolda rum,
Och trogna trappor konstigt vrida sig
Igenom hvalfven ned till Mälarns strand.
När Vakten såsom vanligt Magnus fört
Hit in och tungt beväpnad, ställt sig upp
Der utanför vid fönster, port och dörr —
Tyst! redan slamra vapnen! Han är här.
Jag hör den öfverste drabantens röst:
I corridoren hör jag Prinsens gång.
(*hon närmar sig till Hedvig.*)
Min Drottning! blott en bön af Dig jag beder

När nu jag slöjan lyfter från den plan,
Som jag tänkt ut och under långa dagar
Och längre nätter djupt och väl begrundat:
Gif med ditt bifall vigt åt mina ord:
Om för en förorättad furstes *snara* räddning
Det synes dig att jag för mycket vågar,
Tänk mer på Magnus än på Ingeborg.

ANDRA SCENEN.

HEDVIG, INGEBORG, MAGNUS, VAKT, *som genast afträder.*

Magnus (går med häftighet emot Ingeborg, men hejdar sig och nalkas vördnadsfullt Drottning Hedvig).

Min mor! — O Ingeborg! jag Er förkunnar
En tidning, ljuf som hjeltens morgondröm
Nyss före striden, på en bädd af lagrar.
Den dröm, jag drömt uti mitt fängselhvalf
Så mången gång, skall innan kort fullbordas
Hör, Hedvig! snart den glada timma slår,
Då utan Vakt jag till ditt möte kommer,
Då ingen höfding står med lyftad hand
Och lik en pendel mäter ut de dyra
Och flygtiga minuter, som mig skänkas
Att sitta här och lyssna till din röst.
Snart, Ingeborg! — och detta är ditt verk,
Ty allt det ljus, som uti fångens mörker
Trängt in och allt det hopp som honom tjusat,

Har strömmat ut från dig — o Ingeborg!
Snart får jag andas himlens friska luft,
Och skåda dagens sol och nattens stjernor
Så fri som du, men som din slaf likväl.
Gläd dig med mig; jag får min frihet åter.

Ingeborg.

Din frihet?

Magnus.

Ja! i dag vid solens uppgång,
Satt *Arvid*, han den trognaste bland vänner,
Som frälst min barndoms lif och ädelt delar
De tunga bojor jag som yngling bär,
Och med en klar, högtidlig stämma läste
För mig utur den bok om Gud och verlden
Som Petrus utaf Dacien författat.
Då trädde in en härold från *Matthias*,
Riksföreståndarn, hälsar vördnadsfullt
Och säger, att Furstinnan Ingeborg,
Regenten sjelf och Svea Rikes Råd
Beslutat mig till undersökning kalla,
Och efter lag mig fria eller fälla,
På dag och stund som snart förkunnas skall.
Då tycktes mig liksom en Engel kom,
Och med en himmelsk blick och mäktig hand
Slog opp mitt fängsels jernbesmidda portar,
Och jag såg hänryckt ut kring jordens rymd
Som låg så ljus, så öppen och förklarad,
Liksom ett paradis i solens sken.
Ur fångenskapen föra tvenne vägar:

Till *frihet* leder en och en till *döden:* — —
Men den jag går till döden leder ej.
Högtidligt hafva Rikets Herrar svurit
Att ej med hemligt eller öppet våld
Mitt lif förkorta. Denna rättegång
Blir blott åt ordningen en helig hyllning,
Och en bekräftelse på gifna eder.
Den blir en fest, hvarvid för Svea folk
Kungöras skall, att äfven lagens öga
Ej på min oskuld några fläckar funnit:
Att jag med ära kan ur bojan gå,
Begynna fri en härligare bana
Och handla, strida för det dyra land,
Som sett mig födas, och som sett mig lida.

Hedvig.

Falskt är det hopp, som smickrar dig, min Son!
Den makt, som förr så dyra eder svurit,
Att älska frid och oskulden beskydda;
Men kallar oskulden till doms likväl,
Och under lagens hårda spira drager
Hvad hjertat dömma bör och en gång dömt,
Är en fiendtlig makt: en hatfull makt,
Som under lagens vördnadsvärda fana
Blott tillfredsställer hämdens mordbegär.
De hata dig, de mäktige i landet,
Emedan du af Birger ursprung leder:
De vilja mörda dig; förty du är
Den enda pant de qvar af honom äga;
Och med en afgrundslik skarpsinnighet
De räknat ut, att när ditt hufvud faller,

Då famnar äfven grafvens djup din fader,
Som, död för sig, nu lefver blott i dig.

Magnus.

Välan! om menskor hata mig, hvi sänka
De ej en dolk uti mitt öppna bröst?
Jag fruktar icke döden mer än lifvet.
Men lagen hatar ej: han rättvis är,
Och den som skuldfri är, och njuter lagens
Beskydd, skall icke dö en brottslings död.

Hedvig.

Men lagens ord får lif af Domarns anda:
Som domarn är, blir domen. — O min Son!
Du är en Konungs Son, en ädel ättling
Af Birger Jarl och Magnus Ladulås:
Och skall likväl, som slafven inför thronen,
Med nedsänkt blick och ödmjuk väntan stå,
För Domare, dem du var född att dömma.

Magnus.

Ovärdig vore jag min kungabörd
Om jag ej stolt och frisinnt hålla kunde
Min handlings anlete mot lagens spegel.
Af mina domare jag väntar rätt:
Af dig, o Ingeborg! bland dem den första,
Jag mildhet hoppas; ty min unga lefnad,
Som inför mensklig lag ej fläckar har,
Inför din renhet synes blott en skugga,

Då mina andra domare betala
Sin skuld till mig: må du förlåta mig.

Ingeborg.

Tro ej att Ingeborg uppträda ämnar
I denna domstol? O hvad kunde jag
På denna väg för Magni räddning göra?
Nej! aldrig, aldrig skall jag sitta der
Och, lik en kandelaber, stum belysa
Med fruktlös glans den dom, som de besluta.
Hvad är min röst bland tio mannastämmor?
Ej mer ej mindre än en silfverklocka,
Den stormen rör, den stormen öfverröstar.
Men medan vredens starka Lejon stilla
I en högfärdig slummer stilla blundar;
Förtröstande på sina ramars makt,
Gazellen vaksam är som nattens ögon
Och undandrager härjaren sitt rof
Med list som eld och rörelser som blixten.
Är jag ej mäktig, vill jag listig vara,
Är jag ej stark, så vill jag vara djerf.
Hör, Magnus! icke jag, och ingen annan
Skall dömma dig. Du skall ej dömmas, Prins!
Jag dig till frihet och till räddning visar
En tyst och säker väg. Du måste fly,
Som stjernan flyr utur det haf af eld
Som morgonsolen häller öfver verlden,
Så skall du fly ur dina bödlars våld.

Magnus.

Fly? Hvilket ord! hvar är jag? fly? hvarthän?
Till dig jag flyr, o Ingeborg! till dig,

Till dina fötter flyr jag, till din famn —
Ur häktets natt jag såsom Petrus följer,
Då du den Engel är, som går förut.

Ingeborg (*undanskjuter en tapet och öppnar en lönndörr i väggen*).

Se här en port, som till din frihet leder!
En hemlig trappa genom slottets hvalf
Till stranden för. Der, dold af nattens skugga
En säker båt är färdig, väl bemannad;
På den du går om bord: han skyndsamt ilar
På böljan fram i natt till Dalarön.
Ett kostligt skepp nu ligger der för ankar,
Hvars Styresman, din faders trogne vän,
Till mig ett bref från honom bringat har.
Glad tar han dig om bord: och himlens vindar
Och våra önskningar och våra böner
Ledsaga dig i fadrens öppna famn.
Lugn qvällen är: ej månen än på hvalfvet
Sitt öga slagit upp: men klara stjernor
Utsprida ljus, så mycket som behöfves
Att vägen se och ej igenkänd bli.
Farväl! Den heliga Maria blifve
Din banas ljus, och hennes Son din kraft!
Dig skapade Försynens vishet ej
Att inom fängsels kalla murar tråna.
Till något stort, o Magnus! blef du född.
Och när med frihet och en lyftad själ
Du ryktets stjernbeströdda väg beträder
Tänk någon gång i dina lagrars skugga

På dina vänner och ditt fosterland. —

(Efter en kort tystnad, hvarunder Magnus synes djupt försänkt i betraktelser.)

Kom, Elis! allt är färdigt. Tiden skyndar.

(Elis uppträder ur hvalfvet med en fackla och en vattenurna.)

Ledsaga Prinsen, som jag dig befallt.

Magnus.

O ja! ledsaga mig, dock icke mig
Allena. Äfven dig, o Ingeborg
Han leda skall i fria verlden ut.
Du är ju, liksom jag, i dessa murar
En fånge blott: fast kedjan, som dig trycker,
Är smidd af guld och min är smidd af jern. —
Följ mig! o fly ur dessa gyllne salar,
Der all den tomma vördnad dig bevisas
Emot min kärlek, varm som middagssolen,
Är blott en dunst, en kall och töcknig dunst,
Utaf en redan sunken sol förgylld.
Följ mig till Norge, dina fäders fjellar
Och blomsterrika dalar vänta dig,
Der är ditt arf: der klappa tusen hjertan
För Ingeborg; blif deras Drottning, du;
Och jag, din trogne Riddare skall blifva;
Lyst af din blick och lyftad af din anda
Jag vill en hjelte bli:

Hedvig.

O Gud! hvad hör jag?

Magnus.

Min Ingeborg! du var ju fordom *min.*
Du var min brud från åldrens första vår.
Mins du ännu, hur våra fäder lade
Din hand i min och huru båda knöto
En fridens krans emellan Nordens riken?
Från denna stund med helig låga tändes
En evighet af kärlek i mitt bröst.
Du blef en annans maka. Utan klagan,
Med stumma smärtor jag mitt öde bar:
Och all den tröst jag i min saknad kände
Min visshet var, att Ingeborgs Gemål
Var henne värd, och ädlare än Magnus.
Ehuru Sveriges krona var mitt arf.
Men nu — nu är du fri — blif hvad du var —
Min brud — mitt lif, min maka och mitt allt.
Se denna gosse med en vår af rosor
Uppå sin kind och hoppet i sitt öga:
Han står som kärleken med facklan tänd:
Och vinkar till sin eviga förening.
Se huru klart hon flammar — kom, o kom!
Förr'n stunden flyr och bröllopsfacklan slocknar.

Ingeborg.

O sansa dig, min Prins! Betänk din fara,
Och vigten af det ögonblick dig skänkes.
Min tanke följer dig dit jag ej kan.
Och låt det afskedsord, som denna stund
På en gång skiljer oss och oss förenar,
Bli hoppets ord: Vi se hvarannan åter!

Magnus (*fattar med häftighet Ingeborgs hand och för henne fram till Hedvig*).

— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —

Planen till Sorgespelet Prins Magnus.

FÖRSTA ACTEN.

Samtal emellan Enke-Drottning *Hedvig* och Prinsessan *Ingeborg* — (redan utfördt). Prins *Magnus* inkommer, förtjust öfver en erhållen underrättelse att han skall erhålla Rådets och Riksföreståndarens utslag öfver hans öde. Denna glädje delas ej af Hedvig och Ingeborg. Den senare framställer sitt räddningsförslag: en tapet undanskjutes och *Elis* framkommer ur en underjordisk gång med en fackla i handen, för att åtfölja Prinsen till Sjöstranden, der redan en båt ligger färdig att föra honom bort i säkerhet. Men Magnus vägrar att fly. Han kan ej skilja sig från Ingeborg, den enda milda stjerna, som bestrålat hans mörka bana: han vill ej som en brottsling under natten smyga sig bort, då han af en rättvis styrelse snart kan hoppas en lysande upprättelse och en ärofull frihet. Han tryggar sig vid Rådets löften. Han har intet ondt gjort. Ingeborg vill han ej blottställa. Hon besvär honom lifligt; hon uppmanar Hedvig att öfvertala honom. Hedvig tiger. Men Magnus, betagen af kärlek, störtar till Ingeborgs fötter, säger sig vilja lefva och dö hos henne och i hennes grannskap. Han beder henne om ett ord, som förvissar honom om hennes kärlek: *Elis*, brinnande af begär att rädda den unga fursten, knäfaller för Magnus, och under denna scen nalkas Riksföreståndaren. Elis går gråtande bort, och tapeten nedfaller; men Magnus ligger ännu i samma ställning då *Matthias* åtföljd af *Birger Brahe* inträder.

Matthias förvånad öfver denna syn, och uppbragt öfver Prinsens djerfhet samt Ingeborgs oförsigtighet, iakttager dock mot den senare en kall, beräknad vördnad, men befaller att Magnus skall återföras i sitt fängelse. Ingeborg, utan att inför Riksföreståndaren rättfärdiga sig, påminner honom endast om hans bifall till Prinsens besök, för att träffa sin farmor, och begagnar tillfället att ömt förestålla honom den olyckliga Prinsens förhoppningar och oskuld, samt säger, att Magnus endast under en liflig åtanke på sin arme fader, till henne siällt en bön om tröst för honom genom sonens snara befrielse eller en tillåtelse att skrifva till honom några hugsvalande ord. *Matthias* låtsar tro. *Hedvig* fruktar en förödmjukelse, men *Magnus*, ännu uppeldad och djerf, bäfvar ej för Riksföreståndarens hotande panna, utan besvär Ingeborg att ej nedlåta sig till någon förklaring. »Är du ädel, som du är mäktig, Matthias!» säger han, »så fordrar du ingen upplysning och fäller ingen dom, förrän i lagens stund. Jag är en konungs son och fruktar intet.» Men Matthias svarar: »son af den man, som fordom var en konung! Genom brott blef din fader störtad; vakta dig, yngling! att icke du bereder dig ett hårdt öde genom vilda planer och brottsliga handlingar!»

Magnus förifras: förebråelsen mot hans fader sårar honom. »O att jag hade ett svärd och vore fri.» Matthias låter bortföra honom. Hedvig yttrar ett ord till Matthias och går upprörd bort. Ett kort samtal mellan Matthias och Ingeborg.

ANDRA ACTEN.

En sal i slottet, der Rådet plägar samlas. Kronan och spiran på ett hyende. *Matthias Kettilmundsons* Monolog. Ett ord om Magnus. Hans beslut att fortgå i sin föresats, att ej af enskilda förhållanden eller smärre åsigter låta sig hämmas. Rikets väl är den Rättvisa han dyrkar. Kronan hvilar der, hvars glans och värdighet han måste uppehålla. Kostade det äfven det ädlaste blod, så bör fosterlandet tryggas: och han ärnar ej låta den

ära han förvärfvat i strid och frid sig beröfvas af qvinnotårar eller mannahot och ej genom ett vekt handlingssätt bestjäla sin egen ära. Men snart anländer

Stephan Rörekson och anmäler att *Arvid* är uppförd från Magni fängelse för att höras. Arvid inträder och *Matthias*, som af Stephan blifvit uppmanad till detta förhör, begynner sitt tilltal i en sträng ton. Frågorna äro: Har Magnus i sitt fängelse underhållit någon brefväxling? Mottar han några bref? Hvarmed sysselsätter han sig? Hvarföre vill du beständigt vara hos honom innesluten? Är han bedröfvad eller lugn? Stephan underlåter ej att hota med plågor om Arvid ej bekänner sanningen. Men denne, trogen sanningen och sin Herre, försvarar honom varmt och förklarar med ädel enfald de band som förena hans öde med Prinsens. Han vidrörer Stegeborgs försvar, sin flygt med Magnus till Danmark från Håtuna, och Matthias, känslig för Ridderlig tapperhet och ära, uppvärmes äfven och han berömmer den trogne tjenaren. *Stephans* försök att uppbringa Matthias till våldsamhet misslyckas, och emot hans råd och hala böner tillåtes Arvid att vända åter till Magni fängelse.

Den Scen, som nu följer, är kort. Stephans korta Monolog den han håller afsides, framställer anledningen till hans hat mot Magnus.

Ingeborg, Birger Brahe och Knut Posse inträda. Prinsessan begär med värdighet några dagars uppskof med Magni rättegång. Hon anser ej denna tid såsom den rätta för en så vigtig dom, då Riksföreståndaren sjelf är uppbragt, och då Magnus sjelf ej ännu befinner sig efter aftonens uppträde i nog lugn sinnesförfattning att kunna försvara sig. *Matthias* gillar ej detta skäl. Han säger sig aldrig kunna förblanda det allmännas och sin enskilda rätt: han är lugn och utan harm: Magnus bör hafva haft tid att besinna, hvad han brutit och hvad han kan hoppas eller frukta. *Birger Brahe* vill ingen rättegång: Han vill att sonen skall öfverlemnas till sin fader; ty Riket, tryggadt genom Matthias visa

styrelse, kan intet frukta af en ung Prins utan hjelp, och bör kunna trotsa fiender. *Stephans* opposition. Tvenne makter, en god, en ond, bestorma Riksföreståndaren, Birger och Stephan. Han är fast i sitt beslut. Han kallar dem båda att följa sig.

Ingeborg och *Knut Posse*. Eldig till handling och djerf, men ädel och ridderlig, utbrister Knut Posse i raseri öfver Stephans låghet och den fläck som hotar att fästa sig på Sveas sköld, genom en skriande orättvisa. Denna harm begagnar Ingeborg att vinna honom för Magni räddning. Han älskar Ingeborg. Han vill för hennes bifall våga tusen lif. Han försäkrar henne att Magnus skall genom hans bemödande räddas, men den plan han uttänker, vill han ej meddela. Han är blott öfvertygad att om Magnus en gång är dömd, ingen frälsning, ingen nåd är möjlig. Han måste således undanryckas sina bödlar. Och till slut upplågar hans hjerta till en brinnande bekännelse af sin kärlek, likväl liksom under en slöja, och utan att vid en af Ingeborg gifven förhoppning fästa något vilkor för sin verksamhet i den fångna furstens sak.

Ingeborgs Monolog. Hon frågar sig sjelf, hvad det är, som så lifligt uppväckt hennes deltagande för Magnus. Är det derföre, att en inre, hemlig röst talar för honom med kärlekens stämma? Är det derföre att han är olycklig och tillika så stolt, så ädel? Är det derföre att han är oskyldig och lider? Det är skönt att uppoffra hvad verlden kallar lycka och lugn för ett stort hjertas frihet. Det är ljuft att, i sin svaghet, för en stor idée trotsa de jordiskt mäktige.

TREDJE ACTEN.

Samma thronsal, som i föregående Acten. Rådet är församladt till doms. Undersökningen är redan började. Prins Magnus,

som emellanåt sitter, uppstår och närmar sig bordet under det han talar till sitt försvar. Hans sväfvande men klara röst har så mycken oskuld, hans öppna, rena blick synes så verka på de Dömmande att en nästan gynnande vändning synes vara att hoppas. Men *Stephan Rörekson* uppkastar många försåtliga frågor och föredrager anklagelsepunkterna (1:o *Stegeborgs försvar*. Här svarar Magnus manligt och ridderligt: (2:o *hjelp, lemnad Birger*. Här visar sig sonen: han stiger i värma. (3:o *Brefväxling med honom*. Magnus blir nästan ifrig och het. Men då (4:o *Planen att förleda Ingeborg* uppkastas, och alla Domare sitta alfvarsamma och blicka döden emot honom, synes han inse sitt öde och att, oaktadt *Erke-Biskopens* och *Birger Brahes* uppmuntrande tilltal, hans öde redan är förut afgjordt och han blir nästan bitter.

Under detta uppstår larm utanföre. Folket vill instörta. »Frihet för den ädle Magnus! Hell! Stegeborgs Riddare!» En häftig förtjusning, en vild hänförelse betager *Magnus*: Är jag då redan oskyldig dömd i edra hjertan, skall jag dö, så vill jag ej föras som ett lam till sin slagtbänk. Jag vill *förtjena* den död, som väntar mig. Sverige! Mitt Sverige! *Mitt* folk kallar mig! Jag kommer — jag kommer — Han griper Rikssvärdet, som ligger på bordet, sårar en af Vakten och störtar ut. Hurrarop utanföre!

Allmän bestörtning. Men Matthias, som tillsäger Rådsherrarna att förblifva på sina säten: han sjelf drager svärdet och skyndar ut. Bullret fortfar, som småningom likväl aftynar.

Erke-Biskopens hotande tal till *Stephan Rörekson*. Dennes hemliga glädje öfver Magni öfverilning. Hans ödmjukhet för Prelaten.

Matthias återkommer. Upproret är stilladt. Magnus hade redan lyckats att uppnå folksamlingen, som var nära att upplyfta honom på armarna och hälsa honom som konung, då Ingeborg framträder och med sitt milda tilltal och en blick af förebråelse afväpnar Prinsen, som lemnar henne svärdet och frivilligt återgår i sitt fängelse. Nu inses faran af Magni tillvarelse. Man dömmer honom till döden. Med upplyftade händer svära Rådsherrarne att han dö måste för Rikets väl. Stephan Rörekson svär ock som de andre att han fäller sitt yttrande, ej af hat, men pligt. En hotande blick af Erke-Biskopen, som ej svär och ej dömmer. *Birger Brahe* dömmer, emedan Prinsen nu mera synes hafva förbrutit sig: dock vet han, att Riksföreståndaren kan mildra domen och derom beder han. Erke-Biskop Olof gifver sin välsignelse åt dem, som med äro och tro fällt sitt domsslut, men förbannar den, som svekfullt leker med oskyldigt blod och med eder.

Matthias och *Birger Brahe* äro endast qvar. Nu inkommer Ingeborg med svärdet i handen. Den ordstrid, som nu uppstår mellan henne och Matthias, är full af liflighet och eld å ena sidan, af orubblig ståndaktighet å den andra. *Han* talar om kronans majestät och värdighet, men *hon* om oskuldens högre majestät. Hon nekar att underskrifva. Och hon söker att hindra Matthias derifrån. Men han skrifver, och hon störtar ut. »Mitt namn» säger Matthias, »är nog att lösa eller fälla.» Han går med den färdiga blodsdomen i sin hand.

Ett ögonblick är salen tom. Den åldriga, blinda Drottning Hedvig, åtföljd och ledd af tvenne Tärnor, inkommer och är intagen af fasa. Hon vill kasta sig för Riksföreståndarens fötter; ty »jag» säger hon, »kan förödmjuka mig, men Magnus, ung och till kronan född och oskyldigt dömd, bör vara stolt.» Förgäfves säga henne Tärnorna att salen är tom. Hon upprepar sina olyckor, rörande och nästan omätliga. Men då slutligen hon finner att intet öra henne hör, så nedfaller hon vid Birger Jarls

bildstod och beder hans skugga om förskoning för den ädle ättlingen af hans blod. Täckelset faller.

FJERDE ACTEN.

Prins Magni fängelse. Det är afton. Slumrande hvilar Arvid på ett läger. Magnus sitter vid ett brinnande ljus och läser. Han är nu viss om det öde som väntar honom; men han vill dölja det för den trogne tjenaren. Trött vill han likväl ej sofva. Den långa slumren väntar honom snart. Han vill tänka på verlden så länge som möjligt och på dess skönaste blomma Ingeborg. Arvid, uppvaknande, betraktar uppmärksamt sin furstes anletsdrag: denne tilltalar honom mildt och rent och söker att småningom göra honom förtrogen med skillsmässans tanke. Men då någon aning derom hos Arvid uppstår, framtager han ett litet svärd, som han sorgfälligt doldt i fängelset och liksom bjuder det åt Magnus. Men denne vägrar att genom sjelfmord befläcka sig och sin oskyldiga sak, och Arvid, rädd att lemna Magnus det enda medel han ägde qvar att följa sin herre i döden, den heta väg som är den sista, förvarar sin skatt under bitter smärta.

Nu inträder Erke-Biskopen Olof. Ej anmodad, kommer han att bereda Magnus på det sista steget, men han finner honom beredd förut. Den nästan skämtande och likväl högtidliga ton hvarmed Magnus talar, förvånar och intager den vördnadsvärde Prelaten, eljest sträng och ovanskelig och nästan kall. Han frågar Magnus om han har något förtroende något uppdrag att lemna honom. Magnus svarar.

Och just då Erke-Biskopen afgår, inträder Magni goda Engel, den ädla Ingeborg. Magni svåraste strid är vunnen. Genom dödstankens flor ser han henne såsom en mild Genius, han älskar ej mer med den förra jordiska lågan. Ingeborg tillkännagifver sitt beslut att vid Magni utförande till döden uppträda bland folket med den unga konungen på sina armar och i hans namn

gifva Nåd. Och jag skall lära honom ordet Nåd. Ty det är detta, endast detta ord som gör en konung till en Gud på jorden. Från dessa läppar vill Magnus emottaga nåd: från inga andra. Men han misströstar ännu. Han anser sin undergång säker. Men denna visshet behåller han för sig sjelf och efter det högtidliga afskedet yttrar sig hans försakelse lifligast i Monologen. Han omfamnar den i tårar försmältande Arvid.

FEMTE ACTEN.

Helge Andsholmen. Soldater. Folk. I bakgrunden ett purpurtäcke utbredt, hvarvid Bödeln står med svärdet. Det är tidigt på morgonen. Ännu ej dager. Facklor. *Riksföreståndaren* med en lifvakt omgifven, i samtal med *Natt och Dag*. Då denne för Regenten tillkännagifver att, enligt hans tillsägelse, domen blifver verkställd en timme före den utsatta tiden och Riksföreståndaren utdelat några befallningar, försvinner han af Scenen men återkommer och intager en stol. Kort derefter anländer tåget, hvarest *Magnus* visar sig omgifven af Vakt, men utan bojor. Han är Furstligt klädd och med krona. *Natt och Dag* uppläser Domen i korthet. Rörelse märkes bland folket, men den af harm upptände *Arvid* framrusar och hotar att genomborra uppläsaren. *Magnus* stillar honom. Nu anländer en dystert klädd Munk, djupt insvept i en kåpa, som utbeder sig den snart döende Prinsens sista välsignelse. Han får den: *Magnus* betraktar honom med djup rörelse. Erke-Biskopen vinkar slutligen åt honom att aflägsna sig. Sanslös nedstörtar Munken till jorden och blir hastigt bortförd af några personer. En hviskning om Konung Birger. Magnus liksom vill störta efter honom med öppna armar, men hejdar sig åter och vill tala till folket. Riksföreståndaren vinkar liksom ej tillåtande det; men Magnus talar dock — kort, mäktigt, rörande; förlåtelse för hans fader, minne af det goda sonen gjort, glömska af hvad han brutit, begärer den döende Konungasonen. Folk nedfaller för att kyssa

hans spår och hans kläder. Han går raskt fram, vill se svärdet hvarmed han skall dödas, får det i handen; — Hans ord då. — Han knäfaller på purpurtäcket. Folket omgifver och Soldater, att sjelfva den mordiska handlingen ej synes. Endast ett sorl af fasa, då allt är gjordt. Den döda kroppen lägges i en dertill bestämd prydlig kista, som omgifves af catafalker. Arvid dör vid sin Herres lik.

Men då anländer Ingeborg i furstlig ståt, med sin konungsson på armen och omgifven af sitt hof. För sent. Hennes klagan. Hon nedgår till kistan, knäfaller der. Hennes ord till folket. Hennes sorg, hopp och varning till det späda barn hon bär i sitt sköte. Detta blir försoningen och slutet.

Runesvärdet

och

Den förste Riddaren.

Sorgspel.

Personer:

KONUNG OLOF.
OLDUR SILFVERSKÄGG.
ALRIK, hans Son.
FOLKE LAGMAN.
EMUND BJÖRNSSON på Adelsö.
HULDA, hans Dotter.
HULDAS ANDE.
ANSGARIUS, Erkebiskop.
CLEMENS MONITOR, Munk från Turholts kloster.
PEREGRINUS, i Munkekåpa.
THORE, } Oldurs Barnbarn.
ARE, }
ORM, En Kämpe.
En Qvinna. Kämpar i Olofs hof. Prester i Eriks tempel. Munkar. En Kyrkvaktare. Bönder. Knektar.

Tiden för handlingen är omkring år 850.

Guds Ord var till, förr'n verldars morgon grydde,
När Gudi Ordet var, och Gud var Ordet,
Står skrifvet än i dag hos Sanct Johannes.
Men Herren tog begynnelse-bokstafven
I lifvets bok, det sköna, gyllne Ordet
Som nyckel är till Nådens himmelsportar,
Och sände det hit ned. I Orienten,
Som ligger närmast intill ljusets källa,
Och vaggan varit för allt skönt och heligt,
Det brann som stjerna i sin uppgångstimma,
Som sol sig höjde öfver palmeskogen,
Och värmde upp till tro så månget hjerta.
Men Ordet skref på Korsets cedertafla,
Med blodsbokstäfver, nådens rena tecken,
Och återtog sitt höga stjerneställe
Uppå Allfaders högra hand, att vara
Som förr en nyckel till den stora boken.
Stor glans sig spred ifrån det helga korset,
Som vandrade med gudafjät kring jorden.
Sent kom det ock till Nordens kalla bygder,
Bortblåste runor och slog sönder pansar,
Och smälte svärd och hjelm med himmelsk låga.
Svår strid det blef, men tyst, och mer i djupet
Det brusade; men Herrans Ord fick seger.

Ett ord jag skrifvit öfver detta under;
Om Christendomens underliga morgon

Uti mitt fosterland, en bok jag diktat,
Och lägger neder den vid Dina fötter,
Ord öfver alla ord! Jag vet och känner
Att mina ord inför Dig äro skuggor —
Allt ljus är mörker blott emot Din klarhet. —
Ur inga böcker jag mitt ämne hämtat,
All verldslig sanning har jag här försakat,
Och endast sökt det andeligen sanna.
En blick mot Dig ingaf mig Ordens mening
Och dessa bilder, som uti mitt hjerta
Fulldanade, der länge haft sitt tempel.
När de nu träda fram uti Ditt tempel,
Den vida verlden, bäfvande och blyga,
Gjut lif i dem, och låt så några strålar
Utaf Din sol beskina dem, att folket
Af deras skådning saligen må fröjdas,
Knäböja inför Dig, och säga: Amen!

I.

FÖRSTA UPPTRÄDET.

Björkö.

En trädbeväxt plan i Staden. Till höger en ättekulle, omgifven af granar: till venster på en bergshöjd ett Kapell, med korsspira på tornhvalfvet. En gångstig leder dit. Oldurs boning ej långt från stranden af Mälaren. Bryggan mellan Adelsö och Björkö i bakgrunden, der äfven en uddig, grönskande kust af Adelsö synes. Längst bort Hofgårdens tinnar, upplyste af aftonskenet.

Solen går ned.

Ett Drakskepp seglar förbi med stilla fart. På däcket sjunger en Viking med ljudande stämma:

God natt! God natt!
Du Drottning i gyllene skrud!
Du strålande Vikingabrud!
Nog ser jag, du sörjer och gråter;
Men gråt ej! vi träffas ju åter.
Fast natten i Norden är lång,
Så blir det väl morgon en gång.

O vor' jag som du
Så nära den önskade strand,

Det nya, lycksaliga land!
Fort, Drake! på böljorna ila,
Snart slipper du mig och får hvila.
  På hafvet, på jorden är strid;
  I jorden får Vikingen frid.

  Jag ropar på storm:
Fort vill jag på hafvet framgå;
Men tyst ligger stormen ändå.
Förr dref han med kraft mina segel,
Nu ser han sig hellre i spegel,
  Och smeker med jollrande vind
  Den flärdfulla Sjöjungfruns kind.

  Sol! ensam som du
Jag far på den högblåa våg
I stilla, högtideligt tåg;
Du hvilar hos fränderna dina;
Men hän äro fosterbröder mina:
  Ej äger jag bror eller far —
  Mitt svärd är det enda jag har.

  En afton som Du,
I gullklara rustningen klädd,
Jag slumrar å blodrödan bädd.
Du redan ditt anlete döljer:
Jag sakta i spåren dig följer.
  Du glänsande Drottning, far väl!
  Far roligt, far stilla, far väl!

(Skeppet försvinner småningom med Solen. Rösten bortljuder. Klockan ringer i Kapellet.)

Oldur (utanför sin boning på en en gräsbänk, slipande sitt svärd).

Jag känner väl det sköna Vikinglifvet,
Och sång på sjön har varit Oldurs vällust
Uti den friska mannakraftens dagar.
Då lät den klarare likväl än nu,
Och ingen klagan gjorde klangen dyster.
Nu ser jag sällan något Vikingskepp,
Nu hör jag sällan några sjömansqväden;
Ty mina vapenbröder äro fallne:
De unga känna icke gamla Oldur,
Och ingen Sjökung mera lägger till
Invid det rika Björkös fagra kust;
Ty andra skutor dem i vägen ligga.

(han hör ljudet af klockan.)

Så — är nu spöketimman åter inne?
Du trogna svärd! ej mer jag dig behöfver:
Du har tjent ut. Så länge som jag lefver,
Skall dock ej rosten dig i grund förtära.
Det gamla torra blodet bort skall slipas —
Hvem vet när något nytt på klingan rinner?
Det går så alltid, att det gamla, torra
Skall lemna rummet åt det unga, friska.
Ett bragdfullt lif är skönare än döden;
Men när som åldern kommer, armen lamas
Och hjertat vissnar bort, och håret gulnar
Som mogen säd på åkermannens tegar,
Då blifver döden friskare än lifvet.

ANDRA UPPTRÄDET.

Ett tåg af Christna bedjare. Nydöpte i hvita kläder gå förut. Derefter Biskopen i sin skrud med staf i handen, och ett bildkors. Honom följa Prester och andra Christna. Folket, som möter tåget, knäböjer för korset.

OLDUR, PEREGRINUS, TVENNE VÄPNADE KNEKTAR.

Peregrinus.

Osalige, förstockade, hvem är du?

Oldur.

Hvad vill du mig? Jag sitter ej i vägen.

Peregrinus.

Såg du ej nyss det helga korset, Gubbe,
Som Bispen högt i sina händer förde?
Du föll ej ned på dina knän till jorden,
Och tillbad det?

Oldur.

Jag är för gammal vorden,
Och mina knän så stela som mitt sinne.
De kunna buga som ha mjuka ryggar
Och tro på hvita Christ: jag gör det ej.

Peregrinus.

Gud öppne dina ögon! Men till dess
Du måste göra, som de andra göra,
Och vänja dig vid ödmjukhet, min Gubbe!

Det går väl lättare, då du blir van.
Du måste buga, och du måste niga
För korsets trä, der Herrans blod har runnit.

Oldur.

Mer blod har runnit här på fästekorset.
Fall ned och buga dig, du svarte man!

Peregrinus.

O blindhet! knektar! hållen honom fast,
Och tämjen honom uti kedjors band.
För Konungen han skall till rätta stå,
Och plikta dyrt för det han korset hånat,
Och dragit svärd mot obeväpnad man,
Mot kyrkans tjenare — Fort, binden honom!

Oldur (*hugger omkring sig med svärdet, öfvermannas, bindes och kastar svärdet åt sidan*).

I Blodadyrkare! det är förgäfves —
Mitt blod är redan kallnadt och förtorkadt:
Er hunger kan af mig ej mättad varda.
Förr tio slog jag; nu af två jag bindes,
Och styrkans hämd förlamas i mitt bröst.
Ve den, som så sig sjelf får öfverlefva!

Peregrinus.

Hör, Gubbe! stort och djupt som hafvets rymd
Är emot kyrkan och mot mig ditt brott,
Och lifvet vore sjelf en knapp försoning,
För allt det onda, som du tänkt och gjort;

Dock vill jag icke dig ändå beröfva
Ett skröpligt lif, som intet mig kan båta,
Om du vill gifva mig en kostlig gåfva
Till kyrka eller kloster. Du är rik,
Har samlat skatter uppå många kuster,
Dem du besökt på dina plundringståg.
Tag fram en gyllne armring eller hjelm,
En bägare af guld, en skål af silfver,
Så vill jag lösa dig ur kedjan åter.
Men skynda, innan Bispen återkommer
Och blir oss varse — då är du förlorad.

Oldur.

Dräp mig!

Peregrinus.

Du har ett vackert silfverskrin,
Med bilder siradt och med ädla stenar:
Gif det; det passar väl för helgonben:
Så vill jag läsa mässor för din gåfva,
Och kalla fröjd utöfver dig från höjden.
Besinna dig, och välj det bästa!

Oldur.

Dräp mig!
Förr lär det ej bli något af med rofvet.
Dräp mig! Se'n kan du sätta dig på kroppen,
Och sjunga korpasång, och plundra fritt.

Peregrinus.

Jag hör, jag hör. Du skall ock bönhörd blifva —
Bortsläpen honom fort till fängselrummet,

Der sol och måne honom ej besvära.
Hvi töfven J? Hvi bleknen J? Oskadlig
Är gubbars vrede. Leden honom bort!

(Knektarne fatta Oldur. Han stapplar omkull. De lyfta sina vapen för att slå honom.)

Oldur.

Ut flög den unga örnen,
Och den gamle satt qvar.
Förr slog han stora björnen,
Nu en korp honom tar.
Hans gods och lif vill taga,
Och till sitt näste draga:
Hvi dröjer unga örn, då den gamle lider våld?

Nu dåna örnevingar
Öfver berg, öfver dal.
Hem unga örnen svingar
Och gör korpen stort qval.
Den gamle han förlossar,
Förtryckaren förkrossar,
Ej dröjer unga örn, då den gamle lider våld.

TREDJE UPPTRÄDET.

Desamme. ALRIK, *med örnhjelm på hufvudet, inrusar med draget svärd.*

Alrik.

Svärd, hämd och död utöfver eder bofvar!

(Hugger in på knektarne, som efter ett kort motvärn fly.)

Peregrinus.

Snällt springen J — Min hälsning hem — god' vänner!

Alrik.

Du bleknar, Fader! Dör du? Är du mördad
Af nidingshänder? (*Han löser banden.*)
(*Till Peregrinus.*) Bort från detta rum!

Peregrinus.

Din Fader är en trollkarl. Inför folket
Och Konungen för detta fån J svara.

Alrik

Du skall ock få din del.

Peregrinus.

Din ifver spara!
Vi träffas väl en annan gång.

Alrik.

Nu strax,
Om svärdet biter på din svarta kjortel.
(*Han rusar öfver Peregrinus.*)

Oldur.

Hugg käckt, min Son! den argaste du skonat.

Peregrinus (*i det han går baklänges och veftar med handen mot svärdet*).

En, två — tre — fyra, fem, och ännu dubbelt,
Tredubbelt till — du blod ej ändå träffar —
Ditt svärd får länge leta efter hjertat.

(*De försvinna ur sigte.*)

Alrik (*återkommer*).

Han flydde bort.

Oldur.

Hvar har du varit, Alrik!
Så länge borta från din gråa Fader?

Alrik.

Hos *Hulda* var jag — Mellan dig och *henne*
Min kärlek delar jag, som dock ej minskas.

Oldur.

Så — åter der — jag glömmes väl till slut,
Du hör ej alltid när din Fader ropar,
Och nästa gång de arga trollen komma
Så får jag dö — slog du ej munken död?

Alrik.

Jag mycket stridt och kämpat, som du vet;
Mot harnesk och mot blanka kopparhjelmar
Mitt svärd har ofta väldeligen klingat,
Och aldrig svikit än sin herres arm.
Jag döden sett uti hans bleka anlet,

Och aldrig darrat; men nu ryste jag,
Och svärdet slant på munkens hala drägt.
Jag mycket grufligt sett och lett deråt:
Men nu betager mig en dyster skälfva;
Nu bäfvar jag af harm; ty jag har skådat
Min gamla Fader slagen uppå jorden.

Oldur.

Af Christna männer.

Alrik.

Uti bojor sluten.

Oldur.

Af Christna männer, efter guldet snikne.
Der ligger ännu svärdet — si, det blyges.
Jag bär det icke mer, min arm är matt;
Vanmäktig, men dock vild och outtröttlig,
Nu hämden, lik en gam, mitt hjerta gnager.

Alrik.

Om du ej kan, så vill jag hämnas.

Oldur.

Alrik!
Tag detta svärd, ett vittne till min skam,
Och låt det vittne blifva till min hämd!
Svär mig en ed dervid!

Alrik.

Låt höra den!

Oldur.

Kom först och led mig upp på kummeln der,
Som utaf granars friska krans är krönt.
(De vandra sakta upp på högen.)
Här hvila nu din stamfars murkna ben:
Här ligger *Hjalmar Brynjelös* begrafven,
Som drog med *Ragnar* Kung i Vikingtåg.
De höga Gudar voro honom blida,
Liksom hans ätt: Och väl har den sig stått,
Och skall ej dö, och ej i kraft försämras,
Så länge den sin äkta tro bevarar,
Och icke böjer knä för andra bilder,
Än kraftens härliga Treenighet
I Upsals höga, underbara Tempel,
Dit alla folk församla sig att dyrka.
Till fädrens ära har jag lagt en skärf,
Fast bättre varit, om jag redan vore
I härnad fallen och i högen lagd
Förrn jag förnedrad blef på gamla dagar.
Allt stort och härligt hotas med förnedring,
Ifrån den stund då första munken kom
Och satte foten uppå Björkö strand.
Förvillelse betager Svears sinnen,
De löpa ifrigt efter nya läran;
Och de, som inse giftet, som den hyser,
Stå. stilla, liksom stoder, och se på
Hur det i landets hjerta sprider döden.
Säg, vill du nu, att våra Asa-gudar
Bli öfvergifna för den bleka Christen,
Som slår sig fram med korset öfverallt,
Och vill sig sätta uti deras säte?
Skall gyllne pansarskruden slås i stycken,

Oldur.

Ja, skyndom, ljudet vandringen bebådar. —
Jag ryser, Alrik! klockan låter illa;
Mig tyckes alltid, hvarje slag hon klämtar
Som slogo hammarslag uppå mitt hjerta —
En obegriplig ängslan mig betager.

Alrik.

Der kommer hela skaran ifrån templet:
Jag hör de magra Prester redan sjunga:
Och jag gör bäst, om jag dig följer in;
Min tid, *min tid* är ännu icke kommen.
(*De gå in.*)

FJERDE UPPTRÄDET.

Tåget återkommer från Kapellet vid ljudet af klockan och en stilla sång. Folk samlar sig från olika håll.

ANSGARIUS, PEREGRINUS, MUNKAR, EMUND (*på afstånd*).

Ansgarius.

Guds frid med eder alla!

Emund.

Helge Fader!
Väl dem som frid och trefnad kunna njuta —
Väl dem! — men mig välsignelsen ej gagnar.

En Munk.

Den gamle Emund ifrån Adelsö
Tycks vilja, Vördige! med dig få tala.

Ansgarius.

Är Emund här? Välkommen, gode Vän!
Hvarföre är din uppsyn så bedröfvad?
Hvi står din blick så fästad invid jorden?

Emund.

Jag ser uppå min gamla moder jorden,
Och frågar henne, om hon icke snart
Vill ta sin gamla Son i famnen åter.

Ansgarius.

Upplåt för mig din bittra sorgekälla —
Och låt mig dela få din själs bekymmer,
Om än jag icke kan upplösa dem
I tröst och glädje. Mången har jag hulpit,
Dock icke jag, men Herren genom mig.
Af många hjertan har jag tyngden lyftat,
Och mångas sorger har jag på mig tagit;
Men Herren Gud, min trösterman allena,
Har under bördan lagt sin milda hand.
Väl är mig stundom lifvet tungt och bittert;
Då beder jag, och så en psalm jag sjunger —
Mitt lif är bön och sång: intill min graf
Gud är min lykta, korset är min staf.

Emund.

Med dig är Gud — mig har han öfvergifvit,
Så synes det. Kanske de gamle Gudar,
Dem jag försmädat, vredgas uppå mig,
Och nya Guden mig ej törs beskydda;
Ty en mot många står sig slätt i striden —
Och vill det ej; »ty,» tänker han, »hvad skall jag
»Med gamla döpta gubbar i min himmel?
»Jag har nog dem, som dyrka mig ändå:»
Och hvar förrädare, fast smekt och hyllad
I nyttans ögonblick, blir snart föraktad.
Så står jag, arme Man, emellan tvenne
Förkrossande och vreda gudamakter,
Och emot båda har jag mig försyndat.
Min staf jag nu har fattat, som du ser,
Och jag vill vandra, tills jag återfinner
De fordna Gudar. Hvar de månde vara,
Det vet du väl som har dem hädan drifvit.

En röst ur folkhopen.

Väl talar Emund, Upp! till Oden gå vi,
Till Thor och Freyer: inför dem vi klage;
God tid i landet kunna de oss gifva. —

En annan röst.

Tyst! störom icke fromma männers tal.

Ansgarius.

Förtälj mig, Emund! ur hvad grumlig källa
Du dessa tviflets mörka tankar hämtat!

Emund.

God växt och blomma har jag alltid sport
På mina åkrar, och de sköna ängar,
Som blifvit hvarje vår af Mälarns vågor
Med fruktbarhetens flod så rikt begjutne,
Ha grönskat härligt, såsom alla veta.
Men, märk! i år ej något strå har trefnad:
Min säd förgulnar innan hon fått ax,
Och kommer det ett ax ur gröna stängeln,
Så rinna kornen svarta utur hylsan,
Och öde snart stå alla sädesfält.
Nu drar sig Mälarn undan mina ängar,
Som vor' han rädd att deras jord beröra:
Allt som var grönt är brandgult, torkar bort,
Som stod en djefvul öfver mina ägor
Och blåste saften bort med giftig anda.
En vredesåker nu min åker blifvit:
Förgäfves jag mitt nät på djupet kastar:
Ej fisk jag får: allt lefvande mig skyr,
Liksom jag sjelf min egen skugga fruktar.
Tror du, ännu din Gud kan frälsa mig?

Ansgarius.

Var glad i Gud, och vörda hans försyn
Och kyss den hand, som faderligen agar!
Då ännu du i villans mörker låg,
Och ingen högre tro ditt hjerta fyllde,
Då var du mera jordens såta gunstling,
Och sina skatter gaf hon för din möda.
Men Herren öppnade ditt blinda öga,
Böd dig att höja det mot himlen blå,

Och söka der ditt hopp, din fröjd, ditt mål.
Då blef ej jorden mera dig så huld,
Ty du blef himlens sädesman i stället —
Der sådde du din andakts förstlings-säd,
Och glömde vården om din ärfda jord,
Ej under då, att hon dig också sviker.
Men tvifla ej; så vidare, min vän,
Uti det land, hvars frukter äro sena,
Men rikare och ljufvare än andra!
En gång hon slår, din glada skördetimma.
I Englars land stå åkrarna och glimma
I evighetens solsken — hvad gör då
Att tidens sädestegar tomma stå?

Emund.

Tolf långa nätter har min lampa brunnit,
Och bön och sång till Gud jag icke spart.
Min unga dotter har bredvid mig vakat,
Och heta tårar har hon fällt för mig,
Att ifrån ros hon grâtit sig till lilja.
Nu är hon blek, som mina ängars blommor,
Och vissnar innan kort så väl som de.
Nu är jag trött att bedja.
Vet du, Fader!
En gång, när jag vid midnattsstunden kom
Till kyrkan der, att ensam stilla bedja,
Och när jag knäböjd framför altarranden
De många böner hade genomläst,
Det tycktes mig, jag såg dem alla då,
Benrangel lika, rundt omkring mig stå:
De hånande i ansigtet mig logo,

Och orden så på mina läppar dogo.
Nu beder jag ej mer.

En Munk (*sakta*).

Gud nåde den,
Som sitt förstånd har mist!

En af folket.

Tyst, svarte Munk!

Ansgarius.

Låt blomma upp den kraft, dig Herren gaf,
Och tröttna ej i tålamodets öfning —
Böj dig förnöjd inunder Herrans pröfning,
Låt trones ankar bli din vandringsstaf;
Guds öga räknar tårarna du gråter:
En gång du finner dem som stjernor åter.
De gamla Gudar träffar du ej mera:
De hafva aldrig funnits: Gud är en.

Emund (*fattar Biskopens hand*).

Du vet så mycket. Nämn mig då ett haf
Nog stort att tvätta af den skuld mig trycker:
Dit vill jag gå, till verldens gränseskillnad,
Till Österns port, der Solens morgonpurpur
Den lugna spegeln glimmande förgyller.
Der vill jag bada mig så ren, så ren,
Och stånda upp uti min nya skrud,
Och klappa sakta på den gyllne porten,
Vid Englar tala, som der vakter stå —
Der hinner kanske bönen upp till Gud.

Ansgarius (*djupt rörd*).

Din skuld jag känner ej; men om den vore
Som bergen tung, och såsom elden het,
Så är dock Jesu nåd den öfvermäktig.
Snart jag din hand uti din hydda trycker:
Till dess i bönen jag dig innelycker.
Farväl!

Emund.

Farväl! ditt tal har gett mig lisa —
Bed! mycket gäller en rättfärdigs bön. (*Går.*)

(*Det har mörknat. Folket går mumlande bort. Tåget försvinner.*)

FEMTE UPPTRÄDET.

Peregrinus (*med en fackla*).

Hu! det är kallt att gå på jordens yta
I munkedrägt, och heta Peregrinus.
Jag längtar åter till det gamla hemmet,
Der sorl och larm, ett evigt stridens buller,
Der dofva åskor utaf djupa suckar,
Och sorl af tårars svall från qvalens klippor,
Förta det stilla, men dock skarpa ljudet
Af harmoniens näktergal, den lilla,
Som sitter djupt i verldars medelpunkt,
Uppå den stora, ljusa liljeklockan
Och breder sina små, solklara vingar
Med sken utöfver de planeters kulor,

Och sjunger så, att man må galen blifva. —
Tyst! hör — han slår sitt slag: Du lilla Fågel!
Hvad? lyssnar du? Jag råder dig att spela,
Ty innan kort så spelar du ej mera.
Hör du ej Ormens fjät i tysta qvällen,
Den svarta Ormens, som vill varligt smyga,
Inunder klockans hvalf, och den förstämma,
Och ligga der på lur i dunkla ringar,
Och stinga gadden i ditt späda hjerta? —
Mitt kall jag börjat: det blir något långsamt,
Och öfver öknar går min stig till målet,
Förstörelse jag blåser ut, och jorden
Till aska bränner jag; det gör sin nytta.
Det kokar redan uti allas sinnen;
Snart rasar elden fram med ljusan låga.
Och när jag se'n min bana öfvergifver,
Och vänder åter till det kära hemmet,
Så kan jag le och säga Mörksens Furste,
Att jag en ny jernkrona honom gifvit,
Att jag har gjort ett helvete af jorden.

(*Alrik rider förbi. Peregrinus går undan, och framkommer åter, då Alrik synes på bryggan.*)

Den pansarklädda Mannen gör mig vånda;
Men äfven han skall mig på slutet tjena;
Och hjelpa mig att korset sönderkrossa,
Att strida för min sak, och sedan falla.
Det säger mig den ädla räkenkonsten,
Som jag har lärt, af den som bäst kan räkna,
Som räknar natt och dag, och heter Satan:
Just han, som smög så smärt i Paradiset
Och lärde Eva räkna. Hade hon

Af honom ej den ädla konsten lärt,
Så gick nu ingen Peregrinus här.

(Han skrifver på marken, och lyser sedan med facklan.)

Natt kommer uppå dag: på ljuset mörker,
Så visst som tjugu uppå nitton följer:
Och stjernor skola slockna, brista sönder,
Och som ett stenregn öfver jorden strös:
Då skall i öknen Ormen upphöjd blifva.

(under det han går —)

Nu alltför länge har det varit stilla;
Eld, eld! mer eld! mitt verk får icke stanna.

SJETTE UPPTRÄDET.

Adelsö.

Emunds Boning.

En lampa står på bordet och brinner. Bredvid ligger en bönbok och ett bildkors.

HULDA, ALRIK *(inträder).*

Alrik.

God afton, Hulda!

Hulda *(som sitter och läser, reser sig hastigt).*

Ack! välkommen åter —
Min Alrik! men din blick, så dystert vild,
Hvad bådar den?

Alrik.

Hit har jag kommit, Hulda!
Att efter strid få lugn invid din sida.
Jag fruktar dock, att striden nu först börjas.

Hulda.

Strid — åter strid? Hvad heter dagens offer?
Kom mig ej nära — jag är rädd för blod.

Alrik.

Var icke rädd, ty intet blod är gjutet
Af Alriks händer sedan mången dag;
Stumt sitter svärdet uti skidan slutet,
Och att det evigt satt der, ville jag.
På jorden ej de röda tårar flutit
Som jag har fällt uti det grymma slag.
Det blöder väl, fast intet vapen slamrar,
När kampen står i hjertats tysta kamrar.

Hulda.

Säg mig då, Alrik, hvi ditt hjerta blöder,
Hvi du bedröfvad inför Hulda står?
Mörkt är ditt öga, kinden bleknar, glöder:
Jag hör hur hjertat mot ditt pansar slår.
Nämn mig den eld, ditt lefnadsmod föröder,
Och jag vill lindra den, om jag förmår.

Alrik.

Den kan ej lindras, om den ej kan släckas;
Den döda Man kan ej till hälften väckas.

Hulda.

Hvart ord en rysning är —

Alrik.

Jag ser, du ryser:
Och rysa må du. Vet du, hvad jag gjort?
Mitt bröst är varmt af kärlek, och det fryser:
En orm bevakar helgedomens port.
Din bild, som der i höga färger lyser,
Han vill förjaga från sin tillflyktsort.
O Hulda! Hulda! Sol i lust och smärta!
Hvi sålde du för korset Alriks hjerta?

Och jag — men först en kyss af dig jag kräfver,
Du sköna blomma! vissnad nu för mig.
Vidt hän från dig mig tidens bölja häfver,
Och stormen ryter minnet bort af dig.
Min kärlek hämdens hårda famntag qväfver,
Emellan oss en verld uppreser sig.
(*kysser Hulda.*)
Tack — den var god: nu må mitt hjerta brista!
Tack för din kyss, den eviga, den sista.

Hulda.

Jag ber dig, Alrik, lös din grymma gåta,
På det ej strax din spådom sannas må.
Säg ordet ut, och unna mig att gråta,
Om mina ögon någon tår förmå.

Alrik.

Tre Christna ulfvar — du får mig förlåta,
Om onda ord från mina läppar gå —

Vår kärleks rosenband ha sönderbitit
Och våra hjertan från hvarandra slitit.

Jag kom, och såg min gamla fader slagen
På jorden ligga — ulfvarna omkring —
Hans armar bundne, han i stoftet dragen,
Mot deras våld förmådde ingen ting.
Den arme gubben, utaf harm betagen,
Sig hvälfde såsom Tidens orm i ring.
För det han ej för korset ville niga,
Hans lif de ville — men nu må jag tiga.

Hör, Hulda! du har älskat Alrik illa,
Som mera älskat detta röfvarband.

Hulda.

Låt ej din ifver hjertats röst förvilla,
Släck endast fort min väntans heta brand!

Alrik

Jag kom och såg: ej tid var att förspilla:
Jag slog, jag dref dem bort med jern i hand.
Men hämden icke dör, fastän han hvilar,
Och i mitt hjerta växa fort dess pilar.

Hulda.

Och hämden blir, att rifva bort den lilja
Som troget uppväxt vid ditt eget bröst,
Att från din famn dess späda stengel skilja,
Och kasta henne ut i storm och höst:
Är det ej så?

Alrik.

Som berg är ödets vilja;

Hulda.

Men veknar dock för kärleks milda röst.

Alrik.

Å runesvärd jag svor, den första döda
Utaf vår slägt, som tror på korset röda.

Hulda.

Din trohet dör? — den heliga och fromma:
O, Alrik! säg, hvi grof du Huldas graf?
Hvi qväfde du vår kärleks hvita blomma,
Och af dess lif åt hämden offer gaf?
Dock — ljufligt är hvad helst från dig må komma —
Skönt, att som Alriks brud få slumra af —
En kyss af dig — jag ler mot dödens glaf.

Alrik.

Din törnekrönte Brudgum än du äger:
Hans kyss i sötma Alriks öfverväger.
Men tom är skuggan, den du efterjagar,
Dess kyss är dimma, och så kall dess famn.
Blif hellre min, som i de friska dagar,
Då du ej kände nya gudens namn.
Lägg boken bort, deri du ber och klagar,
Och om ej Asars dyrkan dig behagar,
Bygg dig en kyrka här, i Alriks famn!
Der kan du hvila ifrån gråt och smärta —
Gif odeldt åter mig ditt trogna hjerta!

Hulda.

Mitt hjerta? O, hvad menniskan kan gifva
Af kärlek, Alrik! har du redan fått;
Men himlens tro, den måste helig blifva,
Den utaf allt jag undantager blott.
Min Frälserman får jag ej öfvergifva,
Ej kasta bort med svek en himmelsk lott.
Jag svurit har att bedja och att vaka,
Och för min Gud all jordisk fröjd försaka.

I templet svor jag det vid altarranden,
Då jag blef klädd i denna hvita skrud,
Då korset strålade i lampobranden,
Och jag blef vattenöst vid psalmers ljud.
Jag gret — välsignades af vigda handen,
Och hälsades som Återlösarns brud.
Ack! om du svurit då invid min sida —
Jag fick ett kors, och det betyder *lida.*

(Hon lutar sig mot Alriks bröst.)

Alrik.

Fly mig, jag heter Död: det är så skrifvit
Uti mitt hjerta: förr der kärlek stod.
En ulf jag nu emot min slägt har blifvit
Och vandrar kring, att söka fränders blod.
Än har du ej din hand åt Alrik gifvit:
Du är ej min: att dö är du för god;
Men bed din hvita Brudgum noga vårda
Ditt blomsterlif för Alriks svärd, det hårda!
God natt!

Hulda.

Säg om det, Alrik! du är döden.
Väl mig, om döden är så skön som du!
En kyss af dig försmälter våra öden,
Glad smyger jag intill ditt hjerta nu.
Välkommen, död! jag suger morgonglöden
Ifrån din mun, och dör — hvad säger du?
Jag längtar för din hand och i ditt sköte
Dö evighetens rosenverld till möte.

Alrik.

God natt!

Hulda.

Gud! går du? Råkas vi ej åter?

Alrik.

Kanhända aldrig. Vildt är tidens haf.

Hulda.

Och Hulda står på skummig strand och gråter:
Med suckar mäter vägen till sin graf.

Alrik.

Och grafven ingen kärlek mer tillåter.

Hulda.

De skumma ögon tar hon doket af:
Ett evigt ljus dess svarta mörker bådar.
Gif Gud! att der jag Alrik åter skådar.

Alrik.

Din aning är ett irrsken, som bedrager,
De svarte Männer ha förvirrat dig.
För gammal tro jag svärd och brynja drager,
Och intet rum din himmel har för mig.
Min kropp en gång den gamla jorden tager,
Sjelf Vallhalls silfverport är läst för mig.
Vi träffas ej: vi skilda Gudar ära,
Och en af oss far vilse i sin lära.

Hulda.

Om först jag dör, och lägges ned i sanden —
Och snart jag ändar visst mitt vandringslopp —
Så skall min ande, från de nya landen,
Besöka dig, ur slumren väcka opp,
Och flägta mildt med ljusa helgonhanden
Till dig ett sken af evighetens hopp;
Som paradisets dufva till dig flyga,
Och himlens tro uti ditt hjerta smyga.

Alrik.

Om först jag dör, så kommer jag ur kullen
Och säger dig: hur det med mig är fatt,
Klädd i grå rustning, som min moder mullen,
Som Odins korp, så svart min jernehatt.
Vid stranden binder jag den gamla jullen —
Förskräcks ej blott! Det blir en månljus natt.
Är det mig väl, så skall du med mig fara;
Är det mig illa, låter jag dig vara.

(*uträcker armarna; men fäller dem åter.*)

Hulda.

Du bittra stund! hvi är du redan inne?

Alrik.

Nu veknar hjertat. Tid är hädan gå.

Hulda.

Är jag ej blek? du!

Alrik.

Blekheten försvinne!

(en lågande kyss.)

Hulda.

Som ensam ros skall den på läppen stå,
Och Alriks kärlek blomma i mitt sinne.

Alrik.

Nej! död och kärlek aldrig paras må!

Hulda.

Se, lampan slocknar.

Alrik.

Tack för vinken, lampa!
God natt!

Hulda.

O ve!

Alrik.

Nu hör jag hästen stampa. —
God natt!

(*Stum omarmning; Alrik rusar ut.*)

Hulda (*ensam, vänder sig mot bordet, der den slocknande lampan matt tindrar. Hon slår rpp bönboken, lägger åter ihop den, hopknäpper sina händer och gråter stilla.*

Nu är det slut: det sista bladet föll
Ifrån min vårfröjds sköna blomsterkrona.
Nu är det slut: du unga, bleka dufva!
Din älskling flyr dig: du har intet qvar.
Böj ned ditt hufvud, ej mot något sköte:
En känslig barm den vore dig för mjuk.
Red uppå klippan dig en bädd af snö,
Dölj hufvudet inunder dina vingar:
Långt bortom hafvet snart din älskling svingar!
Tungt är att lefva: tungt är ock att dö.

(*Månen blickar in.*)

Dock — syndig var den liknelsen med dufvan:
Den hvita drägten hånar mig — ovärdig
Är jag, som bär Guds renhets sinnebild;
Han trycker mig, och Frälsarens prestinna,
Den unga, hvita lögnerskan, hon bär
Uppå sin mun ett glödhett menedsvittne.
Den enda rosen — bort med den — hon är
En fläck af blod på Herrans egen lilja.

Ljuft är det att förlora, men dock minnas,
Skönt är att skiljas, när man blott får älska;
Men när förlusten minnets tröst fördömmer,
Skilsmässan byter kärleken i synd,
Då är det slut; då först blir lifvet död
Och döden lif — så kom då, enda lif!
Gjut olja in i mitt förblödda hjerta,
Din rosenbindel slut omkring min tinning,
Gör mig en stjernekrans utaf min smärta,
Af tidens saknad evighetens vinning!

(Hon knäfaller tyst i månglansen.)

Igenom dunkla moln du går bevarad
O Måne! du, Guds moders ljusa bild!
De skymma dig; men herrlig och förklarad
Du kastar doket af, och ler så mild.
Två mig så ren i hjerta och i sinne,
Du helga Jungfru! låt mig, vid din hand,
Framsväfva klar, som Englars morgonminne
Igenom molnen in i himlens land.

SJUNDE UPPTRÄDET.

HULDA, EMUND.

Emund.

Nog mörkt är här. Är du ej inne, Hulda?

Hulda.

Ja, här är dunkelt, Fader!

Emund.

Gjutom olja
På lampan, barn! så lyser hon väl åter.

Hulda.

Jag har ej olja. Månen var min lampa.
Jag länge suttit här så tyst allena,
Och du har varit länge, länge borta.

Emund.

Om qvällen är min vandringstid, då mörker
Från hafvet kommer, och sitt täcke breder
Utöfver ön, och döljer mitt elände.
När så jag vandrar uti skymningsstunden
Och ser hur daggen sakta regnar neder,
Så tänker jag: törhända nästa morgon,
Att det ser bättre ut på äng och gärde.
Min väntan dock har hittills fåfäng varit.
I qväll jag dröjt nog mycket; ty mitt samtal
Med Bisp Ansgarius och med andra prester
Tog tiden bort, fast jag det icke märkte,
Och i kapellet har jag gjort min bön.
Ej vet jag hur; men jag är mera munter
I qväll, än förr, jag hoppas mer än förr;
Ty bönen flöt så klar utur mitt hjerta,
Och allt omkring mig var så ljust och varmt.
Jag reste mig — på knä jag hållit bön
I choret — si, då lyste himlens måne
Så skön igenom templets höga fönster:
Dess strålar flöto innerst in i själen,
Jag liksom läste nåd uppå dess skifva.

Min sorg förrann; då tänkte jag: kanhända
Har Gud förbarmat sig, och nu förlåtit
Min skuld, mitt tvifvel, och min vilda klagan.

Hulda.

Din skuld? den är ej stor, du gode fader!
Men desto större är din dotters skuld.
Förödelsen har jag ditt fält beredt,
Jag Herrans vrede kallat öfver oss,
Och just i qväll har det behagat honom
Att mina ögon öppna. Mycket illa
Har jag mitt dopförbund med honom hållit.
Förlåt din dotter, om du det förmår,
För all den sorg, hon gjort dig, alla tårar,
Hon röfvat har ur dina sunkna ögon,
För alla ax, och alla blad och blommor,
Som hon har stulit ifrån dina ägor,
Och helsans rosor här på dina kinder.

Emund.

Du irrar dig, mitt barn! oskyldig är du
I den förbannelse, som drabbat mig.
Rent är ditt hjerta, ej skall Herren söka
På syndfritt barn sin hämd för fadrens skulder.
Din bön har gjort, att Han mig nåd bevisat,
Och dina tårar ha hans stränghet rört.

Hulda.

De ha förgiftat luften som du andas.

Emund.

Du har ju intet ondt begått, min dotter!

Hulda.

Jo, mycket, mycket. Redan många dagar
Har syndens frö i själen sig förkofrat,
Har skjutit skott, och frodat sig och knoppats.
Med oren glädje har jag knoppen vårdat,
Och sett med längtan mot dess blomstringstimma.
Och blomma blef det. Ljuft var doftet, Fader!
Söt honungsdagg flöt ur dess purpurkalk.
O, ve, när nu i qväll den sista rosen
Sin krona öppnade, kom gift derur.

Emund.

Jag bäfvar, fast jag ej förstår din mening.
Förklara dig!

Hulda.

Hör! Länge har du sett
Med hemligt bifall min och Alriks kärlek,
Och byggt på den ditt hopp för sena åldren.
Mins du ännu, min Far! den sköna afton
Då först du varse blef den lågans utbrott?
Då vi i snäckan stego, för att ro
Till Lofö strand, att näktergalen höra,
Som plägar der sin klagoharpa slå.
Det var så lugnt, att sjön stod som en källa,
Och aftonstjernan blänkte i dess djup.
»Se perlan,» ropte jag, och böjde mig
Nog långt utöfver båtens brädd, och föll
I vattnet — Alrik hof sig häftigt neder
I rustning, som han var, och drog mig upp.
Men jag var stum och blek — till lands vi kommo:

Sorgbunden drog du snäckan upp på stranden,
Och Alrik bar mig uppå gröna ängen,
Och lade mig så sakta mot en tufva
Bland gräsets liljor ned — och näktergalen
Mig varnade med klangfull sorgestämma.
Den första kyssen gaf mig lifvet åter —
Och då förtorkades det första bladet,
Det första axet svartnade på åkern;
Ty brottslig var min kärlek — Gud blef vred,
Att jag en hedning egnade den känsla,
Som blott för Honom bör i hjertat brinna.
Blind har jag varit intill denna dag;
Men nu är det förbi. Han varit här
För sista gången. Sjelf han gått i afton
Med gruflig ed försakelsen till mötes.

Emund.

Jag känner eden; ty en okänd Prest
Liksom en ande smög sig till mitt öra
Med denna tidning, nu då jag gick hem.
Jag var så frisk och glad af bönen vorden,
Att jag ej tänkte stort derpå; men nu —
Hur mörkt blir allt i själen åter! Hulda,
Hvi fick ej jag din skuld? För tidigt lär du,
O Hulda! lifvets bittra sorgdryck smaka.
Gråt ej! Det är visst jag, och ingen annan,
Som straffas bör — Min synd, o Herre! är det,
Om kärlek för din domstol kallas synd.
Jag tror det ej, all kärleks klara källa!

Hulda.

Men älska den, som har förklarat krig,
Mot Gud och Englar, och som drager svärd
Och hjelm och spjut mot allt hvad heligt är,
Kan aldrig vara Herranom behagligt.
Ty värr! Jag gör det än: med många tårar
Jag måste skölja bort de heta kyssar,
Han gifvit mig, och lära mig att glömma.
Af höjden hoppas jag få tröst och styrka
Uti den hårda strid, mig förestår.
Just då jag stod och gret, ej utaf ånger
Men utaf svaghet, öfver min förlust,
Kom månen tågande ur molnets famn,
Och blänkte klar på himlens mörkblå hvalf.
Då stod jag der med skam inför Guds moder,
Befläckad, syndig och de ljusa strålar
Från månens anlet föllo, göto neder
Ett haf af skuld och ånger i mitt bröst:
Och bördan tynger ned mitt unga hjerta. —
Så ung och brottslig re'n — är det ej rysligt?

Emund.

Ve mig!

Hulda.

Det återstår att söka nåd.
En vänlig vink ifrån försoningslandet
Har uppenbarat mig, hvad jag bör göra.
Långt skall jag vandra.

Emund.

Långt? hur långt? Jag följer
Dig öfverallt som skuggan: ja, en skugga
Är gamle Emund vorden uppå jorden.
Du är mitt stöd, min lykta, öfvergif ej
I natten mig, då blir jag snart förgången;
I mörkret utan ljus, är skuggan intet.

Hulda.

Jag går i morgon. Här kan jag ej blifva;
Du ser ju sjelf, hur jag din ro förstör.
Ju längre bort jag går — för dig dess bättre.
Du skall få se hur dina ägor grönska,
Välsignelsen uppå dig nederströmmar,
När blott min fot ej marken här berör —
Och efter många dagar kommer kanske
Din dotter renad åter.

Emund.

Vi ej skiljas.
Jag också rädes att här längre blifva.
Törhända har den gamle krafter nog
För resans längd, och skulle jag bli trött
Och dö, så dör jag dock i dina armar!
Hvarthän?

Hulda.

Till Christi graf i helga landet,
Vid Jorsala.

Emund.

Hvad får du mera der,
Mitt arma barn? Din kraft är alltför ringa,
Att resans mödor och besvär fördraga.

Hulda.

Svag är jag väl; ty jag är sjuk, min Fader!
Och ingen läkdom här kan hela mig;
Men flägten af de höga, helga palmer
Skall friska mig, och mången syn på vägen,
Guds under uti verldens skilda länder,
Och nya bilder och en högre sol,
Och luften i det land der Christus lefvat:
Allt detta skall nyföda mig, och mödan,
Och nöden sjelf och plågan, korsets börda
Min synd fördrifva och mitt öga rigta
Mot nådens hem, der Gud, en evig Sol,
Bland englar sitter i en skön förklaring.
Jag har ej ro förrän jag kommer ut;
Dock skall jag först med Bisp Ansgarius tala:
För honom vill jag mitt beslut förkunna,
Af honom få ett signande farväl,
Ett tröstens ord till sällskap uppå vägen.
Se'n vandrar jag, och plågan blifver efter,
Då tanken ilar mot ett heligt mål.

Emund.

Du heliga! Ditt tal betager mig.
Mig fatta känslor, underligen ljufva.
O, unna mig att vid din sida gå!

Det — eller ock, så vet jag, hur jag kan
Till grafven komma på en närmre väg.

Hulda (*faller i hans armar*).

Följ mig, min Far! om du mig värdig finner
Att tjena dig som barn ännu. Kom med.
Om dagen gå vi, och om natten hvila
I någon hydda, eller i Guds hydda,
Den lugna skogen, uppå blad och mossa.
Nog skall du ligga mjukt: ditt gråa hufvud
I Huldas knä — du slumrar, då jag beder;
Ty vaka vill jag, såsom himlens stjerna,
Till dess min varelse blir blott en bön,
En gudaflägt, som sakta dig kringsväfvar.
Se'n vill jag lysa, med ett himmelskt sken,
Dig hem igen till dina gamla gårdar,
Som vänta dig med blommor och med frukter.

Emund.

Vi söke frid, min dotter! frid med Gud,
Och oförsonlig kan han icke vara.
Han älskar dig, och derför mig förlåter.

Hulda.

Nu, låtom oss, förrän som natten kommer,
Vår Biskop söka, för att afskedshelsning
Af honom få, och några goda råd;
Den vises råd är nödigt för de svaga.

Emund.

Jag kommer strax. O Herre! må ditt öga
Vår dunkla väg bestråla från det höga!
Jag släcker lampan. Låt ditt ljus gå opp:
Din nåd är nu vår lampa och vårt hopp.

(*De släcka lampan och gå.*)

Täckelset faller.

II.

FÖRSTA UPPTRÄDET.

Björkö.

Öppen plats i staden. Stor folksamling, som småningom ökas. I bakgrunden synes Konung Eriks nedbrunna tempel, hvarifrån ännu rökpelare uppstiga, som efterhand förtunnas och alldeles försvinna.

OLDUR, ALRIK, FOLKE LAGMAN, VÄPNADE och OBEVÄPNADE BÖNDER.

En af Folket.

Än damma moln af rök från templets väggar;
Men ingen låga flammar: elden slocknat,
Och, tack, J Gudar! frälst är Björkö stad.
J vaken än, fast många tro er döda.

En annan.

Kung Erik fryser ej i dag. Han stekes,
Men stekas är ej bättre än att frysa.

Alrik.

Hans bild är frälst ur lågan. Redan komma
Hans goda Prester med den kära bördan,
Och folket tränges i sin glädjeyrsel,

Att kunna ta med händer på sin Gud.
Handgriplig är han: och man tror så säkert,
Då man så tydligt skådar det man tror.

Oldur.

Der komma de! Hvad sorl och sång och språng!
O, dårskap! du är vorden stor i Norden!

Alrik.

Stort växer allt på Svears gamla jord:
Ve den, om dårskapsträdet skjuter högst!
Små blommor bär det, lustiga att skåda,
Oskyldiga; men blod ur kronan dryper,
Då fruktens tid är kommen, och det blifver
En ilsken kämpe mot sin egen moder.

Folke.

All dårskap är sitt eget straff. Den glindrar
Om morgonen, och folket springer ifrigt,
Och tjusas, prisar, slåss om dess besittning,
Tills den om aftonen går upp i rök.

ANDRA UPPTRÄDET.

Prester i underliga drägter, bärande Konung Eriks bild, framskrida i högtidligt skick, åtföljda af en yrande folkskara. Bilden nedsättes, en del af folket bugar för honom. Andre skratta. Presterna omgifva afguden.

Första Presten.

Hör, Erik! nu mitt rop, min bön, och nicka
Mig bifall med ditt stora gudahufvud!

Låt alla röda kol, som fallit neder
Från dina tempelväggar, samla sig
På nidingsmannens, brännarns kala hjessa,
Och smälta honom sönder såsom vax,
Den svarta, lömska hunden — Hör mig, Erik!

En af Folket.

Så — nicka — Gubbe! gamle Erik sofver
Så djupt, som vore han en klump af trä.
Väck honom!

Andra Presten.

Tyst — han hafver nickat redan.

Röst ur Folkhopen.

Jag såg det ej, bed honom nicka om.

Andra Presten.

Försmädare! dig drabbe Eriks hämd!

Tredje Presten (*öppnar en pung och räcker den fram åt alla sidor*).

En offerskärf för höge Eriks tempel,
Att det må åter resa sig ur gruset!
J alle bröder! bringen edra håfvor!

En af Folket.

Skälm den, som lägger i den röda pungen!
Du Prest, låt Erik bygga sjelf sin kyrka,
Och vill han icke det, så må han sitta

Inunder himlen blå och sola sig;
Att svalka sig gör honom mäkta godt,
Och det är hett att bo emellan murar.

(Många offra i pungen, andra draga sig undan, eller yttra smädelser. Oredan ökas.)

Folke Lagman.

Så har det alltid förr på Björkö varit,
Då folket samlat sig att hålla rådslag,
Att intet barnasorl har hörts på torget,
Der stora ämnen utaf kloka männer
Afhandlas skola. Nu jag bjuder tystnad.
Fastän jag ej har någon bilderkärlek,
Och icke bugar mig för menskoverk;
Så vet jag dock att ej med löje anse.
Hvad andra må för godt och heligt akta.
Vår stad har elden hotat. Ödet ville
Och Manhems Gudar ej dess undergång:
Men viljan syntes dock hos den, som tände,
Och honom väntar nesa, dom och straff.
Eho, som branden såg då den begynte,
Nu träde fram och vittne hvad han såg,
Och nämne mannen, som lät elden lös,
Att jag inför Kung Olof det kan mäla.

En af Folket.

Vi sågo bofven med sin vilda fackla:
Som rasande han lopp på väggen opp,
Och slungade sitt bloss i hvalfvets lucka.

En annan.

En Christen munk det var, jag känner honom.
Med skallig hjessa, djupa bistra ögon,
Och klädd i fotsid kappa, svart som sot.

Oldur.

Då vet jag — Gudar! o hvi blef han icke
I egen låga långsamt stekt ihjäl?

Folke.

Du, Alrik! säger intet. Stum du hvilar
Uppå ditt svärd, försänkt i djupa tankar.
Din höga dygd, och dina bragder, yngling!
Ge dig en billig rätt att här få tala;
Ditt mod, din arm böd lågan lägga sig;
Som Surtur skön och stark du stod på taket
Bland eldens flammor, vördande din makt
Och vikande för dina klara ord,
Som ordnade och styrde folkets händer.
Du blef vår räddare i farans timma:
Hvad säger du till svar uppå min fråga?

Alrik (*sakta*).

Som Surtur — ja! den liknelsen var härlig.
(*högt.*)
Mig tyckes, då jag ser den stora bilden,
Så ståtligt prydd med guld och silfverkedjor,
Med kopparhatt, stålhandskar och ett svärd,
Som vore jag ett barn ännu. Jag minnes,
Hur jag en afton till Upsala lände,
Att se en offerhögtid, med min Fader.

Jag kom så in i gullbeprydda templet,
Der folkets mängd i dunkel andakt trängdes,
Och varseblef längst fram i östra hvalfvet
Thors gudabild, så stor och vördigt bildad,
Af stjernor och af facklor öfverstrålad.
Den bilden trodde många vara Thor,
Den höge Asen sjelf, och föllo neder,
Och dyrkade den stora bilden troget,
Ehuru vi och alla mer invigda
I bilden endast se en bild af Thor,
Som håller folkets andakt der tillsammans.
Mig fattade en obegriplig längtan
Att slå den sönder, för att få beskåda,
Hur Gudens innandöme var beskaffadt.
Ty då jag något ser, som synes konstigt.
Förfärdigadt, som glänser uppå ytan,
Jag tänker strax: hur är det innanföre?
Och tingens hjerta vill jag alltid skåda.
Just nu rann öfver mig den samma tanka:
Det vore roligt se den gamle Erik
I botten bättre, och förvisst förnimma,
Om han så mäktig är, som det förkunnas.
Du Skäggegud! drag svärdet ut till kamp,
Ty Alrik vill din gudakraft försöka:

(Han slår bilden i stycken. En del af folket drar sig af fasa undan. Bifallsrop bakifrån.)

Så bären nu hvar en sitt stycke hädan,
Ty jag har delat Guden ibland eder.
En härlig upptäckt! att af ett beläte
I hast framskapat många, många Gudar,
Af hvilka hvar och en är lika god
Och lika mäktig, som den hela var.

Tillbedjen flitigt, Svear! Sjungen, Prester!
Ty väl jag ser, att våra fäders minne
Har dunstat bort i edert dufna sinne.

Oldur.

Men om ännu af fordna dagars anda
En gnista glimmar under askan qvar,
Så stånden upp, J söner utaf Skanda,
Och söken i er barm ert gudasvar.
Än stå er svärd och hjelm och sköld tillhanda;
Allfader sjelf med er i kampen drar.
Förblindelsen skall vika. Odens öga
Nedstrålar ljus och sanning från det höga.

Lång sömnen var: tid är att vakna, Männer!
Mig tyckes se, hur stridens unga örn
Sin starka ram kring edra hjertan spänner,
Och modet reser sig som vårens björn.
Upp! reten den mot frihetens ovänner,
Som kommit hit från verldens södra hörn.
När stunden bjuder, ärans röster mana,
Så lofven här att följa Alriks fana!

Många röster.

Som Alrik gör, så göre vi ock alla.
Dit Alrik går, vi utan tvekan följe.

Alrik.

J lofven, Männer! kämpa med mig alla.
J skolen finna, Alrik lefver än —
I ödets hand vi segrens lott befalla:

Den rättast tror och gör, visst segrar den.
Fast många sköna helgedomar falla,
På fädrens ö jag reser en igen.
Det lyster mig att falla eller vinna,
I blodigt gräs de gyllne taflor finna.

(*Vapenbrak. Högljudt bifall.*)

Oldur.

Skön är din stämma, son! den klingar ljufligt
Som svärdets klang i heta bardalekar.
Du gjuter mod i många veka hjertan,
Och åldren sjelf står ej emot den trollkraft,
Som ifrån dina läppar flödar mäktig.
Så grå jag är, vill jag din bana följa,
Och fastän ej jag mycket har att våga;
Ty gammalt lif är icke värdigt offer,
Jag ger så godt jag har åt mina Gudar.
Och bättre är att dö i verk och handling
Än somna under tak på dödens bädd.

En gammal Bonde.

Stort skäl har du att på de Christna hämnas,
Dock bättre vore att du teg dermed,
Ty ringa heder har du inlagt, Oldur!
När Presten band dig båd' till hand och fot.

Alrik.

Tig, gamle vekling! bry dig ej om hämden,
Den föres ut med svärdet, ej med tungan.
Lätt är att såra, svårare att hela;
Men gubbars glam är såsom krämarskutor,

Som få gå fritt i alla haf och vikar,
Och ingen vårdar sig mot dem att strida.

Folke.

Hvad icke hämnadt är, kan hämnadt blifva,
Och enighet oss gagnar mer än kif.

TREDJE UPPTRÄDET.

DESAMME. EN QVINNA, *med ett dödt barn, i sorgdrägt.*

En af Folket.

Släpp qvinnan fram! ett vigtigt bud hon förer.

Qvinnan.

Du vaknar icke, nej! din sömn är tung,
Och mycket längre än ditt lif han blifver.
Du öppnar aldrig mera dina ögon:
Djupt in i hufvudet de sjunkit redan,
Och fly för solens ljus, och modrens blick:
Och hjertat klappar ej, det är det värsta;
När hjertat dör, då är det slut med lifvet.
(*Hon närmar sig till Folke.*)
Hör efter här, om du ännu kan märka
Lifsklockans slag inom det lilla bröstet.
Hör efter väl! och om du något hör,
Så säg det för mig; men om allt är tyst —
Jo! säg mig också det — och lyssna väl!

Folke (*lägger handen på barnets hjerta och lyssnar*).

Jag hörer intet ljud, du arma moder!
Och intet lif i kalla bröstet slår.
Nej, allt är stilla, tyst som uti grafven.

Qvinnan.

Min son är död, det vet jag nog, och fåfängt
Är allt försök att väcka upp de döda;
Men jag har kommit hit, att visa eder
Mitt döda barn, sen! är det icke vackert?
Se, kinden hvit, och dessa späda händer
Hopknäppta. Mycket skönare det varit,
Om ej den grymma munken hade kommit.

Alrik.

Du lilla barn, hvad du är skön i döden!
Det synes ej, som vore du förgången —
Hvaråt kan du väl le, då du är död?

Ja, qvinna! om jag kunde återköpa
Din älsklings lif med mitt, jag ville gerna
Så vara död, som detta rena barn.

Qvinnan.

Jag ser en tår ifrån ditt öga rinna:
O, det är vackert se en kämpe gråta:
Väl dig som ännu tårar har att gjuta!
Förr har ock jag så mycket, mycket gråtit;
Men nu är det förbi, den tröstekällan
Har torkat ut — den grymme, svarte munken. —

Folke.

Dölj icke längre inom dig ditt qval;
Säg ut, hur barnet dog, hvem det har mördat:
Vi vilja sedan trösta eller hämnas.

Qvinnan.

Tröst — käre vän! förmår du icke gifva,
Och hämd kan ej det djupa såret hela.
Blott den, som väcker upp min döda gosse,
Han blir min hämnare, min Gud, mitt allt;
Men den är icke född, som sådant mäktar.
Jag vandrar nu omkring med barnet jemt:
Det är ej mitt: jag lånar det af döden,
Och talar om för alla, hur det dog,
Så noga — det gör godt — när jag beskrifver,
Så gräsligt som jag kan, dess sista stunder;
Då rifves såret upp, som läkas ville,
Och blöder ymnigt: lifvet täres bort.
Med glädje ser jag hur min styrka minskas,
Och tror att icke många dar behöfvas,
Förrän ock jag har slutat jemrens vandring,
Och jordad blifver med min son på armen.

Alrik.

Omätlig och förskräcklig måste vara
Din smärtas källa. Töm den i mitt sköte,
Att någon lindring må beskäras dig!

Qvinnan.

Den kan ej tömmas; ty den är omätlig.
Men jag vill tala — Männer! hören mig!
Det var i förrgår, nära emot natten:

Jag stod vid elden, väntande min make,
Som är i härnad på det vilda hafvet,
Och än ej kommit från sin långa resa.
Matt lyste elden, gossen låg i vaggan,
Och slumrade så sött och log i drömmen.
Då kom igenom dörren in så sakta
En lång och mager man i munkekåpa,
Med svartkonstbok i handen: steg så genast
Till vaggan fram och smilade mot Yngve:
Tog honom upp, han gret. »Låt gossen sofva,
»Hvi stör du så hans sömn? hör du, han gråter?»
Då sade han, »På Biskopens befallning
»Vill jag ditt barn till dopets nåd befordra.» —
»Det höfves ej,» jag svarade; men munken
Med Yngve gick intill ett vattenkar,
Som stod på trappan, sänkte honom neder
I kalla vattnets djup. — »Hvad? rasar du?
»Du dränker honom!» — Fåfängt var mitt rop:
Jag flög till hjelp — förgäfves! kall han stod,
Och all min makt blef vanmakt blott och tårar.
Små händer räcktes upp, ett böneljud
Så qvidande — mitt modershjerta qvaldes.
»Håll upp!» — »Ju mera vatten, desto bättre,
»Dess renare blir barnet,» trollet sade;
»Gud vill så hafva: plantor måste vattnas.»
Nu knäpptes dessa händer hårdt tillsamman,
Och ingen sedan har dem skilja kunnat:
Matt ljudet blef — och dödens sista pust
Flög upp som eld, och slog med heta vingar
De sköra spillrorna af modrens hjerta.
»Nu är han döpt;» — ty då var Yngve död.
Då skrattade den vilda, fula Presten.

Oldur.

Förbannelse, så glödhet den kan gifvas,
Må drabba mördaren!

Folke.

O, gräsligt, gräsligt!

Qvinnan.

Skall jag förtälja det ännu en gång?
I förrgår afton —

Folke.

Qvinna! skona dig!

Alrik.

Den evige Allfader tröste dig!
All mensklig tröst är intet. Jorden äger
Ersättning ej för din förlust, o qvinna!
Liksom för min.

Qvinnan.

J kunnen ingen död uppväcka, ser jag.
Jag vandrar åter, andra vilja höra:
Och när allt folket hört mig, och mig visar
Ifrån sig, då vill jag gå ut på marken,
I skogen, under nattens svarta himmel,
Och sätta mig, och för mig sjelf berätta.
Det lider snart. Jag känner att det verkar.

(Hon går.)

Röster bland Folket.

Nu drage vi till Bispen — ned med honom!
Utkräfva qvinnans hämd på mördarn, kommen!
Slätt skall han stå sig i sin klufna mössa.

En Bonde.

Nej! Måttet är ej fullt ännu. J veten,
Att dessa Christna binda våra gamla,
För att få plundra deras vunna skatter:
J veten ock, de taga våra barn
Från modrens bröst, och mörda dem och le.
Nu lägger jag dertill, att Emund Björnsson,
Från hus och hem af Biskopen fördrefven,
Nu irrar omkring verlden med sin dotter.

Alrik.

Hvad? Emund Björnsson? Hulda? säger du,
Fördrefne, och de tro på nya Guden!
Du vet ej hvad du talar: du är tokig.

Bonden.

Jag säger icke mer, än sannt lär spörjas,
Och skälet vet jag ock, hvarföre ormen
Nu biter sig uti sin egen stjert.
Slå ej ihjäl mig, om jag säger ordet:
Han drefs af Biskopen från hus och hem,
Emedan Hulda dig har älskat, Alrik!

Alrik.

Hvi grumlade du hämdens rena källa?
Min egen hämnare får jag nu blifva,

Och icke folkets, icke modrens blott.
Du röfvade min kraft: det är förbi
Med stridens anda, och jag grubblar åter.

En af Folket.

Den Bispens hufvud får med mössan på,
Den värdig är att segerkransen få. —

Flere Ynglingar.

Du, Alrik, för oss an. Upp! dröjom icke.
I gäsningen har mjödet största kraften:
I första värman duger modet bäst.
Kom, Alrik! drag ditt svärd: vi drage våra.
Ned med de Christna! Frid i Björkö stad!

Alrik.

Gån hvart J viljen, rasen ej i dag,
Ej förr än Alriks sköldklang eder kallar;
Då följen mig, då kämpen såsom jag:
Den mest har lidit, må ock först få strida. (*Han går.*)

Folke.

Mig likar ej en sanslös vredes yra:
En man bör vredgas, icke öfverilas —
Och Konungen, som svärdet bär för folket,
Rådfrågas bör: hans visa bud vi vörde.
J stån ej här på allmänt ting och talen:
J ären icke folket; uppror heter
Att utan Kungens, utan folkets vilja
Uppresa mordets blodiga baner.

En af Folket.

Nej! vi må vänta tills de sig förökat
Som hafvets sand, och våra herrar blifvit.
Nej! låt oss vänta tills de dödat oss
Och våra arma barn och våra makar,
Då först är tid att strida och att hämnas.

Folke.

När mjödet sväller uti häftig gäsning,
Och öfver gyllne hornets bräddar fraggar,
Då blir du rusvild, om du deraf dricker,
Och gör i villan hvad du se'n skall ångra;
Men får det sätta sig, och grumlet sjunka,
Och du det gjuter så i dryckeshornet,
Då blänker det så klart mot rena guldet,
Och muntrar, stärker väldigt den som dricker.
Så modet ock. Det klarnar om det hvilar,
Och fast det icke rusar, tänder kraften.
Är det en man, som blott i hettans stund
Har mod och drift, och intet med besinning?
Ju längre molnet skockar sig och svartnar,
Dess starkare blir thordön, då den kommer.
Det går ej an att sjelfva brott begå,
Just då vi rusta oss att brottet straffa.
Väl minnes jag, att Gautbert vi fördrefvo
Och Nithard dråpo; ty de onda voro,
Och voro blotta främlingar i landet.
Men Biskopen Ansgarius är här
Som sändebud från Kejsaren i Franken
Till Konung Olof, och hans skyddsbref har.
Han efter folkrätt ej angripas kan,
Men höras först och sedan öppet dömmas.

Nu vill jag hos Kung Olof så bedrifva,
Att han med sina munkar och de andra,
Som nya läran här med tro anammat,
Till nästa ting må stämmas inför folket:
Då vilje vi de arga männer tvinga
Att fly ur-staden och ur hela landet,
Att sina kyrkor rifva, eller dräpas.

(En del af folket skingrar sig åt olika håll; bland de stillastående höres ett starkt mummel.)

J knoten så, mitt tal lär ej behaga.
Ja! duger icke Folkes råd för eder,
Så väljen eder då en bättre Lagman,
Som mera smeker edra vilda lustar,
Som låter eder fritt er sjelfva glömma.
Jag tror, att hämden sjelf bör helig vara,
Att mord och hämd ej alltid är detsamma;
Jag tror att säkrare vi målet hinna
Med lugnets styrka, än med hettans irrbloss.
Dock vill jag stafven villigt* nederlägga,
Om *Folket* tycker, att jag illa råder,
Och lemna domarsätet, der jag suttit
I många år, och fört Allmogens talan
På svåra ting, för trenne Sveakungar.
Med gullvigt ej jag mina ord kan väga,
Blott rent och oförställdt min mening säga;
Men hvad jag talat ut med redligt mod,
Jag gerna vill besegla med mitt blod.

Oldur.

Ditt råd är godt: fast långsamt, är det säkert.

En Bonde.

Du blir vår Lagman, som du varit hafver.
Din vishet känne vi, och lyde gerna;
Ty folkets vän var alltid Lagman Folke.

En annan.

Till nästa ting vi måge mangrannt samlas.
Urtima högmålsting vi fordra snart.

Folke.

Budkaflar kalla er, då Kungen bjuder.
(*De församlade hvimla om hvarandra, och åtskiljas under ett oredigt, småningom aftagande sorl. Oldur stannar och ser efter dem.*)

Oldur.

Folk! mina fäders söner! tidens smitta
Har fattat eder, slagit er med blindhet,
Och stulit kraften ut ur edra hjertan:
All samdrägt flyktad är, och splitet går
Kring Svea rike re'n med lömska steg.
Du står på grafvens brädd, mitt fosterland!
Må jag då före dig i grafven komma!
(*Han går långsamt bort.*)

FJERDE UPPTRÄDET.

Nedanför kullen, på hvilken de Christnas Kapell ligger. hvars hvälfda port står till hälften öppen.

Alrik (*sätter sig på en sten*).

Är jag utkorad till att Gudar hämna,
Att föra ut det hårda ödets domar,

Så blir min ära dyrköpt. Ödet tiger,
När dess bestämda offer fallit har,
Och drar sin starka jernhand så tillbaka,
Som höll dess kämpe uppe under striden,
Och Gudar le åt mig, då jag dem blottat
Allt skönt och stort, som jorden bär, till offer;
Och så belönande min fromma ifver,
De sända ned en liten tjensteande
Åt mig till brud, som öfverallt mig följer,
Och högt mig älskar, smyger sig intill mig,
Tar mig så hårdt i famn, och hjertat höljer
Med heta kyssars glöd, och heter *Ånger*.
Då spänner jag min rustning kringom lifvet,
Och går till kamp mot Ödet, slår det neder,
Och stormar Gudars silfverport, och vräker
Från sina stolar Valhalls grymma Gudar,
Och sedan dör från ånger och från allt:
Det blir en väldig död, en äkta död,
Så god, att intet lif den öfverväger. —

(*Erkebiskopen kommer ur Kapellet.*)

Det blir dervid: en blixt, och allt är gjordt.
Jag hugger Christenhetens hufvud af,
Och lemmarna förgöra se'n sig sjelfva.
Du darrar, hand! det har du förr ej gjort,
Då du med svärdet klufvit hårda hjelmar.
Var stark!

FEMTE UPPTRÄDET.

ALRIK *lyfter svärdet öfver* ANSGARIUS, *som nedkommit af höjden, men hejdar sig vid åsynen af* QVINNAN *med döda barnet, som framträder från en annan sida.*

Alrik.

Nu blef jag åter mild; der modren är
Med döda barnet, måste friden vara.
(*Han aflägsnar sig.*)

Qvinnan.

Barnet gick i rosenlund
Leende om aftonstund,
Slumrande på blostertufvan.
Ljusalf smekte barnets kind
Med de hvita vingars vind
Uppå blomstertufvan.

Orm i gröna gräset låg,
Lurande på gossen såg,
Som en hök på lilla dufvan:
Kröp och kröp i barmen in,
Stal i hjertat gadden sin
Uppå blomstertufvan.

Ljusalf gret, och liten sof,
Moder gret, och liten sof;
Tåren rinner, hjertat blöder:
När som moder gråter så,
Liten sofver tungt ändå,
Då är liten döder.

Se barnet, som du låtit mörda, Biskop!
Kan du ej väcka det, så dräp ock mig!

Ansgarius.

Ej så, o qvinna! Till din älsklings död
Oskyldig är jag, klaga mig ej an!
Ve mig, om blodskuld låg uppå mitt hjerta!

Qvinnan.

Med denna ed du svär dig icke fri;
Ty man kan mörda utan svärd och spjut.
Och du kan vara mördare ändå,
Fast intet gjutet blod emot dig vittnar.
Du vet det väl, att en af dina munkar
På din befallning döpt ihjäl mitt barn.
Han ryckte upp det ur sin söta sömn,
Nedsänkte det i kalla vattnets djup,
Och dränkte der mitt lifs lycksalighet.
O ve! — han döpas skulle, vackert dop!
Så fasligt, att den hela vida verlden
Vid blotta tankan må förstenad blifva.

Ansgarius.

Deruppe bor min domare: han ser
Mitt hjertas innersta: han vet min oskuld,
Och slår med rättvis hand den nidings hufvud,
Som under heligt sken, som Herrans Prest,
Gör Satans tjenst. Guds vrede öfver honom!
Så återstod af alla mina sorger
Den bittraste, att mina egna bröder
Förneka mig, och grufligen förderfva

De långa årens ännu späda frukter,
Och gjuta gift i ordets förstlingsblommor.
Du är bedragen, moder! grymt bedragen.

Qvinnan.

Ja! grymt bedragen på min lefnads hopp —
Och du har röfvat det, du hala igel!
(*Efter ett uppehåll.*)
Blir du ej vred, blir du ej vild ännu,
Så tror jag, att den stygga munken ljugit.

Ansgarius.

Så argt har ingen ljugit under solen,
Och kunde du, som Gud, mig genomskåda,
Du gret tillbaka alla onda ord,
Som öfver mig från dina läppar flutit;
Men du är moder, en förkrossad moder,
Jag lider med dig, jag förlåter dig.

Qvinnan.

Hit kom jag att dig häftigt öfverfalla
Med vredens ord, att reta dig emot mig;
Ty jag var säker, att ditt hjertas ondska
Uppå ditt anlet skulle skrifven stå: jag trodde
Ditt öga argt, som en förgiftad pil.
Men jag bedrog mig. Dina blida blickar,
Din klara panna och ditt stilla tal
Afväpnade mig snart, min tunga bundo.
Jag läser ömhet genom ögats tårar:
Ditt hela väsende är lugn och frid.
En sådan man kan icke barnen hata.

Ansgarius.

Jag älskar barn och deras fromma hjertan,
Och deras oskuld är min lust och fröjd.
Omvänden er till barn, är min predikan;
Det heliga är ungt och åldras aldrig,
Och barnet är Guds helgedom på jorden.
Och skulle jag ej älska dessa små,
Då sjelf den Gud, jag dyrkar och bekänner,
Var barn och låg invid en moders bröst,
Som det du der i dina armar håller!

Qvinnan.

Han lefde väl, du ser, att mitt dödt.

Ansgarius.

Han led ock döden: döden blef hans lif:
Han uppstod åter såsom lifvets Konung.
Han har försökt, hvad lifvet äger ledt
Och ljuft, hvad dödens stund är svår och bitter;
Derföre band han döden, bröt dess välde,
Och sitter nu på härlighetens stol,
Och knyter jordelifvets brustna länk
Med evighetens rosenband tillsammans,
Så mildt och stilla, att vi det ej känna.
Och vill du veta, hvad han heter, qvinna?
Hans namn är Evig Ungdom, Evig Kärlek.

Qvinnan.

Jag ville gerna tro uppå din Gud.

Ansgarius.

Tron är en lilja: hon är himlens dotter.
Den högste sår osynligt öfver ängen:
Tyst gro hans frön i ljumma jordens famn,
Och liljorna stå fagra upp och glänsa.
Men när Han sådde, ingen dödlig vet;
Håll hjertat rent, din oskulds hopp förvara,
Så kommer tron från höjden.

Qvinnan.

Väntans tid
Är kort; ty jag är redan vigd vid döden.
Den svarta munken var för grym: han släckte
I kalla vattnet lifvets klara fackla:
Jag famlar nu i mörkret utan ljus.

Ansgarius.

Ej släckt är ögats ljus: det blundar blott.

Qvinnan.

Lägg handen här: han är ju kall som is.
Lägg lifvets hand på dödens marmorbild:
Den kyles förr till döds än sömnen viker,
Och dåra mig ej mer med hoppets löften. —

Ansgarius.

Min Herres hand kan lena dödens is:
Du får din älskling ur hans helga hand
En gång så varm och rosenfärgad åter.

(Han lägger handen på barnet. Det slår upp ögonen och lefver. Ansgarius höjer sina sammanlagda händer mot himmelen.)

Du Evige! din tjenare så nära? —
Jag lofvar Dig, jag fruktar, och jag bäfvar.
(Han täcker sitt ansigte.)

Qvinnan.

Han lefver — hjertat slår: jag irrar mig:
Jag drömmer eller dör, o, må jag dö,
Förrän min salighet förgår: du lefver?
Se mig, mitt barn, se mig, jag är din moder,
Och dignar ned af glädje inför dig,
Du underlige man, och dig tillbeder:
Du är min Gud, du råder öfver döden.
(Hon knäfaller för Ansgarius.)

Ansgarius.

Böj icke knä för mig: jag är ej Gud,
Hans ringa Prest, ett redskap för hans under;
Men han är när dig här på detta rummet.
Fall ned för honom, nedlägg för hans fötter
Din förstlingsgärd af offer och af tårar.
En sådan stund, som denna, får du aldrig,
Så skön, så helig och så rik på kärlek.
Gud står framför dig med de öppna armar:
Hans nådestrålars glans dig öfversvämmar,
Och bön skall öppna hjertat, der de falla.

Qvinnan *(beder. Under bönens tysta andakt gör Ansgarius korstecken öfver henne, och går sakta bort. Hon uppstår några ögonblick derefter).*

Nu vill jag kyssa dina händer, Fader!
Hvad? borta är han, undan mig försvunnen?

Om Gud ej tagit honom upp af jorden,
Så vill jag gå till dess jag honom finner,
Framräcka dig, min dyre son, till honom;
Ty du skall skåda den dig lifvet gaf,
Och få välsignelse ifrån hans mun,
Att du en gång må ock hans namn välsigna.
Densamma moder, som kring staden gick
I sorgens skrud och ropade om död,
Skall nu i glädjens drägt, med ljusnad blick,
Förkunna lifvets ord och Herrans under,
Och berg och stenar, dem min sorg ej rörde,
De skola gråta med mig i min fröjd.

SJETTE UPPTRÄDET.

Alrik.

Med stilla gång jag detta rum beträder,
Der än i gräset synas gudaspår,
Jag vördar Siaren: hans tal mig gläder:
Hans underverk mig med beundran slår. —
Hvad glans det kommer af hans gyllne kläder!
En ring af ljus omkring hans hufvud står.
Min hämd förmildrades af ordens blomma:
Svärd! vid den mannen får du icke komma.

Valfader grånar: gudar åldras alla:
Min barndoms trollring re'n fördunklad är.
De redan länge varit mig för kalla,
Och värma jag i himmelen begär.
Tungt lifvet blir, då hoppets stjernor falla,

Och kronan ryckt ifrån dess hufvud är;
Ty kämpen söker sig en sol i striden,
Och målet för sin handling utom tiden.

Min ungdomskraft, i svärdets lekostunder,
Den rese blef, som all min dyrkan tog:
Den svek en gång, trots alla sina under,
Och kärlek blef min Gud, och kärlek dog:
Nu går jag hemsk i fordna offerlunder
Bland altaren, dem ödet sönderslog.
Hvar Gud jag tror; hvars ros jag rör, förvissnar:
Hvar står den eviga, som aldrig vissnar?

Har väl från Hels svartklädda, dystra dalar
Guldlockig Balder i sin glans uppstått,
Trädt in igen i Valhalls ljusa salar,
Och solskensmanteln, kronan återfått?
Mildt denna aning själens grund hugsvalar.
O, vore den ej rök och dimma blott!
Jag ville gå på svärdsegg till hans möte,
Och som ett barn nedfalla i hans sköte. *(Han går.)*

SJUNDE UPPTRÄDET.

Oldurs Stuga.

Dörren är i bakgrunden. Vapen hänga kring väggarna. På eldstaden midt i rummet glimma några eldkol med matt sken, af hvilket den på en karmstol slumrande OLDURS *ansigte upplyses.* THORE *och* ARE *inkomma med ved, den de lägga på elden.*

Thore.

Så, Farfar! få vi nu din saga höra?

Are.

Han sofver visst.

Thore.

Jag undrar om han blundar.

Are.

Stör ej hans hvila, Thore! vänta litet!
Han är så vacker, då han sofver. Tyst!

Thore.

Om jag blott stryker Farfar löst på skägget,
Så vaknar han; det plär jag ofta göra,
Så smeker jag hans kinder, när han vaknat.
Han blir ej vred: du skall få se, det lyckas.

Are.

Låt bli det, Thore!

(*Thore går fram till Oldur, och lägger handen på hans haka. Are håller honom med all makt, då han, i fara att falla baklänges, griper hårdt om skägget. Oldur vaknar, och Thore, då han vill draga sig tillbaka, snafvar omkull på några vedträn.*)

Oldur.

Hvem tog mig i skägget?

Thore.

Jag, Farfar!

Oldur.

Vill du något?

Thore.

Höra sagor —
Nu medan brasan brinner.

Oldur.

Sätt dig, gosse!
Den ej kan stå på benen, han må sitta.

Thore.

Att stå och springa, hör en gosse till;
Du har ju sjelf förbjudit oss att sitta.
Nog kan jag stå, och starkare jag är
Än Are, fast med svek han får omkull mig.

Are (som lagar om elden med ett gammalt spjut).

Om du är starkare, jag inte vet;
Men att du ej så väl kan lösa gåtor,
Och binda not, och göra granna drakar,
Det vet jag.

Thore.

Intet duger oförsökt.

(De brottas. Are vill värja sig med spjutet, men blir öfvervunnen och faller.)

Oldur.

Nu stilla, gossar!

Thore.

Jag fick spjutet, Are!
Den gamla hjelmen, som på väggen hänger,

Fullrostad, full med spindlar, som du fått
Af farfar, och ej bryr dig mycket om,
Den skall jag vinna af dig nästa gång.

Are.

Gästen kommer i ett hus,
Huset genom gästen far,
Värden blir i gästen qvar —
Tyd mig gåtan utan krus.

Thore.

Lös gåtan sjelf. Jag älskar ej att grubbla.

Are.

Välan! jag vill då hjelpa dig att tyda.
Sjön *huset* är, och *gästen* är ett nät.
Och *värden* fisken, som i nätet fastnar:
Om du är stark, så är jag slug, min bror!

Oldur.

Gåtvis vill Are, stark vill Thore vara;
Dock båda lären J deri förlikas,
Att jag för eder något må förtälja.
Och efter jag i qväll är glad till sinnes,
Och minnet leker för mig af min ungdom,
Då jag i eder ser två trogna bilder
Af forntids kraft och vishet växa upp,
Att blifva fosterlandets stöd och ära,
Så vill jag något underbart berätta,
Till öfning för inbillning och förstånd,
Som jag med vilja länge har förtegat.

Min fader, då han hufvudhvit och gammal
Var vorden såsom jag — då var jag gosse,
Vid edra år — tog mig i hand en qväll
Och sade: »Oldur! jag är trött att lefva,
»Och samlas snart till mina fäders ben.
»Jag vill se solen än en gång derute
»Förrän jag dör; led mig på berget upp!»
Jag gjorde så: den gamle satte sig,
Och njöt med fröjd den sköna qvällens vällust,
Och bland de andra sägner, han förtalde,
Dem redan jag i arf er anförtrott,
Kom fram till slutet denna dunkla saga:

»Högt i Norden låg en härlig borg på en klippa. Långt såg man derifrån öfver land och sjö. Berg och kullar och betornade borgar lågo rundt omkring såsom Lydkungar under den höga klippans borg. I den var en sal, som var ståtligen inredd. Dess tak hvälfde sig som en blå himmel, och fyra upprätta björnar af guld stödde dess hörn.

Mäktig och stor var den Konung, som der rådde. Otaliga Kämpar i harnesk omgåfvo honom. De voro glade och drucko. Skalder med gullharpor söngo om Kämparnas bragder. Oro het en af dem.

Sjelf satt den höge Konungen på en bildprydd silfverstol. I jern var han klädd, så blankt som hafvet, då det är lugnt; hjessan omslöts af en skön stormhatt, och hvitt flöt skägget i vågor öfver brynjan. Han var blek af ålder i sitt anlete; men kraftiga drag fattades icke. En stor gyllne tafla höll han i den venstra handen. Ett svärd var griffel i den högra.

Och han täljde runor. I en blå ormslang, som slingrade sig i konstiga bugter kring taflan, ristade han sköna, mäktiga runor, en för hvarje segerdag, början-de vid ormens stjert, och allt framåt skallen. När solens vagn rullade ned i vester, och glansen af dess guld låg på vattnet som ett glödande skum, förenande himmel och haf, i hvilket hvita svanor badande flögo upp och neder, när Kämparne kommo hem med seger, då skref han en runa, och sången ljöd vid harpors klang i borgen.

Natten kom. Då sken den nyskurna runan, och det var som om dagen.

Åren runno, och Ormen var fullskrefven. Mulna sutto Kämparne, då de hemkommit med seger om qvällen; ty Kungen skref ingen runa. Då steg Oro fram och frågade:

»Runfader, är du döder?»

Men Kungen log sorgligt. Alla väntade mörker om natten; ty de trodde solen skulle gå ned. Men solen kom högre, och ville icke ned. Hon kom närmare borgen. Kungen ville skrifva; men han kunde icke mera. Borgens port flög upp, Kämparna skälfde. Oro qvad:

Blek sitter Kungen,
Blekare runan.
Ho kan mig säga
Hvad Runfader våller?
Harpan är stum,
Och strängarna darra:
Oro vill dö.

Solen kom strålande genom porten. Då brann borgen i ljus, och Kämparne skylde sina ansigten.

Somlige knotade, somlige knäföllo. Men skenet mildrades, och en skön Jungfru i hvita kläder framskimrade ur den mer och mer hvitnande glansen, hvars yttersta strålar blott voro heta och röda. Ett underskönt barn satt på dess arm, och flägtade med en palmqvist glansen från Jungfruns ansigte.

Den gamle Konungen sade: »Pilt, hvad heter du, och hvadan är du kommen?»

Jungfrun sade: »Hit är kommen Konungen af Österland.»

Då sade Konungen i Nordansalen: »Späd är du att vara Konung. Vill du ej sitta hos mig, och se mina runor?»

Konungen af Österlandet sade: »Jag vill sitta hos dig.» Och han såg på den runfulla taflan; ty Jungfrun satte honom i den gamles knä.

»Sköna äro dina runor; men en fattas. Ingen medelruna synes här vara. Vill du, så gräfver jag dig en, Konung!»

Det bejakade Konungen, och pilten ristade med den klara ändan af sitt finger midt på taflan, och guldet smälte undan då han skref.

Och det var en Blodruna. Hon såg ut som en nyss utsprucken ros, doftande och skön.

Men då var det underligt att se, huru de andra runor började att krypa och gå, liksom fruktade de den nya, och slogos inbördes. Än skötos de samman, än lupo de ut åt olika håll, och rusade åter ihop, att det slamrade hårdt i salen. Än gingo de parvis rundt omkring brädden, och den främste steg tillbaka, att de alla ramlade. Men snart fattade de hvarandra, gingo i vågor upp och ned, och blefvo till fjäll. Ormen

slingrade sig, och gapade mot blodrunan. De föllo båda till golfvet, lossnande från taflan, och kämpade. Då ryste alla, som i salen voro; men pilten log.

Taflan svartnade; och då den gamle Konungen, som stilla afsomnat under striden, sönk ned i jorden, föll hon doft öfver honom som en liksten, der ännu hålor syntes efter de bortlupna runorna. Blodrunan växte, och Konungen af Österlandet satte den på sitt bröst. Ormen och han kämpade.

Då reste sig alla Kämparne, somlige för ormen, somlige för Konungen. Jorden skalf vid det väldiga slaget. Hjeltar föllo, och af deras blod växte rosor upp, och snart blef den vida salen som en blomstergård. Och den sköna Jungfrun gret. Ormen böljade sig; förfärligt skramlade dess fjäll, och han rusade med dubbel kraft mot Konungen af Österland — — —»

Här tystnade min faders matta röst:
Hans hufvud sönk: det var förbi med honom,
Och gåtans nyckel tog han med i högen,
Liksom dess slut. Mörk är den, och mitt lif
Har icke hunnit till att den förklara.
Måhända finnen J dess nyckel, barn!
Ty tiden tyder mycket.

Are.

Hu, jag ryser,
Den grymma ormen —

Thore.

Är du rädd för tanken?

Du skulle dött af skräck för verkligheten.
Du är ju slug; förklara farfars saga!

Are.

Jag tror att ormen vann.

Thore.

Jag tror tvertom;
Den, som så mäktig runa skrifva kunde,
Blef ej af några etterormar biten.

Oldur.

De gamle, som i sagans helgedom
Invigde varit, ligga i det tysta;
Men spörjas torde någon gång i verlden,
Hvarthän betydelsen kan rigtad vara.
Ett säger jag: hvad som af ålder varit,
Är heligt, barn! må ingen gäcka det!
Barn få ej leka med den heta elden,
Först lära runors språk, förrn de dem skrifva.
Rör nu upp elden der! Det blifver mörkt.

ATTONDE UPPTRÄDET.

DESAMME. ALRIK.

Alrik.

Mörkt är väl här; men mörkare är ute.
Väl står sig den, som får vid brasan sitta,
Och slumra sakta vid dess milda värme;

Men den, som ute går i svarta qvällen,
Jemt sökande och ingen lykta äger,
Och icke finner, efter själens fackla
Har brunnit ut, den står sig sämre, den.

Oldur.

Hvad söker du i qväll? hvi har du icke
I stilla samqväm här ibland oss suttit?
En man har dagen fått, för att arbeta,
Och finna hvad han äskar och behöfver,
Och dagen är så lång att den förslår.
När afton kommer, skall han hemma blifva,
Och öfvertänka, hvad han gjort om dagen,
Upplösa handlingen och verksamheten
I ljufligt minne och i ädel hvila.
Det båtar ej i mörkret ute trefva.

Alrik.

Men om hans handling då är mörkrets handling,
Om solen honom skyr, och han skyr solen,
Då går han helst om natten, vill jag tro.

Oldur.

Rätt så. Nu hör jag väl, att du ej menar
Dig sjelf med denna bild; du är ej någon
Nattvandrare. Ondt trifves bäst i natten.
Du var ju alltid solens vän och dagens,
En ädel mandomsblomma, som sig vände
Mot ljusets ursprung, hvart det skrida måtte,
Som helst göt ut sitt doft i solens sken,
Och blomstrade, insupande dess strålar.

Det mörka, kalla har du aldrig älskat:
Din rena kämpesjäl, liksom en spegel,
Har fattat upp hvar ljusets bild begärlig,
Och återkastat den mer klar och härlig.

Alrik.

Så var det fordom. Allt förändrar sig.
Man blifver äldre med hvar dag man lefver,
Och sämre: allt det vet du nog, min fader!
Så äfven jag: nu solens sken jag hatar,
Och lider illa nog den bleka månen,
Som sitter likt ett snålt, nyfiket öga,
Och vill bespeja mig, när som jag vandrar
På sporrjagt rundtomkring i nattens timmar.
Det är ju hårdt, att, då all jorden sofver,
Och menniskorna lyktat se och höra,
En stackars man ej kan få gå i fred,
Och göra hvad han vill i hemlighet.
Då gapar månen ned, och vill mig sluka
Med sina blanka blickar, och jag måste
Gå hem igen med oförrättad gerning,
Om icke ett barmhertigt moln vill komma
Och sluta himlaväktarns ögonlock.
Det är förskräckligt, det, att jord och himmel
Förenat sig, att skiftevis mig plåga.

Oldur.

Med undran hör jag, Alrik! dina ord;
Ty såsom luften blå från dimmans dunkel,
Så skiljer du dig från dig sjelf, min Son!
Och outgrundlig är mig din förvandling.

Alrik.

Jag trodde dock, jag gjort mig nog begriplig;
Men om du ej vill fatta ordens mening,
Så vill jag väcka dig med detta tillägg:
Som du har gjort mig, Fader! sådan är jag.

Oldur.

Vid Oden, Alrik! sådan är du icke:
Ditt kämpe-ursprung du i qväll förnekar.

Alrik.

Jo, just i qväll är jag din rena afbild,
Du gamle, gråa Gubbe! jag vill blod,
Och derpå kännes ulfvens ulfva-ursprung.
Och för att visa dig, att jag dig älskar
Och aktar eden, jag inför dig svor,
Så vill jag blota åt de gamla Gudar
Här inne, nu, i denna stund: hur härligt!
Vid blodets rop och lågans höga fladder,
De skola vakna, ruska sig och lukta.
Nog vill jag väcka dem, det lofvar jag,
Så vida någonsin de lif besuttit;
Men slumra de igen, det bryr mig icke,
Och intet offer mer dem återväcker.

(*Han fattar Are och Thore, och leder dem fram till Oldur.*)

Oskyldigt blod är Asarna behagligt:
Här äro tvenne unga lamm, min Fader!
Som nu så stilla gå i bet och tiga;
Men få de åren på sig, kommer sveket
I hjertat, och om ej min blick bedrager,

Så blifva de en dag, förrän du tror,
Ett par vädurar, som sin herde stånga.
Nu tro de Thor och Oden, Frey och Freja,
Och kunna räkna upp på sina fingrar
Den långa raden af de gamla gudar;
Men, ser du, ungdomskraften växer till,
Och vill ej alltid bo i barnets linda.
De vilja en gång tänka, dessa barn,
På egen hand, och då är det förbi:
De gå ifrån din tro, då du är död.
Nu, innan än en sådan giftig flägt
Fördunklat själens himmelsklara yta,
Så brytom vi det späda lifvets stängel,
Inför de mäktiga, i Gudhem bo,
Och bringom dem det söta blomsterparet,
Att jag må blifva fri ifrån min ed,
Och bästa ämnet för den onda tidens
Orena låga bli ur vägen röjdt.

(*Han drar svärdet.*)

Knäböjen, barn! nu vandren J till Oden.
Jag ser, J bäfven ej för sista resan.
Friskt mod, ren blick ännu i dödens timma,
Och upprätt hufvud, karlafärg på kinden:
Det är en Svears sed, att så se ut.
Vak upp i Valhall, öppna silfverporten!
Två gudabarn dig gästa, store Oden!

(*Han lyfter svärdet.*)

Are.

Släpp mig, jag vill ej dö.

Thore.

Dö, men ej slagtas:
Jag vill väl slåss med dig om lifvet, Alrik!

Oldur.

I Gudars namn! dig hejda, vilde yngling!
(*Han vill rycka barnen från Alrik.*)
Min ålders glädje, fosterlandets hopp,
Vill du förgöra — och du är min son? —

Alrik.

Ja! som en trogen son jag för dig står;
Du har ju sändt mig ut med svärd i hand,
Att döda fränder, som från Asars lära
Affalla först — men grymmare det är
Att först dem låta snärjas in i villor,
Och lömskt förgöra dem vid målets gräns.
Nej, Oldur! det är fegt: uppriktigt handlom!
Att öppet slå ettusende ihjäl,
Är ej så grymt som att ett enda lif
Med svek och konster utur kroppen stjäla.
Upp! dödom allt hvad lif och anda har,
Af Oldurs slägt: jag vill ej gömma mig,
Men modigt följa dem i döden. Sedan
Kan du med trygghet lefva, säker dö.
Men om, när du inträder i Valhalla,
Din blotta hjessa och ditt silfverskägg
Har något rodnat, om du fläckar golfvet,
Och Odens kämpar vända sig ifrån dig,
Skyll ej på mig; du har det sjelf så velat.

Oldur.

Son! grymme Son! vid hvart af dina ord,
Jag dör en gång: — Hvad vill du dessa barn?
O, hörde du den forssens vilda dån,
Som brusar här, en ström af samma källa,
Ur hvilkens djup ditt eget lif har utgått —
Då släppte du ditt svärd, och blefve mild.

Are.

Nåd, nåd!

Oldur.

Stöt neder mig, slå ned din Fader!
Mitt blod och deras komme öfver dig!
Det är din broders barn —

(*Han rifver sina kläder.*)

O, ve, hvad fasa!
Min Son en ulf; mitt hus en mördarkula.

Thore.

Tag mig i famn, och kyss mig först en gång;
Jag vill ej att du dödar mig af vrede,
Och sedan skall jag ej för slaget blinka.

Alrik.

Man rår ej för, att man ej är af sten:
Jag vet ej till mig mer — kom i min famn,
Du ock — jag kysser er — förlåten Alrik!

(*Han kysser barnen.*)

Oldur (omfamnar Alrik).

Min är du åter, ja, du är min Son.
Du tänkte aldrig mörda dessa små:
Du ville pröfva mig. Nu är allt godt;
Förbannelsen hann ej från mina läppar.

Alrik (räcker svärdet åt honom).

Tag åter detta, då du väl har funnit,
Hvad vildhet ligger i det hemska löfte,
Du lockade derute af min mun;
Lös mig den svordom, som så hårdt mig trycker,
Och låt mig hämnas dig på annat sätt.
Räck mig din hand derpå, med' du är varm,
Och låt ej menskligheten åter kallna!

Oldur.

Mig fresta dina ord; men framför allt
Gå Gudars rätt och Nornans visa domar:
Hvad engång svuret är, går ej tillbaka,
Så visst som strömmen ej går uppför klippan.
Oskulden helig är; men, mina barn!
Om J förgäten mina ord och läror,
Och löpen blindt från Gudar och från minnen
I en förderflig nyhets lömska famn,
Då står min hämnare med svärdet der.

(Gossarne draga sig sakta undan.)

Det är min kärlek, som det ordet säger.

(Han vinkar dem till sig. Are döljer sitt hufvud i hans knä. Thore ser stindt på honom.)

Alrik.

Nej! du får bedja dig en annan bödel
Af Gudarna: jag drager ej mitt svärd
Mot dessa barnen mera: det är visst.
För mig de gerna skola lif och tro
I ostörd frid behålla och bekänna.
Du vill då icke svärdet återtaga?
Jag får ej bringa dig en annan hämd —
Är du ej nöjd med annat blod än eget?

Oldur.

All annan hämd är intet, båtar intet:
Blott den, du svor, kan rädda fosterlandet.
Det är min tröst: som trogna, sanna Svear,
Sin bana skola de till målet vandra,
Och faste stå vid sina fäders tro,
Som bryggans pelare i Mälarns djup
Emellan Adelsö och Björkö stränder —
Förvara svärdet; glöm ej löftet, Alrik!

Alrik.

Hårdnackade! jag minnes hvad jag svor,
Att detta svärd skall genombåra den
Som först af Oldurs slägt på Christus tror
Och blifver döpt; men dessa barnen döda,
Det har jag aldrig svurit: och hvem vet,
Hvem denne förste blir? Nog af, var trygg;
Jag bär min plåga, tills min stund är kommen.
Ju längre, fader! jag dig här betraktar,
Ju mera liknar du en dunkel vålnad,
Som spökar lefvande, som glömt att dö,

Och icke mera vet, hvad tiden lider;
Ty han har rymt ifrån dig. Du står qvar,
Af månen genomlyst i egen graf,
Det enda, tiden öfrigt dig har lemnat,
Och kan ej skugga kasta; ty du är
En skugga sjelf. Nu måste jag härut;
Ty örnens vingar susa på min hjelm,
Och andra röster ropa mig. Farväl! *(Han går.)*

(Elden förkolnar. Oldur sitter med barnen omkring sig, i djup tystnad.)

Täckelset faller.

III.

FÖRSTA UPPTRÄDET.

Björkö.

Gata i staden.

CLEMENS *med en bibel*, TVA KÄMPAR.

Första Kämpen.

Stå, Munk!

Clemens.

Min Vän, jag har ej tid att stanna.

Första Kämpen (griper honom).

Håll, säger jag. Godt folk plär icke fly;
En tjuf, en skälm blott, springer, då han ropas.
Hvart ämnar du dig hän med silfverskrinet?
Har du ej stulit det? Jag tror ej Christna.
Läs vackert opp; ty är det silfver utan,
Så har det utan tvifvel guld i munnen.

Clemens.

Nej! nej! så sannt jag syndar! intet skrin;
Men guldet innanför är äkta klart,
Fast du dess klarhet icke fatta mäktar.

Andra Kämpen.

Läs opp!

Clemens.

Jag har ej tid.

Första Kämpen (*med handen på svärds-kafveln*).

Dö, eller öppna!

Clemens (*öppnar silfverbibeln*).

Rent blänker guldet här, dock ej för eder.
Med händer vinns det ej, och ej med svärd,
Långt mindre med ett rytarord: man slår sig
På kämpavis ej in i himmelriket.

Första Kämpen (*öppnar boken*).

Hvad lustig brokighet! se på, hur rödt
Och blått och guld och alla granna färger,
I sällsam blandning hvimla om hvarannan,
Som sjelfva Bifrost låg på hvita bladet.
Här står ju Brage sjelf med gyllne harpan:
Der Thor, med portarna vid Jotunhem
På ryggen; se, der har han Midgårdsormen,
Vill slita upp dess gap med gudastyrka.
Nu kommer Valhalls sal, så hög och präktig;
Der ser man ljusastakan stå på bordet
Med gyllne armar, jemte mjödets kärl,
Och Oden sjelf, i djupa tankar sänkt,
I guldskrud och med bröstlapp, höljd af perlor.
Han pekar upp med handen: tom är salen.
Ja, ja! tom är han: Oden pekar upp —

Hvad är väl *upp* i Valhall? Gudars säte
Är allrahögst: det bär sig ej, min Vän!
Hvar har du fått den underfulla boken?

Clemens.

Jag har den skrifvit, och jag har den målat.

Första Kämpen.

Jag köper den.

Clemens.

Mitt lif får du på köpet.

Första Kämpen.

Jag byter med dig: vill du hafva guld? —

Clemens.

Guld? ej för guld jag inom dunkla cellen
Har vakat nattetid vid lampans sken,
För att få måla dessa underbilder.
För guld jag ej den halfva natten bedt,
Och halfva natten utbredt här i färger
På pergamentet bönens dyra frukter.
Guld ger ej åter helsans fordna styrka,
Som smälte bort i vaka och i fasta.
Jag nedlagt här mitt hjertas helgedom,
Min tro, mitt lif: det kan ej så betalas.

Första Kämpen.

Hvad vill du då att jag dig ger i byte?

Clemens.

Ditt svärd.

Första Kämpen.

Mitt svärd? tro icke det, min gubbe!
Min trogne följeslagare i lifvet,
Mitt ljus i mörkret, och mitt värn i striden:
Först med min sista blodtår får du det.

Clemens.

Du älskar svärdet, jag min bok. Hvi vill du
Beröfva mig det käraste jag äger,
Då sjelf du ej din skatt umbära kan?
Så är min lära: du skall sjelf försaka,
Om du försakelse af andra fordrar.

Andra Kämpen.

Rolf, bry dig ej om munken och hans bok.

Första Kämpen.

Dröj litet! något vackert kommer här:
Se Balder, hvar han ligger blek och död,
Och Nanna står vid båren stum och gråter.
Mig tyckes verlden död: så tyst och kallt
Är allt omkring den fallna gudasonen.
Du målar bra.

Clemens.

Din tydning jag ej lider.
Gif hit min bok; dess höga föremål
Ohelgas af din hedniska förklaring.

Andra Kämpen.

Jag tror dig ej: jag fruktar att du hexar.

Clemens.

Tro hvad du vill: din tro är slät ännu.

Andra Kämpen.

Jag näpser dig för detta ordet, Prest!
(*Han hugger efter Clemens.*)

Clemens.

Hjelp, Jesu!

Första Kämpen.

Styr dig, broder! Folke kommer.

ANDRA UPPTRÄDET.

DESAMME, OLDUR, FOLKE LAGMAN.

Folke.

Ej våld! stick svärdet in! Frid bjuder jag.

Andra Kämpen.

En svartkonstmakare bör döden dö:
Han hädar Gudarna. Se, hvilka bilder!

Folke.

Gack nu i fred och ro, du Christne man!
Ditt lif är fritt; men boken jag behåller:
Den synes underlig för mina ögon.
Då jag den granskat, får du boken åter,
Om den från svek och trolldom fri befinnes.

Clemens.

Ransaka! Herren öppne dina ögon,
Att du må fatta, hvad den innesluter!
Jag tror ditt löfte, och förblifver trygg;
Ty ingen trollbild eller ord du finner,
Om du i evighet den genomsöker.
Jag lånar dig min skatt; men vårda den
För fläck och men!

Folke.

Så noga som mitt öga.
(*Clemens går.*)

Andra Kämpen (*till den första*).

Här saknar ingen oss: vi gå vår väg.

Första Kämpen.

Då rofvet fallit väl i jägarns händer,
Må stöfvarn löpa, hvart han vill och gitter. (*De gå.*)

Oldur.

Nu vill jag att du lemnar mig i dag
Den silfverboken, att jag må förnimma
Dess innehåll. Jag är i runors tecken
Och andra sinnebilder väl förfaren.
Törhända ligger här med klara ord
De Christnas dödsdom tydeligen skrefven.

Folke (*ger honom bibeln*).

Gör så; jag känner din förfarenhet:
Och tiden lider till den stora dagen,

Då dödens eller lifvets lott skall dragas,
Och hvart bevis mot fienden är dyrbart.
Nu brusa högt de unga Svears sinnen:
Nu reser mannen sig: nu stapplar gubben
Från sätet upp, af ifver häftigt fattad;
Hvar en vill se den stora kampens utgång.
Det blir ej vanlig strid, då man mot man,
Och här mot här går fram med mod och styrka;
Osynliga och höga gudamakter
Nedstiga nu på jorden för att brottas:
Gud går mot Gud: det blir en gräslig fejd,
Och vi, som gå och stöka om hvarandra,
Bli verktyg blott för våra Gudars råd.
Oss egnar stå som berg, der de oss ställa,
Och flyr oss segren, som jag ej förmodar,
Som berg vi falla på den onda skaran,
Att de med oss förgås, som oss besegrat.

Oldur.

Vi böre handla, såsom fria männer,
Och vare stod hvem som det vill och kan!
Jag skall ännu, i mina gråa dagar,
Qvarhålla kraftens sista flägt i bröstet,
Och känner väl, att när den rusar ut,
Så tar den med sig lifvets pust i flygten.
Få skola klaga på min graf: den gamle
Har ingen, som vill följa sig i döden,
Och jag får ensam dö, som jag har lefvat.
Men som ett snöfjäll, med sin hvita hjessa,
Ser resligt, trotsande mot middagssolen,
Och dock förtäres långsamt af dess strålar,
Och löses upp i strida vattenfloder,

Som gjuta fruktbarhet i äng och dal;
Så skall ock jag af tidens brand upplösas,
Och af den dimma, deri jag förvandlas,
Skall rinna merg i fosterjordens barm.

Folke.

Din hjelteson, den härliga, den unga,
Skall i sin faders fotspår värdigt träda.
På honom hvilar hela landets hopp:
Han är vår käcka ungdoms dyra krona.
Med honom äge vi vår seger gifven;
Ty ingen nyhetslära rotas kan,
Då ungdomsslägtet stöter den ifrån sig.
Men om med makt den allt ungdomligt fattar:
Om sjelf den lif och friskhet inne äger;
Förgäfves sträfva då de gamla männer,
Att bygga dammar för dess klara flod:
Hon bryter banden, öfversvämmar jorden.

Oldur.

Jag mins den tid, då Oldur var för Alrik
Ett heligt efterdöme, värdt att följas;
Då årens vishet öfvade sin makt
På gossens öppna, men dock stora, hjerta.
Allt mer han växer nu ifrån sin fader:
Han går sin egen väg, och jag går min.
Väl oss om våra banor sammanstöta,
Förrän den ena förbi målet irrat!

Folke.

Du talar annorlunda nu än förr,
Och mycket vigtigt lärer förelupit

Emellan eder: detta rör mig ej;
Men hvad jag redan hört, mig mera gläder,
Än om han geck i ok och lydde blindt
De gamlas råd, och sjelf ej vilja ägde.
Låt honom gå sin gång, han känner sig:
Hvad åldren fruktar, är en lek för ungdom,
Och, tro mig, han går fortare än vi.

Oldur.

För fort, för fort. Han rasar, det är felet.
Som Gud han handlar, då det högsint mod
Och kraft och drift för ögonblicket gäller.
En Jätte lik, han kämpa kan med Asar,
Och det för intet. Fordras lång begrundning,
Och tanken måste verka förrän svärdet,
Om det ock gällde hans, ja, verldens lif:
Han går i elden rakt, då nycken bjuder.
Jag fruktar, han förstör, hvad vi byggt upp.

Folke.

Det ligger något stort och outgrundligt
I Alriks själ och lynne. Hvem kan säga:
Gå dit! åt honom, eller: stanna här?
Han är sitt eget öde; märk det väl:
När stunden nalkas, så skall Alrik stanna.

Oldur.

Han är en storm. Vidt öfver haf och länder
Han far, vill rensa luften, men i farten
Insuper sjelf, ur träsk, från blomsterfält,
Än giftiga, än helsosamma ångor.

Jag fruktar — och än har jag aldrig fruktat
I otid — någon farlig etterpust
Har han uppfångat re'n: han talar spotskt
Mot Gudar, ler åt deras ålderdom,
Vill hafva allting nytt. O stanna, yngling!
Det har gått långt, då du det fordna ratar;
Dock, huru skulle den sin fader ära,
Som anser alla Gudarna för gamla?

Folke.

Förundras ej, om något sorgligt minne
Af bruten kärlek stundom honom griper,
En tanke på hvad han för dig försakat,
Kan hvässa någon gång hans rena tunga
Till bittert skämt mot detta dunkla, gamla,
För hvars försvar hans ungdoms helgedom,
Den sköna Hulda, öfvergifven blef.
Blif icke vred; ty onda ord förderfva
Allt hvad vi vist beredt. Var honom blid:
Det stärker honom på hans hårda bana.

Oldur.

Nu ser jag honom sällan. Ofta plägar
Han hos Kung Olof vara, kommer sent
Till hus, och ofta är han icke hemma
På flera dagar: mången mulen qväll,
Då stormen rasar, ser jag honom ro
Med vildsint kraft en båt mot Adelsö,
Att forssen såsom rök kring kölen hvirflar.
Det säges att han långa natten sitter
I Emunds hydda stum, som öde står.

Folke.

Han vaknar nog, när drömmens mått är fullt.
Må väl! Mig kallar pligten till Kung Olof,
Att om vårt värf med honom öfverlägga.
Budkaflar måste skäras, sändas ut
Åt alla kanter: flera rika bönder
Än skola kallas: tinget stundar snart.
Och medan jag mitt kall och öde följer,
Så läser du din bok, och hämtar der
Kanhända Christendomens hemlighet,
Till goda sakens båtnad, när det gäller.

Oldur.

Jag litar ej på Kungen: han är tyst:
Åt munkens pladder lånar han sitt öra;
Men folket stöta vågar han ej heller,
Och munnens falskhet kan han icke dölja
Med sina stora, röda knäfvelbårar.
Ditt öga vake noga på hans steg!
List går omkring oss, ärlighet kan narras,
Och krig med tungan är ej Svears konst.
Derföre är det godt att kunna lägga
Sin sak i dagen strax, och dristigt säga:
Sen, ulfvar, svaren nu, och dömmen, Svear!

(*Folke går.*)

TREDJE UPPTRÄDET.

Himmelen mulnar. Askväder.

OLDUR, ALRIK.

Oldur.

Din ankomst fröjdar mig; ditt möte, son!
Är lyckosamt, ehvadan du må komma.
Du finner mig i qväll med svärd i hand,
Så godt och skarpt att jag ej byta ville
Med Alriks vapenskrud från topp till tå.

Alrik.

Till envig tyckes mig din stämma bjuda.
Tro ej att jag utmaningen besvarar.
Slå ned mig, Oldur! fäll mig tyst i sanden
Med dina dolda svärd: jag vill ej knota,
Men tacka dig; ty hvad som mera är,
Än lif och blod, det har du redan tagit.
Men reta mig, det bör du icke, Fader!

Oldur.

Det vare långt ifrån mig! Kom, min Son!
En lustig syn jag för din blick upplåter:
Ett vittne, som med tusen munnar talar,
Ett spjut, som såra kan med tusen uddar,
Har jag eröfrat utan strid i dag. *(Visar bibeln.)*
Här finns en brokig mängd af trolldomsbilder,
Besvärjelser och leda hexgestalter —
De Christna Presters hufvudbok, der allt
Af deras snöda konst oss uppenbaras.

Då jag för folket träder fram med denna,
Skall stafven brytas öfver nya tron,
Och ådran stängas, hvarur eld och mord
Ohämnade kring våra kuster flödat.

Alrik.

Låt se ditt fynd: du gör mig undersam.

Oldur.

Följ mig, min Son! vid brasans sken i qväll
Vi vilje af mitt byte oss förnöja.
Nu blåser kallt från sjön, och thordön går;
Ovädret nalkas. Bäst är under tak.

Alrik.

Jag trifves väl i luften, när det blåser.

Oldur.

Blåst var min lust i mina unga dar. (*Det ljungar.*)

Alrik.

Märk der i Norden molnets höga vägg;
Hur åskans vigg går fram i hvassa strålar!
Slår han i hafvet, der de svarta böljor
Som drakar orma sig mot himlens hvalf,
Och räcka fraggigt gap mot eldens flamma;
Far han å land, och der förstör en ek,
Slår hufven af, som lian blomsterknoppar:
Det rör ej honom stort; ty stora andar
De veta icke mycket till sig sjelfva;
Men småfolk se'n, som hufvudskallar hittar,
Och krälar upp på eken, för att hugga,

Berättar grannt, hvad det med bäfvan sett.
Det går från mun till mun, blir sång och saga,
Och blixten blir odödlig. *(Blixt och knall.)*
Nu öppnas himlens jernport för en främling.
Lycksalig den, som nu gick in. Hör bara,
Hur porten skramlar, då han slår igen.
Skönt låter detta. Oldur! bäfvar du?

Oldur.

Har du förglömt, att Oldur är din far?

Alrik.

Det händer stundom, att mitt minne sviker:
Det mulnar bort ibland, som fästet nu.
Hvar är den blixt, som mina moln kan bryta?

Oldur går. Alrik följer långsamt efter.
Luften klarnar småningom.)

FJERDE UPPTRÄDET.

ANSGARIUS, CLEMENS.

Clemens.

Här stodo de: här röfvades min bibel
Af Lagman Folke, Till dess tinget blifver,
Det olycksaliga, fördömda tinget,
Skall den nu vandra mellan hednahänder,
Besudlas, tydas vrångt, och så till slut
Ett vapen bli för deras arga ränker.
Det heliga i bilderna och skriften

För deras ögon blifver hexeri,
Och hädelse mot deras afgudslära.
Så viglas folket upp emot oss arma:
Och, om ett underverk från död oss frälsar,
Så varde vi ur landet nesligt drifne.

Ansgarius.

Nej! Clemens! hädandrifven blir jag icke,
Så sannt mig Herren hjelper, icke drifven:
Det har jag fast beslutat i mitt sinne,
Men kanske dödad under tidens storm.
Och skulle det den Högste så behaga,
Med martyrglorian mitt hufvud pryda,
Så ske hans vilje: jag är nöjd dermed.
Min död kan frukter ge; men flykt är skam.
Den, som bär Gud i hjertat, går framåt
I Andans verk med lugn; och faller han,
Så tar han såret framtill, stupar framåt,
Och går ett steg ännu i sjelfva döden:
Så egnar det en Himlens stridsman vara.

Clemens.

Din styrka vördar jag, liksom din vishet;
Men den, som döden söker, frestar Gud.
Dig blef ej gifvet verka genom strider
Och att med blod uppskrifva ljusets ord.
Med mild predikan och med stilla verk
Du kallad är att hårda hjertan röra.
Du Himlens såningsman! från dina händer
Skall ordet falla, som ett mannaregn
Uppfriskande, i hedendomens öken,
De redliga, men vilseförda barnen.

Du allt härtill ditt dyra kall förvaltat
På sådant sätt. Förneka dig ej nu,
Då vredens ande kläder sig i vapen,
Och tiden gäser upp i vreda vågor,
Rörd af det heta ämne, du har kastat
In i dess sköte. Drag dig vist tillbaka,
Tills stormen lägger sig, och allt det onda
Har brusat öfver brädden, och det rena,
Lifgifvande på grunden stannat qvar.
Se'n blir det tid att komma åter, Biskop!
Och verka mera godt i Herrans frid.

Ansgarius.

Att vända ryggen till i farans timma,
Att från sin Herre och sin Konung fly,
Då han med fienden för lifvet kämpar,
Förrädiskt är, och den, som så beter sig,
Den spottar qvinnan på, den dräper mannen,
Och ingen ärlig hedning handlar så.
Men att bli Guds förrädare, är värre:
Det ropar eld från himmelen: jag ryser
Vid denna tanke. Clemens! gode Clemens!
Hvem blåste den in i ditt rena hjerta?
Hvi vill du den med fagert sken förgylla?
I nöd, i död Gud sina trogna pröfvar,
Ve den, som icke profvet håller, broder!
Hans verk skall falla, som ett hus på sand,
Och bättre vore, att han aldrig börjat.

Clemens.

Högvördige! oss hota tidens tecken;
För tidigt faller du, vår kyrkas hufvud,

Och Gud, som vill för högre ändamål
Ditt dyra lif åt sin församling spara,
Sjelf vinkar dig med fadershand i hamnen,
Tills stormen tystnat har, och luften klarnat.
Derföre sänder han de varningsspöken,
Som skola hejda dig, tillbakahålla
Din starka fart mot djupets dolda berg.
Se, vandrar ej bland oss en klosterbroder,
Den ingen känner, men som känner alla,
Och andelik far fram åt alla håll,
Och allt förderfvar med sitt vilda nit,
Bevisande för dig med ord och gerning,
Att rätta stunden ej ännu är inne?
Vet, att i natten komma bleka skuggor,
Som gå till bön och sjunga i kapellet;
Men när som sången slutar, höres gråt,
Och blod man ser om morgonen på kalken.
Så säga många, att din egen vålnad
Går hufvudlös omkring i midnattstimman.
Det vare hur det vill: jag tror på Gud
Fast mera än på underfulla syner,
Och beder dig, i Jesu eget namn:
Gå ej till tinget! segla bort ur staden,
Förr'n den osälla dagen tänder sig!

FEMTE UPPTRÄDET.

DESAMME. PEREGRINUS.

Ansgarius.

Se, Clemens!

Clemens.

Märker du nu andens varning?
Vid alla heliga! förhärdas ej,
Gif vika! kom, vi fly. Han menar så:
Han ser mot jorden, och han rynkar pannan.

Ansgarius (**går närmare Peregrinus**).

Hvad söker du?

Peregrinus.

Dig ej.

Ansgarius.

Det tror jag nog.
Men dröj en stund.

Peregrinus.

Till aftonen det lider,
Och läderlappen — (**går undan i en bugande ställning.**)

Ansgarius.

Vänta, obekante!
Stå mig till svars för drägten, som du bär!
Är du en Christen man, så stå vid Gud!

Peregrinus.

Och läderlappen faller ned ur trädet:
Brandugglan ruskar sina kalla vingar —
Då bör ej heller klosterbrodren hvila.
(**För sig sjelf under bortilandet.**)
Djupt, femton alnar under mullen vore
Mig bättre än för dennes eldskensanlet.

Hur kom jag honom ock i hast så nära?
Mot denna eld jag ingen salfva fått.
Så sken ock Moses: han sin glans betäckte.
Du, stolte Prest! skall ock bli skyld en gång:
Jag vill bårtäcket kring ditt hufvud svepa. *(Bort.)*

Ansgarius.

Det var ej någon Herrans engel, Clemens!
Nej! han var rädd för mig: han märkte väl,
Att vi ej tjena samma gudamakter.
En niding höljer sig med fridens kåpa,
Och öfvar brott, att jord och himmel rysa,
I Herrans namn, och på min syndaskuld.
Gud ser och vedergäller: det är trösten,
Och jag är glad, att ingen af de mina
I detta svarta värf befunnen är,
Och mig, sin egen mästare, förråder
Åt mörkrets härar för en Judaspenning.
En gång jag osäll var i denna fruktan;
Men nu är stenen fallen från mitt hjerta.
Min fromma kärlek blommar lika helig:
De äro alla trogna, såsom du.

Clemens.

Församla då omkring dig dessa trogna,
Och lemna långt bakom dig stormens ö.
Vänd nu din blick mot andra nya länder:
Ditt andeliga rike är ju stort,
Och alla barn behöfva ju en fader.
Vi följe dig, hvarthelst du styr din kosa.
Fly längst i Norden upp bland snö och is;
Gör klippan till din stol, stig upp derpå,

Blif der en Patriark, predika högt
För vilda skaror Himlens sköna lära:
Vi sätte oss, en trogen väktarrund,
Kring dig, vid dina fötter. Gå mot söder,
Plantera lifvets träd på Vendens jord:
Vi sky ej köld, ej hetta. Allt vi äre
Med dig, vår herde! intet utan dig.

Ansgarius.

På denna jord jag ock ett träd planterat,
Som fordrar ömsint vård mot storm och mask:
Jag vill en blomma skåda i dess krona,
Förr'n annorstäds jag nya frön sår ut.

Clemens.

Nu fram mitt sista ord, min sista bön!
I viken här ett köpmansfartyg ligger,
Som denna qväll går af till Frankens kust.
För dig är rum beredt; kanske för oss,
Som hit ledsagat dig, blir ock ett ställe
Af skeppets styrman unnadt. Dyr är stunden.
Snart hissas vimpeln upp; ty seglen knota:
De vilja fyllas af den friska vind.
Du ler, min Herre! tror du då, att jag
För döden bäfvar eller fängselqvalen?
Mitt lif är icke många suckar värdt;
Ty jag är ensam: ingen gyllne mössa
Har Påfven satt på detta ringa hufvud,
Och ingens väl är bundet vid mitt lif.
Men då du sjelf ej fruktar, bör det mig
Att frukta för dig, och din räddning söka,
Om ock derför din vrede drabbar mig.

Din död är allas död, och på din graf
Skall kastas Christi kors, i spillror slaget,
Och årens långa, hårda mödor falla,
Som torra löf för höstens aftonvind.
Hvad ser jag der? Går icke väpnadt folk
Från höjden ned hitåt? Se, spjuten glimma,
Och morgonstjernor stråla emot solen.
Måhända komma de, att dig förgöra.
Ach! den, kring hvilken dessa stjernor lysa,
Ej skådar någon morgonstjerna mer!
Kom! Än är ej för sent — Låt dig beveka!

Ansgarius.

Gå, stig om bord, min vän! min gamle broder!
Och segla friskt mot Franklands fagra strand.
Min helsning bär till alla, som mig älska,
Och säg: han mådde väl, var glad och lugn —
Och kanske gladare än nu jag är,
Förrän din köl sin resas mål har hunnit.
Jag blifver qvar. Gud vare med dig, Clemens!
Jag vill till stridens högtid mig bekläda
Med mina högtidskläder, gå i templet,
Och bedja varmt. Du vet att bönen hjelper.
Jag går framför min hjord för Svea folk:
Högburen för jag lammets helga fana,
Der fridens engladufva öfverst sitter,
Och flägtar salighet mot ljusets barn,
Men dödens pust mot mörkrets onda skara.

(Han utbreder sina armar.)

Farväl! Farväl! En herde jag förlorar;
Men var mig när i kärlek och i bön,

Och säg med tillförsigt i fosterlandet:
Än strålar korset klart på Björkö klippa.

Clemens.

De nalkas oss. Jag, Fader! blir ock qvar;
Oskyldig är jag — och mitt arma lif
Gud! jag dig egnar. Tag det an för hans.

SJETTE UPPTRÄDET.

DESAMME. FYRA KÄMPAR.

Första Kämpen.

Dig helsar Konung Olof genom oss,
Du höge korsman! och hans vilja är,
Att du till Konungsgården genast kommer.

Ansgarius.

Hans helsning och hans kallelse jag vördar;
Men obeväpnadt bud mig lika varit:
Ett vänligt ord mig mer än svärd beveker.

Clemens.

Så gripen äfven mig!

Ansgarius.

Var lugn, min vän!
Du ser att intet ondt mig vederfares.

Clemens.

Min Biskops öde vill jag dela, Kämpar!

Kämpen.

Gå hvart dig lyster. Kungen dig ej kallat.

Clemens.

Jag vet, mitt lif har intet att betyda.
Han fruktar icke mig; men bättre är,
Att två oskyldiga till döden gå:
Dess förr sig reser hämdens vilda Engel.

Kämpen.

Hvem talar här om dö? Ett godt förvar
Och skydd mot hopens våld tillbjuder Kungen:
Det likar väl i dessa bistra tider.

Clemens.

Berören ej den gudavigdes kläder,
Och vågen ej på honom vapen bära!

Ansgarius.

Godt mod! Jag ser dig snart igen! Sköt väl
Som förr ditt embetskall! Farväl, du Kämpe!
Jag helsar Olof från dig — kommen efter
Med edra vapen! Jag går fri min väg.
(*Han går hastigt af.*)

Clemens (*vinkar åt Ansgarius*).

Fly, fly!

Första Kämpen.

Såg du hans höga växt, hans gång?
En Guds gestalt han har.

Andra Kämpen.

Hans stämma klar,
Som silfversköldars klang. Stor skada är,
Att denne mannen är en Christen man.

Tredje Kämpen.

Att följa honom, blifver mera säkert,
Än stå och prisa, då han undanflytt.

Första Kämpen.

Rätt sade du. (*Kämparne bort.*)

Clemens.

Gud! lyft din milda hand,
Ännu en gång välsignande oss arma.
Se till ditt Zion, ordets nya stad!
Låt den ej ramla ned i glöd och aska!
Och rädda, rädda, Evige! din Aaron! (*Han går.*)

SJUNDE UPPTRÄDET.

Adelsö.

Emunds boning. Mörk afton.

ALRIK, CLEMENS.

Alrik (*med bibeln*).

Slut dörren väl! — Så är jag åter här,
I detta tysta, öfvergifna rum,
Der minnet, likt en igel, hjertat suger.

Tänd lampan! Se, här står hon än, som fordom,
På samma ställe, der hon Hulda lyste;
Men oljan är till sten förtorkad nu.
Hon lyse oss i detta stilla värf!
Mitt hjerta bultar; hör, går det ej ute?
Mig tyckes se, hur ättehögen remnar,
Min gamle stamfar reser sig derur,
Och famnar efter mig med bleka händer;
Ty denna qväll förråder jag min ätt,
Och hämden töfvar icke, förr'n han kommer.
Kom, läs för mig, skrik tröst in i mitt öra,
Och gjut en droppe balsam i min själ,
Du, som är vis att skrift och målning tyda.

Clemens.

Lägg af ditt svärd, tag hjelmen af ditt hufvud!

Alrik.

Jag gör dig intet ondt med mina vapen.

Clemens.

Med blottadt hufvud i en stilla frid
Man läser skriften: den är helig, Alrik!

Alrik (*lägger af sig svärd och hjelm*).

För det gudomliga är kämpen barn. —
Nu går det ute; tyst! jag tror, det klappar.

Clemens.

Inbillningen förleder dig: jag hör
Blott vindens gång kring ön. Men tänker jag

På denna qvällens under, hur jag kommit
Med dig allena hit i Emunds hydda,
För att vid lampsken tyda dig Guds ord
Framför min egen återfunna Bibel;
Begrundar jag ditt fordna tänkesätt,
Och nu den andakt, hvaraf du är lifvad,
Ditt redliga begär till ljus och vishet,
Min egen dristighet att följa dig:
Då blifva spöken ringa undersyner.

Alrik.

Hvems är den hand, som famlar emot dörren?
(*Han griper efter svärdet.*)

Clemens.

Det stormen är.

Alrik.

Nej! det är gamle Oldur;
Han kanske saknat boken, som jag tog.
Läs icke opp, var tyst; hvem helst det är,
Om in han kommer, slår jag honom neder.

Clemens.

Hvart ögonblick är dyrbart. Sättom oss:
Jag vill slå upp för dig min helgedom.
(*De sätta sig, och fördjupa sig i åskådning. Clemens läser sakta, och hänvisar på de målade bilderna.*)

Alrik.

Hvad ljufligt språk! o Gud, förutan like!
När får jag bli en kämpe i ditt rike?
(*Det bultar starkt.*)

Clemens.

O himmel! hvem är der? Är du en ond
Från mörkrets afgrund, vik då hädan! Är du
En trogen Christen, säg, och jag vill öppna?

Rösten utanföre.

En Christen man, som söker hus och frid.

Alrik (fattar svärdet).

Vi skola se den mannen under ögat.
Hvad synes dig?

Clemens.

Jag öppnar, och befaller
Vårt lif, vårt öde i den Högstes hand.
Oskulden fruktar intet, utom synden.
Hon sitter ren i hjertat, som en Engel,
Och gisslar tviflet bort, och dödens fruktan.
Nu dörren opp!

Alrik.

Välan, jag är beredd!
Så länge klingan biter, mår jag väl.
(Clemens öppnar dörren.)

ÅTTONDE UPPTRÄDET.

DESAMME. EMUND, *i sliten Pilgrimsdrägt med staf.*

Clemens.

Välkommen, vandringsman, var oförfärad.
Du söker ljus och värma: du är trött.
Kom, sätt dig ner, och hvila här på bänken.

Emund.

Du bjuder, som du vore hemma här;
Jag känner ej ditt ansigte, din stämma.
En främling vorden i min faders hus,
Jag klappar hårdt på egen dörr, och ropar;
Men dörren lyder ej sin herres hand:
Jag känner icke dem, som inne äro.

Alrik (tar lampan och går närmare).

Jag tror ej mina ögon. Emund! Emund!

(Han fäller svärdet, räcker lampan åt Clemens, och omfamnar Emund.)

Du lefver, du är här, hvad glädje, Emund!

Emund.

Så hette jag den tid, jag bodde här:
Nu bor jag icke här, som du väl vet,
Då heter jag ej heller Emund längre.

Alrik.

Se upp, och känn dig sjelf och mig, min Fader!

Emund.

Min Fader? hvad det ordet låter tomt!
Ett rop på vida hafvet, då det stormar.
Nog går det lätt att ropa: Fader, fader!
Men den, som hör det, och ej hjerta äger,
Må kunna skratta sig till döds deråt.

Alrik.

Mitt namn är Alrik Oldursson —

Emund.

Ja så.

Alrik.

Hör, Clemens! undra ej, förlåt den gamle:
Din åsyn här hans sinnen öfverrumplat.
I morgon träffas vi. Du mig förstår.
(*Clemens vinkar och går oförmärkt ut.*)
Men hvar är Hulda? Står hon utanföre
I mörkret, säg?

Emund.

Ja, hon är utanföre
Och innanföre med, i tjocka mörkret.

Alrik.

Förklara dig, förr'n jag förgås af väntan.

Emund.

Jo, hon är utom dörren, inom jorden.
Hon har nu länge, länge varit död.

Alrik.

Död, fasans ord! Min enda Hulda död?
Och Alrik fick ej se dig dö, ej sluta
Ditt öga till, och kyssa från din mun
Förlåtelsen, och dö i dina armar,
Och leda dig som brudgum genom grafven.

Emund.

En bättre hand än din slöt hennes ögon:
En bättre mun än din dess ande tog.
Men på din sorg jag känner dig igen:
Jag blir förtrolig med dig för din smärta.
Ja, du är Alrik, ty du älskar än;
Men om du gret en syndaflod af tårar,
De kunna icke skölja bort det ord,
Som lade Hulda blek i jorden, yngling!

Alrik.

Förbannadt vare detta grymma ord,
Som allt förkrossat, hvad mig dyrt har varit,
Som brännt min ungdoms lustgård till en öken!
Nu fallet är dess sista blomsterträd.
Och du skall veta, sedan du försvann
Med Hulda, har min kärlek högre blifvit,
Men bittrare; ty ångren, brottets broder,
Har stridt mot kärleken med heta pilar
Om första rummet i mitt arma bröst.
Här i din hydda har jag vakat nätter,
I stumma samtal med mitt hårda öde.
Kärt och förkrossande har Huldas minne
Kringsväfvat mig, men ingen hvila funnit,

Liksom en dufva öfver hafvets rymd.
En ständig oro mina dagar varit.
Kom der en ljusare och bättre stund,
Från himlen sänd ned öfver mig ibland,
Som denna qväll: jag upplät själ och ögon
För Christendomens ljus: jag njöt deraf,
Och närmare den saknade jag fann mig.
Min andakt var ett offer åt min Hulda;
När hon nu återkommer, tänkte jag,
Jag med en fridens kyss vill möta henne,
Och säga: Din i tro, och din i kärlek!
Den aningen jag vårdade så helig,
Och i min smärtas tid den var mig allt.
När allt är borta, så är intet qvar.
Du tog det, Gubbe! bort med dödens stämma;
Bröt lifvets kärna ur mitt bröst med makt:
Jag kastar skalet ned för dina fötter.

Emund.

Hör du hur palmen susar öfver griften?
Lyss väl! det rör sig djupt i jordens famn,
Långt härifrån; se der, nu kommer hon
Så här — (*Han går långsamt, med handen lyftad.*)
med stilla gång. Jag känner stegen;
Ty vi ha mycket, myoket gått tillsammans.
Hon har ett sken kring hufvudet; i handen
Ett kors hon bär. Nu står hon åter stilla.
Mitt barn, Mitt barn! ser du ej mig, din far?
(*Han utbreder armarna, och dignar neder.*)

Alrik (*uppehåller honom*).

Dör också du? Nej, Emund, gör ej det!
Vak upp och sansa dig. Vill du ej hvila?

Lång väg och vaka ha ditt hufvud mattat.
Lägg dig att sofva här: det styrker dig.

Emund.

Jag är väl litet underlig ibland;
Men ligga vill jag ej — jag hellre vandrar;
Ty då kan jag gå undan för den onda:
De sofvande han lättast öfverraskar.
Det blir väl bättre med mig: jag vill vänta.
Min klocka slår väl ock en gång i tornet,
Och då är rätta tiden först att ligga,
Så barnlös, hjertlös, kall och öfvergifven.
Hon ligger *der,* och jag skall ligga *här.*

(Han stapplar omkring rummet.)

Alrik.

Mitt sorgemått är rågadt: mer och mindre
Betyder intet nu. Då du dig hämtat,
Sätt dig bredvid mig här, och uppenbara,
Hur Hulda dog; säg hennes sista ord:
Jag är beredd att höra domens ljud,
Veropet öfver mig från hennes läppar.
Sitt här, töm ut din hämds vältalighet;
Låt mig få lida allt, hvad jag förtjent,
Och lidande försona hennes skugga!

Emund.

Du fordrar mycket; men den aftonrodnad,
Som ännu flämtar, stridande mot mörkret,
I Gubbens själ, påminner mig att lyda,
Uppmanar mig att lägga ned hos dig

Vår vandrings saga, som jag länge nog
I trånga bröstet hafver inneslutit,
Förr'n lågan släpper, kolet blott är qvar,
Och dödens falke lägger sig deröfver.

Trehundra dagar, om mitt minne räcker,
Förlupit, sedan här jag gick om bord,
Med Hulda mild och blek invid min sida.
Och om vår färd är intet att berätta,
Förrän på Tysklands jord vår gång begyntes.
Den första natten kom; men inga stjernor,
Ty moln och storm och dunder hade redan
Inkräktat himmelen med eld och svärd,
Och ingen hydda böd oss tak och värma.
I skogens djup vi bäddade vår säng:
Jag sof mot dottrens knä, ty jag var trött;
Men Hulda söng, och Gud i molnen söng,
Att bergen brakade och hafvet fräste.
Vid Guds och Huldas sång man slumrar skönt.
Men ach! hon låg för nära jordens hjerta
Den natten: jorden blef för kär i henne,
Och hon sög upp dess våta andedrag.
När jag då vaknade i dagens gryning,
Satt hon ännu och log emot mig ömt:
Klar sken i silfverglans mot morgonsolen
En krans af daggens perlor på dess lockar.
Vi stego upp och vandrade igen.

I Myklagård, den stora Kejsarstaden,
Guds kyrkor sågo vi, och sköna taflor,
Mariebilder, helgonben och böcker;
Och efter faror, efter tusen strider

Mot djur och menniskor, mot luft och vatten,
Så stodo vi en qväll i dyster stillhet
På bergens ås, som Jorsala omgifver,
Och sågo rakt emot den ljusa staden,
Som sken som guld bland palmer och bland cedrar;
Och solen satt på Thabors silfverkulle
I sin förklaringsprakt, och dröjde uppe:
Hon ville ej gå ned af idel fröjd.
Till venster låg Johannis vida öken
Och Silos berg: vi stego ned i dalen,
Som leder härlig fram på fagra blommor
Till porten Ephraim, som vänligt bjuder
Den främling in, som kommer från Damascus.
Då lopp en darrning öfver Huldas lemmar,
Och hennes hy blef som ett altarkläde,
Och hennes ögon, klarare än stjernor,
Kringirrade den himmelsljusa nejden.
Hon sade rörd: »Här hvile vi, min Fader!
»Här bor ju Gud: här är oss godt att vara.»
Nu tryckte hon min hand så hårdt, så hårdt,
Och hviskade så hemligt i mitt öra,
Liksom hon fruktade att Gud det hörde:
»Min broder Alrik är väl rädd för mig;
»Men om han såg den lefvande Guds stad,
»Han ville gerna hos sin Hulda bo,
»Och dränkte svärdet djupt i hafvets botten.»

Alrik.

Ve svärdet!

Emund.

Då vi genom dalen gingo,
Vi blefvo tre. Jag kände ej den tredje;

Men han geck lätt och sväfvande på blomstren,
Som om Guds egna vingar honom lyftat.
Han förde oss helt nära stadens gårdar,
Till en olivelund, inom hvars krets
En sten låg, huggen ut ur marmorhällen.
Der satte Hulda sig i gräset ner:
Den sköna mannen räckte henne handen,
Och sade: »Gud är god.» Min dotter log;
Och liksom solen, då hon sjunker neder,
Är mera röd än under dagens hetta,
Så gjöts nu öfver Huldas liljekinder
Ett purpursken. Hon sade: »Mörkt är lifvet,
»Men ljust står Herrans anlet öfver tiden.
»Hans ljus ledsage dig, min gode far!
»Bär fram till Alrik Huldas sista helsning:
»Hans syster är jag nu, säg honom det,
»Om förr än jag du honom träffa hinner.»
Nu sönk emot den obekantes hand
Det sköna hufvudet; och på dess läppar
En kyss han tryckte, och det var förbi.
Nu utslog Engeln sina hvita vingar,
Och lyfte stenen opp med mäktig hand,
Och då han föll, slöt han min dotters läger.
Och solen tog god natt, och engeln flög —
Jag låg på knä — o ve! hur var det se'n?
Hur är det, och hur blir det? Ej för evigt
Skall Hulda ligga der. Hon kommer här,
Och hennes gång är ljudande och stilla,
Liksom Guds gång utöfver sina stjernor.
Jag börjar åter märka att jag lefver;
Ty blodet fäktar starkt i mina ådror,
Och hjertat hamrar allt hvad det förmår:

Det vill ha slut på dagens långa arbet:
Det tarfvar ro, min son! och natten lider.

(*Han reser sig.*)

Kom! dotter, än en gång vi gå tillhopa:
Än sjunga vi en aftonpsalm tillsammans;
Men Emunds staf är skör och gammal vorden:
Den är af törne och den brister snart.

(*Han sönderbryter stafven.*)

En ny jag skär vid helga stadens port:
Der växa cedrar nog och myrtenskogar.

Alrik.

Jag sitter ej och gäckas här med lifvet:
Dig hjelpe Gud! min far, jag kan det ej:
Min syster ropar mig, och svärdet törstar.

(*Omfattar Emund hårdt.*)

Min far! var glad: jag söker upp vår Hulda.

(*Han tar svärdet och störtar ut.*)

Emund.

Det var ett väldigt famntag, käre Alrik!
Så klämma dödens armar en om lifvet.
Du var väl dödens budskap, skickad ut
Att mig bereda på den sista färden.
Välkommen, död! fastän du kommer sent;
Men tag mig icke galen bort af jorden:
Låt själens öga renas från den hinna,
Den spindelväf af bistra, heta tårar,
Som lidandet omkring dess klarhet spunnit.
En ren besinning, Gud, mig sist förläna!
Mitt lif var stormigt, brusande dess skiften;
Gif lugn i döden, och gif lugn i griften!

NIONDE UPPTRÄDET.

Slätt nära stranden, omgifven af höga träd. Månen går upp öfver Björkö. Det är nära midnatt.

Alrik (*med bart svärd*).

På denna ljusa väg jag går till Hulda:
Het vägen är och hvass; men den är kort.
Farväl, du jord! jag, din förskjutne son,
Välsignar dig: jag offrar dig mitt blod:
Jag kan ej hata invid lifvets gräns.
De onda skänker jag dig nu förlåter;
Den goda, som du gaf, och jag förlorat,
Var mera värd än du: jag söker den
Med svärdets bloss långt utom dina kuster.
Min stjerna, brinn! Möt nu din broder, Hulda!
(*Han vill döda sig*).

TIONDE UPPTRÄDET.

ALRIK, HULDAS ANDE.

Anden.

Sänk svärdet, Alrik! känn din Hulda åter:
Hon lefver än, hon älskar och förlåter.

Alrik.

Du kommer, Hulda! i din Alriks famn.
Hvad salighet! du älskar och förlåter,
Och kysser hellre mig än tusen englar.
Du sväfvar undan mig — du är ej Hulda.
Förr såg jag dig så gerna: skön du var,

Men menskligt skön; nu är din skönhet luft.
Jag tror, du står på månens strålar, Hulda!

Anden.

Jag är en röst ur grafven i ditt öra.

Alrik.

En röst ur grafven? du är död och jordad.
Hvi stöter jag ej svärdet i mitt bröst,
Att äfven jag må bli en röst ur grafven,
Och följa dig, som genljud, hvart du far?
Du främling är för mig, och jag för dig:
Vi måste närmare ännu förenas.

Anden.

Bemanna dig! Rys att dig sjelf förgöra.

Alrik.

Hur länge skall jag spöka omkring jorden,
Med trånadens och sorgens mask i bröstet?
Kanske till dess jag magrar ur mitt harnesk,
Och bleknar bort, och fäller kopparskalet,
Lik flodens kräfta: skall i skog och öken
Jag gömma mig och skyla mig med löf?
Vill du din Alrik se i sin förnedring?
Nej! må jag dö som man, med mannakraft,
Med varma blodet i mitt hjertas rum;
Och när det svallar ut ur sina brunnar,
Högt på dess böljor må min ande segla,
Upprätt och fri, som segrens örn mot solen,
På morgonrodnans flod i dagens gryning,
Emot din famn, den eviga och varma!
Ej så som qvällens hårkrank Alrik vill

Utsilas smått, och sist en morgonstund
Hopkrumpen dö, och ifrån bladet falla.

Anden.

Guds kämpe blif! Statt upp, låt döpa dig!
Gräf hednaskruden ned i mullen fjerran:
Ikläd dig ljusets rustning, strid för Herran,
Så vinner du hans helgonpalm och mig.

Alrik.

Träd närmare, Guds dotter! lys min själ
I nattens dunkel; men låt ljuset falla
Så mildt hugsvalande, att jag ej svindlar.
Jag är af jord och stoft, förmår ej skåda
Ohöljdt Guds återsken på dina kläder;
Men blif mig när, tills morgondagen bräcker.

Anden.

Hvad natten fostrat under dunkla vingar,
Med morgonstjernan upp mot himlen svingar:
Jag hör, hur Raphaels strålharpa klingar.
Hon kallar mig. Statt upp! låt döpa dig,
Så vinner du Guds helgonpalm och mig.

(*Anden försvinner. Djup stillhet.*)

Alrik.

Hon flyr — det är förbi med dröm och mörker:
I östern ljusnar dagens majestät.
Till strid re'n famna Natt och Dag hvarannan:
Nu är ock tid att kämpen reser sig,
Och skakar af sig nattens kulna dimma,
Och framgår klar med bragdens sol i pannan.

(*Solen går upp.*)

Täckelset faller.

IV.

FÖRSTA UPPTRÄDET.

Björkö.

En aflägsen skogstrakt. En stor, ihålig ek vid foten af en bergshöjd. Det är natt.

Alrik (*bärande sina vapen och en spade*).

Sol sofver tungt: de blida jungfrustjernor,
Som blyga nunnor, bära molnets slöja.
Dyr är mig stunden, medan alla sofva.
Var äfven du, o jord, så tyst, så tyst:
Förvara stum den skatt, jag dig förtror.
Guds öga vakar blott: det är mitt ljus,
Och för dess blick jag ej min gerning döljer.
(*Han lägger vapnen på jorden.*)
J skramlen än; men det är dödens klang:
Er sista helsning till den unga kämpen,
Som eder nu en hvilobädd bereder,
Till lön för trogen tjenst i bardalekar.
Jag är ej mer densamme: bättre vapen
Jag bära får — er tid är nu förbi.
Men liggen stilla, der jag eder gömmer,
Och vittnen aldrig ondt mot eder Herre!
Ve den, som Alriks vapen gräfver upp,

Och tvingar dem att annan herre tjena!
De bränne honom, bringe honom död!

(Han börjar gräfva under eken. Peregrinus kommer med en brinnande fackla, men försvinner åter hastigt.)

Hvad sällsamt sken! Är solen redan uppe?
Nej, skenet kom från dig, du sköna harnesk;
Du blanka brynja, den jag högst har älskat
Af alla vapen, som jag sett och burit.
Du satt mitt hjerta närmast. Hård du var,
Ogenomträngligt hård mot svärd och pilar,
Som sökte Alriks hjerta, men af dig
Förslöade och brutna nederföllo.
Blott *ett* du släppte fram: min Huldas bild,
Som målad stod på guldets klara yta,
Och smög sig genom dig till själen fram.
Du, Huldas spegel! mest är älskad vorden,
Derföre skall du djupast ner i jorden.

(Han nedkastar sitt harnesk.)

Nu kommer örnen: han har flugit ut.
Det susar icke mer i örnens vingar:
Der han skall flyga, måste vara storm,
Och hjertats storm ger honom mer ej fart.
I jordens sköte är ock lugnt och stilla:
Den dödas suck är enda vinden der,
Och den förmår ej lyfta dessa fjädrar.
Örn! du får äta mull och stoft så länge,
Till dess att mull och rost dig sjelf förtära.
Du ville fort; det vare här ditt lof:
Skyl nu ditt näf med vingarna, och sof!

(Hjelmen nedlägges.)

Dig, löftets svärd, med dina kalla runor,
Jag borde sänka ned till verldens grund,

Tre gånger drog jag dig, tre gånger svek du:
Den fjerde resan vill jag dig bespara.
Jag känner dig: du vill väl gå igen,
Och ropa »blod» så rysligt i mitt öra;
Men Herren dömme mellan dig och mig!
Hans starka hand dig fjettre qvar i djupet!
Nu neder med dig, plågare! ligg stilla,
Och gråt, att du ej fått mitt hjertblod spilla.

*(Han stöter svärdet häftigt i gropen. Derpå igenkastar han den, och betäcker väl öppningen med stenar och jord.)**

Och nu, Gud vare lof! så är jag fri:
Den sista bördan föll från mina skullror.
Min enda fröjd och sorg jag nu begrafvit,
Och intet mera fäster mig vid jorden.
Gud! jag är vapenlös, men stark i Dig,
Och till Din helgedom jag skyndar mig. *(Han går.)*

ANDRA UPPTRÄDET.

PEREGRINUS, ORM, *med* TVENNE KÄMPAR, *framkomma mellan träden.*

Orm (något före de andra).

Här finnes eken, Munk! jag griper fyndet,
Om eken ock skall rifvas upp med roten.
Hitåt! hitåt!

Peregrinus.

Du ryter, som en gast:
Med hälften ljud kan du de döda väcka.

Gräf här, men tyst och fort, förr'n dagen bräcker.
Jag ställer mig på vakt.

(Han går afsides. Kämparne gräfva.)

Första Kämpen.

En lustig munk.

Andra Kämpen.

Jag tror den slätt, som sina egna sviker.

Första Kämpen.

Hör, Orm! vill du, när Presten kommer åter,
Så vräka vi i gropen honom neder,
Och lägga sten uppå.

Orm.

Ja, om han lög.
Har han sagt sannt, så må han gerna lefva.

Andra Kämpen.

Vid Asa Thor! här har jag svärdet funnit.

Orm.

Och hjelmen der — och brynjan, allt är godt.
Kom här!

Peregrinus.

Häf mullen öfver, fresta skruden!

Andra Kämpen.

En kostlig rustning Alrik här begrof,

För god att rosta bort i jordens gömmor.
Den som är galen — Alrik är ju galen?

Peregrinus.

Ja, galen.

Första Kämpen (*ikläder sig harnesket*).

Den var gjord för karlakropp.
Jag fyller icke fullt; men när jag står,
Så märks det ej. (*Han sätter hjelmen på.*)
Ett grufligt berg till hjelm!
Han trycker hårdt mitt hufvud och min hals.
Han är för liten.

Peregrinus.

Oh! för stor och tung.

Första Kämpen.

De stora vingarna väl kunde lossas:
Det svigtar —

Orm.

Gå ett steg!
(*Kämpen vill gå, men faller omkull.*)
Stig upp, lös af!
Du är för matt, att Alriks kläder bära.
Göm dig! (*De afkläda honom.*)

Peregrinus.

Försök du dessa vapen, Orm!

Orm (*går i vapnen och tager svärdet i handen*).

Som nöt i skalet, står mitt lif i brynjan,

Och hjelmen sitter med sin gyllne örn,
Som vore han hopväxt med hufvudskålen.
Hell! sköna skrud! du likar mig så väl.

Peregrinus.

Bra, Orm! bra, Orm! Din stämma och din gång
Jag tror du stulit af den galna kämpen.

Orm.

Så höll han svärdet. Högt bar han sitt hufvud,
Som jag: han knep ej falskt om svärdets fäste.
Så bröt han fram på slagets fält: det sken
Och hven, der han med stridens rosor lekte.
Och han var härens sol. Nu är jag sol.
Ur vägen, barn! Sen J, här kommer solen.
Hon bränner friskt. — Fort undan, eller smälten!
(Han hugger omkring sig. Kämparne fly.)

Peregrinus.

Du blir den rätta: lika hög gestalt
Och samma röst igenom hjelmens galler
Förblinda lätt den hufvudyra hopen.
Nu är du Alrik. Uppträd nu på tinget
Som han, och tala så: strid om så höfves.
För gubben Oldur ock dig uppenbara
Som Alrik: var hans son; den rätte Alrik
Han är förlorad för båd sig och oss.
Bete dig som en man. De gråa fäder
Förvänta stora verk af dig i dag,
Och hvad ej Alrik ville, mäktar du.
Det dumma folket tror, att du är Alrik,
Och som du gör, så göra de ock alla.

Håll Bispen varm, slå gyckelkorset sönder —
Du hatar Christus?

Orm.

Mer än sotdöd.

Peregrinus.

Godt!
Hvad du bör göra, och hvad du bör tala,
Jag hviska skall på tinget i ditt öra.
Jag blir din ande der, och du min kropp:
Jag *tänker*, och du *gör*. Vi äre ett.

Orm.

Allt gör jag gerna, om jag slipper tänka.

Peregrinus.

Kom, dölj dig nu, tills rätta stunden kommer.

Orm.

Ett ord: du är en munk, men hatar munkar:
Du är en Christen; men du hatar Christna.
Du måtte *tänka* starkt, som det kan göra.

Peregrinus.

Derom ej bry dig: då förgår din kraft.
Nu inga griller; tiden fordrar verk.
Så — in i skogen: der är vägen mörk;
Men fältets dag har många falska ögon.

(*De gå in i skogen.*)

TREDJE UPPTRÄDET.

Kapellet.

Kyrkvaktaren (*inträder med en lykta*)

Jag stiger in, fast här är mörkt.
Den, som bär ljus i handen, flyr ej mörkret,
Men mörkret honom. Bär jag lyktan lågt,
Så följer mig en afundsman, min skugga;
Och ljus och skugga synas vara bröder,
Så troget följa de hvarann i lifvet.
Men sätter jag min lykta upp i hvalfvet,
I templets himmel, då är allting glans,
Och ingen vet, hvart skuggan tagit vägen.
Ju högre upp, dess renare är ljuset:
Den hemligheten har jag genomgrundat;
Ty jag har länge gått omkring med ljus;
Och tändt upp eld, och vaktat Herrans hus.

(*Han börjar påtända ljusen i Choret, och sjunger:*)

Tänd ljusen, tänd ljusen till aftonsång:
Du hör ju derute de dödas gång.
De mysa åt ljuset
I härliga huset.
De sågo ej ljuset i dag eller går:
De sågo ej ljuset på natt och år.

Julnatten är klar, och de döda stå,
Och skåda den stjernan på himmelen blå.
De svinga i glansen,
Hej! lustig går dansen.
Låt dödmänner dansa, låt ringen gå —
Det är ju så sällan de dansa få.

Lyktgubbe! tänd ljusen. Si, dansen är slut;
Lägg bibeln bakfram, och skynda dig ut.
Du får icke glömma,
Att timglaset gömma.

De döda slå sönder båd timglas och ur.
Lyktgubbe! på tornknappen sätt dig på lur!
Jag sjunger så, att jag blir rädd till slut.
De långa fönstren börja blifva spöken,
Och grafmans steg de susa i mitt öra;
Men Biskopen hörs ännu icke till. (*Han ropar högt.*)
Hvem är som går der ut på gatan?

Echo.

Satan.

Kyrkvaktaren. (*gör korstecken.*)

Bort, leda odjur! vik från kyrkogården.
Här är ej hus för dig: i Guds beskydd
Står denna mur och de, som inne bedja.

(*Han sjunger*)

Klara sol och faders öga,
Obegripliga Försyn!
Lampa i det blåa höga,
Se hit neder genom skyn.
Kyrkan och dess hufvud vårda
Emot ilskans skott, de hårda.
Till ditt tempels bön och sång
Styr de trognas stilla gång.

Det går här utanför åter någon.
Jag undrar hvem det är. Hvem kommer nu?
Säg efter, echo, om du kan.

Echo.

Guds man.

Kyrkvaktaren.

Guds man? — Jag tror dig: jag vill möta honom.

FJERDE UPPTRÄDET.

KYRKVAKTAREN, ANSGARIUS.

Ansgarius.

Ditt nit jag lofvar. Säg, hvad lider tiden?

Kyrkvaktaren.

Det öfver midnatt är: ej långt till dager.

Ansgarius.

Du mycket vakat och behöfver hvila.
Gå hem, min Vän!

Kyrkvaktaren. (*i det han går, med en blick tillbaka.*)

Din vakotid begynner —
Den, som bär biskopsstafven, får ej sofva.
Svårt är i detta land, i dessa dagar,
Att lefva lugn, och tjena rätt sin Gud.
Gud vare hos dig alltid, vördig Biskop! (*Han går.*)

Ansgarius. (*ensam, framgår i choret, tager embetsstafven i den ena handen och ett gyllene kors i den andra, samt knäfaller vid altarfoten.*)

Min Fader! stoftet fruktar, glad är anden:
Han är hos dig: han vet på hvem han tror.

Låt himlen upp för mig: tag mig vid handen,
Och sänd mig en af dina englars chor.
Se, i mitt timglas rinner sista sanden:
Vänd det omkring igen; din makt är stor.
Vill du, det rinner ut, så ske din vilja:
Ej lif, ej död mig från ditt anlet skilja.

När klockan slår, och striden mig omringar,
Stäm upp min själ till helig ro och frid:
Om öfver mig din engladufva svingar,
Blir segren himmelsk, eller döden blid.
Om smärtans kalk du mig från höjden bringar,
Jag tömmer tåligt, och dig blir jag vid:
Fyll den med fröjd igen åt barnen alla:
Låt nådens stråle på din kyrka falla!

Var nådig, Herre! låt ej tiden släcka
Den milda stjerna, öfver Norden står!
Du värdes snart din helga hand utsträcka —
Hon bryter molnen, och på mörkret rår.
Dess morgonglans skall många hjertan väcka,
Och dagens sken uppträda i dess spår.
Trygg skall jag hvila bredvid herdestafven,
Om Christi kors tillbedes öfver grafven.

FEMTE UPPTRÄDET.

ANSGARIUS, ALRIK, *som sakta inträdt under bönen.*

Alrik.

Frid med dig, Biskop!

Ansgarius.

Var mig här välkommen,
Om du är dödens ande, sänd af Gud,
Att mig bereda till den sista timman!
Jag bäfvar ej. Säg ut ditt ord, träd fram!
När jag mitt kall fullbordat, dör jag gerna.

Alrik.

Det är ej dödens ande, som du ser:
Frid, lif och glädje jag dig önskar, Herre!
Och mig välsignelse af dina händer.

Ansgarius.

Träd närmare! Jag börjar känna dig,
Fast annorlunda nu du syns än förr.
Du aflagt rustningen: din drägt är lätt:
Din kind är blek: din gång är tyst, som dödens.
En gång du gick med svärdet rakt emot mig,
Förutan svek, och slog med öppet våld.
Nu grundar du i lönn på mord, och döljer
Ditt hjertas vildhet under veklig klädnad.
Fort, blotta dolken! jag är redo, yngling,
Och göm den icke längre under kappan.
Har jag förtörnat dig, så skona ej
Mitt usla lif; men ett af dig jag beder:
Befläcka ej min Herres helgedom
Med syndigt blod. Dräp mig derutanföre!

Dock — unge Man! mig ömkar öfver dig.
Du är för ung, att viga dig vid brottet.
Tro mig, din höga själ är alltför god,

Att för en usel syndapenning säljas
Till evig egendom åt syndens förste.
(Räcker honom handen.)
Hvad har jag brutit? Hvi är du mig vred?

Alrik.

Med rätta, Biskop! du mig förebrår
Den vilda blindhet, som min själ betäckte,
Och som förledde, i en dyster stund,
Min arm att öfver dig sin glafven höja.
En tid det var, en ryslig dröm att minnas,
Då jag var mörkrets skötebarn och vän,
Min egen gissel och min egen fasa.
När jag på gränsen stod, liksom ett spöke,
Emellan tomma minnen, dem jag skydde,
Och dunkelt hopp, som ständigt mig besvek.
Jag ville älska; men jag kunde ej:
Jag ville döda; men jag kunde icke.
Framåt! jag tänkte: blodet gör dig väg.
Jag ville slå mig ut ur själens töcken;
Men se, då kom ett barn, en tår, en bön,
Och jag blef rädd, som Satan för en Engel.
Men denna dröm är lyktad, och min morgon
Har börjat gry: jag fröjdas i dess sken,
Och hoppas blott på dagen, som skall följa.
Den lära, du bekänner, är ock min,
Och hednaskruden ligger sänkt i jorden —
Hit är jag icke länd med list och mord,
Och vore nu min själ så fri från synd,
Som mina kläder fria ifrån vapen,
Så vore jag din like, helge Fader!

Ansgarius.

Jag kysser dig derpå att du är sann
I tal och tro, och att vi bröder äre
I syndens strid på jorden, ädle yngling!

Alrik.

Du drack ur glömskans kalk en helig skål:
Jag drack förlåtelsens från dina läppar.
Stor är den kärleksborgen, jag har fått,
Men ännu större den, som jag begär.
Jag längtar högt att till en Christen vigas:
Af dina händer vill jag signad bli.
Döp mig i denna stund med lifvets vatten.

Ansgarius.

Ren är din längtan. Ske dig, som du vill;
Men ensam är jag: inga vittnen finnas.

Alrik. (*pekar mot höjden.*)

Der bor vårt vittne.

Ansgarius.

Ja, der bor vårt vittne.
Skönt talte du: din tro är dopet värd.

(*Han går med Alrik till ena sidan af altaret, der en dopfunt står, och tager messboken i handen.*)

SJETTE UPPTRÄDET.

ANSGARIUS, ALRIK, CLEMENS.

Clemens.

Det börjar dagas, Biskop! Folket skockas,
Och vakten knotar: är du redo snart?
Jag är förstörd af denna nattens vånda.
Hvad rörelse det var i Kungaborgen;
Hur kopparporten lästes upp, igen;
Hur många männer sent i gästbudssalen
Vid hornen gräsligt skrålade och söngo
De vilda sånger, jag med rysning hört.
Ett sorgligt förespel till dagens handling!
O, kunde jag i hafvet fängsla solen,
Ej skulle hon gå upp i dag, och lysa!
Se, Alrik här!

Ansgarius.

En helig pligt mig håller
Ännu ett ögonblick i kyrkan qvar.

Alrik.

Blif vittne, Clemens! till den salighet,
Du mig förvärfvat med de ömma läror,
Och styrk med dina böner det förbund,
Jag här vill knyta med den Allrahögste.

Clemens.

Så blir en droppa glädje oss beskärd
I sorgens och bekymrens bittra källa!
Jag icke störa skall din stilla andakt,
Du nya gäst i Herrans helga gårdar!

Alrik.

Hvad ser jag för en syn på väggen der?
Det står en härklädd man —

Ansgarius.

Den gamla rustning,
Som följt mig åt på mina långa resor
Kring land och haf. Jag har den fordom burit.
Mig ångrade det sen, att jag den bar:
Jag fann mig lika säker utan honom,
Och hängde honom upp i fridens hus
Till tackeoffer. Hvarje gång mitt öga
På skruden faller, då jag ingår här,
Så läser jag derpå den sköna läran:
På himlen mera än på vapnen lita!

Alrik.

Gif skruden hit! jag kämpa vill för dig.
Högt klappar hjertat efter vapen åter:
Jag är ej van i qvinnokläder gå.

Ansgarius (*nedtager rustningen*).

Nu är du dammig, gamla pansarborg!

Alrik.

Jag blåser dammet bort, så är han blank.
Den egnar mig — han lyser ej af guld,
Men dunkelt, djupblått stål med silfverkors
För hjertat. Skönt! Jag darrar af förtjusning.

Ansgarius.

Väl! drag den på. Det är ej Gud emot,
Att du hans vapen lånar: strid för Herran!
(*Alrik drager på sig pansarskjortan.*)

Clemens.

Dig blifve denna drägten lyckosam!

Vakten (*utanföre*).

Ut, Biskop! ut; solgången blåser kallt.
Ut, vi ej bida längre. (*De stöta emot dörren.*)

Clemens.

Håll! han kommer.
(*De närma sig altaret. Alrik knäböjer och aflägger sin trosbekännelse. Dopet förrättas. Clemens står i bedjande ställning. Ansgarius sätter hjelmen på Alriks hufvud, binder svärdet vid hans sida, och välsignar.*)

Ansgarius.

Välsignelse med dig! välsignelse!
Du Jesu Man! du korsets Riddare!

Clemens.

Strid manligt för din lidande församling!
Var oss ett stöd! — Kom i min famn, min Son!
(*Alla tre omfamna hvarandra.*)

Alrik.

När hornet skallar och till tinget bjuder,
Jag inför folket träder upp med er.
Jag vet, att eder väntar intet godt;
Men kommer döden, och mot hjertat syftar,

Så vill jag gå emellan er och döden.
Med udden af mitt nya riddarsvärd
Jag brinner att mitt ringa namn få skrifva
Uppå ett blad i lifvets gyllne bok.
(Han nedfäller hjelmgallret.)

Ansgarius.

En himmelsk kraft bor i ditt hjeltebröst:
Styr den till ädelt mål! — Jag ser dig åter.

Alrik.

I solens sken vi se hvarandra åter. *(De gå.)*

SJUNDE UPPTRÄDET.

Tingshed.

Högar. Sjön i grunden. Flera båtar ro eller segla mot stranden. Andra hafva redan lagt till. Männer hvimla om harandra, stiga ur sänkorna, draga dem upp på land, och dela sig i spridda flockar.

Bönder uppträda och ökas stundligt.

Första Bonden.

Du kommer obeväpnad. Hvarför så?
Är du en Christen, eller är du Köpman?

Andra Bonden.

Ej är jag Christen, icke eller Köpman:
En ärlig Svensk, som du, fast utan vapen.

Jag har ej kommit hit att slåss i dag;
Men jag vill tungan desto bättre röra.

Första Bonden.

Ett slag på skölden och ett grepp om svärdet
Ge härligt samljud ju åt Skaldens sång;
De gifva vigt och kraft åt det, man talar.

Andra Bonden.

Så är din mening: den må vara god.
Jag har den tron, att den, som obeväpnad
Och utan fruktans hjelp, med blotta skäl
Kan röra menskohjertan, talar bäst.

Tredje Bonden.

Folk blir här nog. Re'n lysa alla högar
Af rustade och sköldbetäckta männer.
Dock största delen vilja höra blott,
Och hålla sig på afstånd, när det gäller.
När nu de få förståndiga beslutat,
Och saken afgjord är, då skria de
I himmels sky, och bulta djupa hål
I sina sköldar, till ett bifallstecken,
Och veta ej, om deras goda bröder
Dömt af dem hufvudet.

Första Bonden.

Ditt visa hufvud
Kan också sitta löst. Det blifver hett
I denna dag, om jag mig ej bedrager.

Tredje Bonden.

Hur då?

Andra Bonden.

Godt är om folk; men hvilket folk?
Den vi som broder helsa, kan förråda;
Vår vän kan ovän vara, fast han smilar.
På ansigtsdragen tar man ofta felt;
Ty underlig är tiden nu för tiden.

Tredje Bonden.

Ett enda hufvud kunde hjelpa saken —
Knaps! tinget ändadt — vet du hvem jag menar?

Första Bonden.

Du blir ej den, som detta hufvud fäller.

Fjerde Bonden.

God dag! Är Lagman här?

Första Bonden.

Nej men han kommer.
(*Han kramar hans hand.*)

Fjerde Bonden.

Släpp, jernram! Hvem har lärt dig klämma så?
Hvem smidde dig den hårda handsken, bonde?

Första Bonden.

Min gamla fader. Gå du hem och lägg dig!
Mjölk har du i din hand.

Fjerde Bonden.

I tungan honung.

(*Emund Björnsson uppträder.*)

Andra Bonden.

Du går så tyst och blek. Säg, är du sjuk?

Emund.

Nej, mycket frisk. Jag tycker mig må väl.

Tredje Bonden.

Tingsmessig är du ej. Du söker någon —
Hvem spanar du med dina hemska ögon?
Vill du förråda oss, du gråa skälm?
Hvem söker du?

Emund.

Den du har sprungit för,
Och talar jag, så löper du för namnet.

Tredje Bonden.

Få se, om jag blir skrämd.

Emund.

Min broder döden.

Andra Bonden.

En gammal ruskig bror.

Emund.

Nej, han är ung:
Som barn han ler, och strålar såsom Gud,
Men kramar hårdt, och slår som tio männer.
Han kommer hit i dag, det har han lofvat.
Ett famntag till, och Emund är förnöjd. *(Han går.)*

Andra Bonden.

Han yrar.

Tredje Bonden.

Han är kollrig, arma gubben.

Första Bonden.

Förryckt han blifvit på sin Jorsalsfärd,
Så säga de, som sluga vilja vara;
Men han är öfvervis: af idel vishet
Han synes tokig inför mängdens ögon.
Den sanne vise är en narr på jorden.

Andra Bonden.

Men lagom vis är bäst: ett sundt förstånd,
Som icke spökar, men har klara tankar,
Lär verka mer i dag, så väl som förr.

Tredje Bonden.

Den gamle Christne spår oss intet godt.
Hans vrånga ord om döden gör mig kulen.

Första Bonden.

Håll färgen, och var man!

ÅTTONDE UPPTRÄDET.

FOLKE LAGMAN, OLDUR, ORM, *i Alriks rustning, med sluten hjelm.*

Flere Bönder.

Hell, Lagman Folke!

Första Bonden.

Väl, Alrik! att du kom! Ditt unga blod,
Ditt friska sinne lärer väl behöfvas,
Att gifva lif åt åldrens tröga visdom.

Orm.

Jag sviker ej. Du har min hand derpå.

Folke.

Svik dig ej sjelf. Lägg tygel på ditt mod,
Och grip ej in med svärd i oträngt mål,
Så gör du underverk, du ädle Kämpe!

Oldur.

Ur Oldurs innersta du detta tog.
Min Son! Min Son! (*Omfamnar honom.*)
Du höga Asalejon!
Lägg nu i dag en frisk och härlig krans
På mina hvita lockar!

Andra Bonden.

Vakta dig,
Att icke detta unga Asalejon,
Då han nedlägger kransen på din hjessa,
Med ramen trycker dig till jorden ner.

Orm.

Sörj ej, du bonde! Näst bredvid mig står
Den, som ej vishet tryter. Jag har styrka.

(*Han döljer sig bland folket.*)

Oldur.

Nu styre Gudarne! (*Till Folke*) Han är så kall
Som is i dag. Det älskar jag ej heller.

Folke (*intager sitt säte*).

Jag ser att spjuten sänkas der på kullen:
De helsa Konung Olof.

(*Basuner höras. Flere Kämpar uppträda.*)

Första Kämpen.

Kungen kommer.

Andra Kämpen.

Gif rum för Kungen!

(*Allmogen drar sig åt sidorna.*)

NIONDE UPPTRÄDET.

KONUNG OLOF, *i konungslig drägt, omgifven af Kämpar och Hoffolk. Honom följa på något afstånd* ANSGARIUS, *i högtidsskrud med korset och stafven,* CLEMENS MONITOR, ALRIK, *i sin nya rustning med nedslagen hjelm,* MUNKAR *och många* CHRISTNA. LAGMAN FOLKE *reser sig jemte Bönderna. Konungen intager sin stol och helsar Folket, hvarefter* FOLKE *åter sätter sig.*

Konung Olof.

Din Konung helsar dig, o Svea folk!
Från stolen, der han sitter med bekymmer;
Ty icke döljer jag, att denna spira
Mig tung är vorden i de sista dagar.
Jag mins den tid, med vördnad jag den mins,
Då det var lifvets stolthet Konung heta
För dessa länder och för dessa männer;
Då striden var det friskaste på jorden:
En ren och ljudfull storm, som förde ära
Och seger hem på sina starka vingar; —
Då friden var det lugnaste på jorden:
En helig gudaro på segrens bädd,
Af sångens klang och sagans trollningsstaf
Ej söfd, men vederqvickt till nya bragder.

Oldur.

Du talar om en härlig tid, o Konung!

Konung Olof.

Nu är ej strid i Sverige, icke frid:
Ett sorgligt mellanting, som fräter tyst
Ur rikets kropp dess äkta lif och kärna.

Det går ett ledsamt spöke kringom landet,
En farlig tvinsot, som dess styrka stjäl.
Vårt goda gamla har uppblandadt blifvit
Med nya läror, nya tänkesätt,
Och usel är den samdrägt, deraf kommer.
Nu vill man väl, att jag, som Konung är,
Skall gå emellan, lyfta upp min hand,
Och bjuda lugn mot makterna, som kämpa.
Men ho, som dristar sig att lägga handen
På det Gudomliga, på Gudars verk,
Han drager handen lam och kall tillbaka.
Jag hvilade. Med stilla råd jag sökt
Att länka hop, hvad sönderbrutet var,
Och väntade mer läkedom af tiden.
Den mannen, som här står, Ansgarius,
Från Södern kommit hit med annan lära,
Förkunnande en okänd, högre Gud,
Om hvilken förr blott dunkla sagor hördes,
Som sakta vindar från aflägse land:
Man visste icke, hvarifrån de kommo.
Han fredligt vandrat inom denna stad,
Var borta, återkom och lärde många
Sin nya vishet utan våld och svek.
Ej trodde jag, att denna mannens sinne
Var ondt och vidrigt, att han ville hviska
Oss död i örat; ty hans lif var fromt,
Och sanning lästes i hans öppna panna.
Jag älskat honom, och hans gudatro
Oskyldig trodde jag, som många andra,
Och säger icke nu, att jag bedrog mig.
Men jag har hört och funnit med bekymmer,
Att folket rotat sig i hat och ifver

Mot Biskop, Prester och den Christna tron:
Anklagelser, förfärliga och svåra,
Kringlupit länge ifrån mun till mun,
Som röra brott mot landets väl och folkets.
De hafva manat mig, som landets fader,
Att fatta rättens svärd och undersöka,
Hvar skulden ligger, fria eller straffa.
Här är jag kommen. Svaranden är nära.
Statt upp af stolen, Lagman! låt din klagan
Högt talas ut, att vidt den spörjas må!
Och, Nordens Gudar! jag åkallar er
Om vishet nog, att rätt i målet dömma,
Och så om kraft, att föra ut min dom!

Folke. (*uppreser sig.*)

Hell dig, o Konung! Hell vårt gamla Sverige!
Dom öfver den, som stämplar dess förderf!
I folkets namn jag under Gudars himmel
I deras åsyn klagar Bispen an
För brott mot våra Gudar, våra lagar,
För brott mot mensklighetens helga bud,
Och frågar högt med oförtäckta ord:
Var du ej den, med dina tjensteandar,
Som satte Björkö stad i eld och brand?

Ansgarius.

Hvad skall jag tala? Jag står obeväpnad,
Af sköldars mur omgifven, på hvars tinnar
Mig spjuten helsa med mång tusen dödar.
Har ej min lefnad talat till min fromma,
Ej något ädelt verk min oskuld vittnat,
Så frälsa heller inga ord i dag.

Men på din fråga, Lagman! vill jag svara:
Den eld, från mig gått ut, har ej förtärt,
Men lyst hugsvalande i nattens mörker
Med stilla stjernglans öfver Björkö stad.

Oldur.

Du stilla suttit: ej med egen hand
Du brott begått: re'n kan du visa den
I höjden, menar du, och fri dig svärja.
Men utur djupet af ditt slutna bröst
Ha brottens själ och tanka alltid flutit,
Och dina tjenare, de svarta Munkar,
Begärligt fattat vinken, och fört ut
Det hemska verk, dem du har tänkt och velat.
Oskyldig heter du: inspekt du står
I helighetens fagra sken och mantel,
Med hjertat svart af lömskt förräderi.
Men nu vi kommit ränkorna på spåren,
Och mängdens ögon börja öppna sig,
Som förr förblindades af glansens strålar.
Med mörka gåtor du dig mer ej reder;
Ty folket söker sanning, kräfver sanning
Och klart bevis: med vittne jäfva vittne!
Kan du det ej, så spar din tungas ord:
De äro ugglerop vid middagstiden.

Ansgarius.

Mitt rop är svagt, och det kan öfverlarmas
Af vapensorl och buller. Jag är tyst;
Men blodets rop från jorden tiger icke.

Folke.

Stån fram, J männer, som vid templets brand
Tillstädes voren och dess upphof kännen!
Afläggen här ett högljudt vittnesmål:
Förkunnen sanning: med en trogen målning
Brännmärken mannen, som med facklans eld
Vår gudavigda stad förbränna ville
Och oss begrafva i dess askas glöd.
Ve den, som far med eld i fridens städer!
(*Vittnen framkomma.*)

Första Mannen.

Mig skådar Oden. Jag vill tala så,
Som stod jag vid hans höga stol, som vittne
Inför Einheriars och Asars dom.
En Prest det var, i svart och fotsid kåpa,
Som facklan bar och tände huset an.
Så vidt jag anletsdragen fatta kunde,
Så sutto djupt hans ögon, kal var hjessan;
Men ifrån nacken hängde svarta lockar,
Huggormar like. Vildsint var hans blick:
Hans ansigtshy var ful, som rostadt jern.

Andra Mannen.

Vild som en hungrig gams.

Tredje Mannen.

Men hvarifrån
Han kom och hvart han for, vi icke sågo;
Ty som ett väder flög han hastigt fram.
Men att han Christen var, på drägten syntes,

Och allt hans skick, som gerningen, förrådde
Den art och slägt, hvarur han sprungen är.

Folke.

Om han ock ombytt drägt och sig förvandlat,
Så mycket menskomakt förmår, jag spörjer,
Om på hans uppsyn än J honom kännen?

Andra Mannen.

Oh, mycket väl. Den leda afgrundsbilden
Jag skådar när jag vill för mina ögon.

Tredje Mannen.

Den, som en gång ett sådant vilddjur sett,
Ser det i mörkret likasom i ljuset;
Ty der som kroppens ögon icke se,
Der gripa själens blickar föremålen.

Ansgarius.

Läs der i deras anleten, som stå
Omkring sin mästare. De äro få,
Men trogna, rena. Du skall se och bäfva.
Oskuldens öga hafver blida strålar
För den, som skuldfri sjelf och menlös är;
Men för den arga har det skarpa pilar.

Första Vittnet.

Bland dessa fins han ej.

En röst.

Se der, se der!

En annan röst.

Här är han.

Oldur.

Fram med honom! Gripen bofven!
(Bönder löpa af och an. Vapen dåna.)

En Bonde.

Han flydde, Konung!

Folke.

Du är skamlös, bonde!
Som icke skyr din egen nesa röja.

Konung Olof.

Fort, Kämpar! följen nidingen i fjäten,
Och fören honom fram för Kungastolen. *(Kämparne gå.)*

Oldur.

Du skiftar färg och tiger, store Biskop!
Ditt hufvud tynges ned, och gyllne mössan
Tycks sitta löst.

Ansgarius.

Jag rolig är och glad,
Liksom en son på hulda fadrens knä,
Och mina bröder, delande mitt öde,
Har jag omkring mig midt i farans famn.
Men den som skyr mitt ansigte i dag,
Som bakom smyger och sig undandöljer,
Han är min fiende, en lögnens ande,
Om ock han klädde sig i englars drägt.
Ståndaktigt jag hans brödraskap förnekar.

Konung Olof.

Må denna sak ännu en stund få hvila,
Tills mina kämpar hinna återkomma.
Låt höra, klagande! din andra klagan,
Om du dertill dig så befogad finner.

Folke.

Ansgarius! jag nu anklagar dig
För värre brott än brand, för barnamord,
För mord på barn, som sofver. Det är rysligt.
Du skickat ut en munk —

Qvinnan med barnet (*uppträder*).

Tyst! Lagman, tyst!
Snabbt löpa dödens ord från dina läppar.
Du grymme Folke! slut din mun igen,
Att ej en lögn på dina gamla dagar
Må andas dimma på din äras spegel.
Se detta barn, som onda anden dränkte,
Som stendödt förr jag bar på denna arm,
Det har han uppväckt med sin gudahand —
Hör, folk!
Det har han uppväckt med sin gudahand.
Lif är hans namn, och jag tillbeder honom.

(*Hon nedfaller och omfattar Ansgarii knän.*)

Oldur (*till Folke.*)

Den qvinnan, fruktar jag, vår sak förstör.
Ser du de Christnas hop, hur fort den växer?
För qvinnan bort! Hon kan förleda många.

Folke.

Ur vägen, moder! lemna detta rum.
På Svears ting får ingen qvinna vara.

Qvinnan.

Försök att från den helige mig slita:
Du känner ej en moders himlakraft,
Om du kan tro, att lefvande jag släpper.
I viljen mannens röda hjertblod skåda;
Framför hans bröst skall jag ett pansar bli!

Knäpp dina händer kring den Huldes hals,
Mitt lilla barn! håll fast och bäfva icke,
Om spjutens uddar söka sig en väg
Igenom dig till den förföljdes hjerta.

(*Barnet omfamnar Ansgarius.*)

Nu, bödlar! allt är redo, kommen nu!
Vi dö tillsammans. Jag vill gerna dö;
Man sofver ljuft vid helga männers sida.
Och se'n — Guds finger, som på fästet blå
Har målat stjernor och de ljusa vägar,
Skall doppas i vårt blod och dermed skrifva
På himlens stora, öppna minnestafla:
»En Qvinna med sitt barn och en Apostel
»De Svenske mördade på Björkö hed."
Och hela verlden skall den skriften läsa.
De onde englar skola le och säga:
»Derföre prisas må de tusen männer."
Men Gud, som skref det, vet hvad det betyder.

Ansgarius.

Du ädla Moder! gå med frid, jag beder.
Förskona dig och detta fromma barn!

Din kärlek mera än din hjelp mig gläder;
Ty öfver mig en härlig kraft går ned,
Som högt uppöfver jordens gräns mig lyfter.
Vill Gud min död, du kan mig ej bevara;
Men ämnar han min svaga lifstråd spara,
Jag oförbrännlig skall i elden stå,
På spjutens uddar som på blommor gå.

Qvinnan.

Du bjuder, och jag lyder. Du är helig —
Men öfver mina tårar sjelf jag råder,
Och jag vill gråta jordens hjerta mjukt:
Kanhända då att menskohjertan lenas.

(*Hon går vördnadsfullt åt sidan. En hvit dufva svåfvar öfver Ansgarius.*)

En Bonde.

De onda tecken komma. Ser du fogeln,
Som fladdrar der med sina hvita vingar?

Oldur.

Lägg pilen på, skjut olycksfogeln neder!

(*Bonden spänner sitt armborst, lägger pilen på och syftar. Oldur rycker af honom bågen.*)

En evig måttning! — dufva du är min.

(*Han skjuter bom.*)

Fördömda, skrumpna hand, som icke duger!
De späda dufvor häda mig i synen.
Du är för gammal, Oldur! du bör dö.

(*Han kastar armborstet ifrån sig. Dufvan höjer sig sakta och försvinner.*)

Orm (sakta framsmygande till Oldur).

Hvad lider verket? Får jag hugga snart?
Mig bränner svärdet.

Oldur.

Håll ditt svärd i skinnet
Ännu en stund, men hämta boken fram!
Jag pröfva vill, hvad den kan verka.

Orm.

Boken?
Åh, bort med sådant kram! När såg du väl,
Att någon kom med böcker fram på tinget?
Gif mig en vink, när du behöfver svärd.
(*Han döljer sig åter.*)

Oldur.

Det svindlar för min syn. Hvad sade han? —
Upp, Lagman! tala mer!

Folke.

Hvad synes dig,
O Konung! (*Till Oldur.*) Tala du! Mig tryta orden.

Konung Olof.

Jag dömmer ej, der intet är att dömma.

Oldur.

Håll, Kung! och dig betänk, det råder jag;
Att gäcka Svear så, det duger icke.
Och jag upplyfter här mitt bleka hufvud,
Som ej förgäfves hvitnat under mödor,

Erfarenhetens systrar — fastän nu
Allt gammalt flys och ratas — och bedyrar,
Att icke jag och denne Christne mannen
Gå båda fria, lefvande, af tinget.
Hit är han kallad, att till rätta stå;
Det skall han ock, så sant jag Oldur heter,
Och ännu Svenskar lefva. Dom skall gå
Ur annan mun, om icke du vill dömma.
Till trädets rot är blanka yxan satt.
Ej båtar återgång: här huggas skall,
Och trädet stupa eller bilan springa.

En Bonde (*svänger sin hillebård*).

Friskt lif, J Männer! hvarför sofven J?
Vi sope ren de gamla Gudars boning.
Jag färdig är att första slaget slå.

Alrik (*bryter sönder hillebården*).

Skört är ditt vapen. Skaffa dig ett bättre!
Vet, ekens rot står djupt i jordens famn,
Och på dess krona hvila himlens stjernor.

(*Upplopp och skrammel af vapen i grunden. Dofva stridsrop.*)

En gammal Bonde.

Jag kan ej sitta längre här och tiga:
Af fasa reser sig mitt glesa hår,
Förderfvets storm mig blåser kall på hjessan.
Hör, Kung! han susar hemsk omkring oss redan:
Han kommer — än en stund, och hatets vigg
Vill hålla gräslig skörd ibland oss alla;
Och de, som öfverblifva, få ro hem
I bräckta båtar uppå blodets böljor.
Spar landet, Konung! lyssna till min röst:

Föraktlig syns mig ej de Christnas Gud;
Hans välde är kanhända ej så ringa:
De lugna strömmars kraft är alltid stor.
Jag märker ock, att krigare ej felas
Bland Christenhetens skara, som här står.
Det är betänkligt, kan bli rysligt, Olof!
Skilj då de brusande, de vilda floder,
Att de ej öfversvämma — Stilla dem! —
Bjud tvenne Kämpar framgå, en för Asar
Och en för Christus! Låt dem envig hålla!
Ställ domen till de mäktige deruppe;
De veta bäst, om denna unga Gud
Är härlig nog, att med dem sammanvara,
Och jemte dem vår dyrkans offer få.
Bed Gudarne, att de i svärden bo,
Dem styra till rättfärdighetens seger!
Om först den Christne stupar, blifve då
Hans Gud och Prester jagade ur landet!
Men faller Asars man, så böje vi
Oss vördnadsfulla för den ljusa Christus,
Och låta honom med de sina bo
I våra bygder med en helig ro.

(*Folket, som under detta tal stillat sig, gifver tillkänna sitt bifall.*)

Konung Olof.

Det ligger vishet i det råd, du gifver.
Vi följa det. Anklagelsen förfalle!
Den stora lotten må af Gudar dragas:
Ens blod må rinna, för att spara allas.

Ansgarius.

Gud styre striden! Jag är nöjd dermed.

Konung Olof.

Rum för de stridande! En sköldeborg
Omgifve dem! Gån, Kämpar! ordnen folket!

(Kämparne gå. Allmogen ställer sig i ordning. Väpnade, högväxte Bönder uppställas framföre i fyrkant, med hopslutna sköldar och höjda spjut. Ansgarius intager med de Christna en nära belägen kulle, der han kan åskåda kampen. Oldur vinkar Orm, och talar i hemlighet med honom)

Konung Olof.

Jag frågar: ho vill kämpa Asars kamp?
Hvem vill för Christenhetens gudom strida?

Alrik (uppträder inom fyrkanten).

Mitt lif för Christus!

(Han ser mot kullen. Ansgarius sträcker korset emot honom.)

Folke.

Hvilken dyster kämpe!

Oldur.

Han kulen är och mörk, som midnattstimman.
Svagt glimmar korsets stjerna på hans bröst:
Hon blekna skall för solens gyllne stråle.

Orm (framgår gent emot Alrik).

För Svears Gudar drar jag Asasvärdet.
Välkommen, gosse! till en lustig död.

Alrik.

Du djefvul! håll! hvar tog du dessa vapen?

Orm.

I fäderns vagga fins mång härlig ting.
I stora smedjan, der jag dessa hemtat,
Går bäljen friskt: guld flödar der som vatten;
Och den, som hamrar, får du fråga sjelf,
Då du i dag ned i hans verkstad träder.
Jag visar vägen med det här. Se upp!
Ett slag: så är du strax vid porten, dåre!

Alrik.

Gack in förut, och bär i jorden åter
Det vigda gods, du stal ur hennes djup,

(De kämpa. Orm nedfaller på knä för Alriks svärdshugg.)

Oldur.

Du segnar, Son! har du ej märg i benen?
Du är en niding, eller Oden vred.

Alrik.

Du är ej sårad.

Orm.

Nej!

Alrik.

Så res dig då!

(Striden börjar häftigare. Under den ser man en af de bortskickade Kämparne framträda för Konung Olof. Bland folket märkes en stark rörelse. De slita ett svart tygstycke sins emellan, som ömsom svajar i vädret, ömsom nedryckes och under ropande sönderrifves.)

Kämpen (*med en flik af en svart kåpa i handen*).

Den svarte mannen var oss obegriplig.
Förgäfves, Konung! sökte vi kring ön.
Vi återgingo: straxt var Presten med oss,
Liksom en aftonskugga, lätt att se,
Men svår att gripa. Nu, när denna Kämpen
Med rassel föll på knä, då flydde han;
Vi följde, funno intet — blott hans kåpa.
En del af den har jag i handen qvar:
Det öfriga du ser i folkets händer.

Konung Olof.

Välan! hans stund är kommen. (*Kämpen går.*)

Ansgarius och *Clemens.*

Helig, Helig
Är Gud, vår Segerherre!

Alrik.

Gif dig, Kämpe!
Säg mig, hvad heter du?

Orm (*som häftigt anfaller och sårar Alrik*).

Märk, *Alrik* är
Mitt namn i dag.

Alrik.

Det var din sista lögn!

Orm (i det han stupar).

Ve! jag är död. *(Han ger upp andan.)*

Oldur.

Och Oldur lefver än —
Blod af mitt blod — Ohämnadt skall du flöda?
Och tidens natt är kommen. Gudar! Gudar!
Har jag ej jern? Finns ingen död för mig?

(Han rusar öfver svärdet, som ligger bredvid den slagne Orm.)

Alrik.

Än finnas dödar nog. En ger jag dig;
Förlåt mig, om det svider. Känn din Son!

(Han nedkastar hjelmen från hufvudet.)

Oldur.

Du Alrik? Härlig syn! Nu är jag mätt.
Död! stjäl dig vingar, flyg med trötta anden,
Och kasta honom på den öde stranden,
Der minnet slocknar ut.

(Han sticker sig igenom och anfaller Alrik med det blodiga svärdet.)

Du är ock mogen.

Alrik.

Nej, Fader! håll! din arm behöfves ej;
Det svärd, som eden tog, har eden löst,
Och jag är fri från löftets hårda skuld.
En ljuflig ro och vällust mig betager.
Mig smeka pulsens slag, så heligt varma,

Liksom en himmelsk mö med rosenmun
Gaf kyss på kyss åt hjertat, som vill kallna.

(Oldur neddignar mot en klippa. Ansgarius, som nedstigit från högen, håller Alrik i famnen.)

Oldur.

Jag lutar mitt hufvud mot klippan hård;
Ej hafver jag son eller vård.
Jag dör. De må spotta på grafven med hån;
Det gör hvarken till eller från.
Ty den gamles Vålnad på stjernor går:
Med det evigas nycklar i handen han går.
De bespottare skola få gråta till-slut,
Bedja kraften den höga och nycklarna ut;
Men förgäfves —
Det till himmelen for, kommer aldrig derut. *(Han dör.)*

Alrik (som nedsjunkit till jorden, men stödes af Ansgarius och Clemens).

Var det min Faders stämma, som jag hörde?
För mig till honom fram!

Ansgarius.

Gud är din Fader.

(Biskopen ger Alrik korset att kyssa. Derpå höjer han det högtidligt upp mot himlen.)

Alrik.

Hell, höga träd, hvad du i solen blänker;
Hvad glans du vidt kring Nordens fjällar ger!
O, hvilken krans, i skenet, som du skänker,
Af stora Konungar jag sitta ser!

De tårar, Gud från korsets armar stänker,
I deras hår som stjernor drypa ner.
Högst sitter Jesu' Christi hufvudbona —
Se, kronor buga sig för törnets krona.

Du hjeltebild! som håller fridens fana
Högt fladdrande upp i den klara dag —
Jag älskar dig: vi vandre samma bana;
Ty du har blod på brynjan, såsom jag. —
Och du, Förklarade! hvad jag fick ana,
Du folken skrifva skall till evig lag.
Du sitter skön, med jordens glob i handen,
Och heter Frälserman kring frälsta landen.

J skimrande gestalter! Alriks ära
År hafva tändt en stjerna på er stråt.
J vandren fort — Gud vet hvart det skall bära;
Han mäktar lyfta framtidens förlåt.
Gläds, Moder Svea! Herren är dig nära,
Ditt svärd i strid, din lyckta mot försåt.
Fritt lif, ljuf död. — Sött är att dö på palmer,
Och vakna upp vid ljud af helgonpsalmer.

(Alrik dör. Folk framtränger. Några knäfalla vid liket. Andre rycka löf af träden, göra kransar, doppa dem i Alriks blod, och betäcka dermed sina hufvuden.)

Emund.

Sök upp din lilja i Guds Paradis —
Du ros bland Kämpar! Helsa Emunds dotter!
Der ligger Fadren, och här ligger Sonen —
J menniskor! som lefven och som kommen,
Om någon gång J kännen eder jord

Af skälfvosoten fattas, natt och morgon
Ej veta vägen bort och hem på himlen,
Och stormen sig förgrymmar — veten då,
Då hafva skuggorna sig rest med dån:
Det Fadren är, som kämpar med sin Son.

Konung Olof (**upptager Oldurs svärd**).

Din Gud, Ansgarius, lär mäktig vara,
Som alstrar sådan tro i kämpars bröst.
Jag reder Far och Son två skilda högar:
Plantera korset uppå Alriks graf;
Jag detta svärd vill på den andra sätta.
Helt nära de bredvid hvarandra hvile,
Att deras vålnader i stjernenatten
Må, sittande på hvar sin egen hög,
Hvarandra handen räcka till försoning.

Ansgarius.

Till Alriks graf hvar afton vill jag komma,
Och från dess höjd jag folket lära vill,
Att tron är hjeltekraftens sköna blomma,
Att frid och kärlek hör Guds rike till.
Kung! Verldars Gud vi landets värn befalla;
Han skydde dig, sin kyrka och oss alla!

Täckelset faller.

Till Resp. Prenumeranter!

Förläggaren anser sig böra anhålla hos Herrar Prenumeranter om öfverseende med det dröjsmål, som egt rum vid detta Tredje Bands utgifning. Det har blifvit föranledt icke blott deraf, att hufvudstadens tryckerier i allmänhet varit upptagna för riksdagstrycket, utan derjemte svårigheten att ordna de spridda papper, på hvilka Författaren skrifvit de fragmenter, hvilka här meddelas. Detta Tredje Band utkommer nu helt på en gång, och sålunda hafva derigenom Herrar Prenumeranter erhållit lika mycket af hela arbetet, som om det under tiden fortskridit häftevis. Inom några månader torde det Fjerde Bandet likaledes vara fulländadt.

Vid detta Tredje Bands emottagande erlägges af Herrar Prenumeranter *endast* 40 sk. Banco; och är härmedelst, genom det öfverskjutande arktalet, *en tredjedel*, eller 32 sk. B:co, af den erlagde prenumerations-afgiften ersatt.

Stockholm i Juli 1841. A. Bonnier.